

Univerza v Mariboru

Fakulteta za organizacijske vede

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija

Organizacija in management kadrovskih in
izobraževalnih procesov

MOTIVACIJA TUJCEV ZA IZOBRAŽEVANJE

Mentor: red. prof. dr. Marko Ferjan

Kandidatka: Adisa Elmasry

Kranj, september 2014

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, red. prof. dr. Marku Ferjanu, za napotke in pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Posebne zahvale Mojci Žerovec in Jaberju Elmasryju za vso pomoč in podporo.

Zahvaljujem se tudi lektorici Neji Smid, ki je lektorirala mojo diplomsko nalogo.

POVZETEK

Diplomska naloga obravnava motivacijo tujcev v Sloveniji za izobraževanje. Skozi predstavitev ključnih konceptov teoretskih izhodišč motivacije, izobraževanja in migracij ter naše raziskave smo poskušali ugotoviti splošna stališča migrantov do izobraževanja. Poskušali smo ugotoviti, v kolikšni meri so motivirani za izobraževanje, kateri so motivi in kateri so negativni dejavniki, ki delujejo na njihovo motivacijo za izobraževanje.

Pod pojmom tujec smo se držali definicije, ki jo ponuja Zakon o tujcih, ki pravi, da je tujec ali tujka vsakdo, ki nima državljanstva Republike Slovenije (Uradni list št. 003-02-6/2011-5. z dne 23. junija 2011).

Raziskava je pokazala, da se anketirani migranti v glavnem zavedajo pomena izobrazbe v življenju in, da so zelo ambiciozni. Najpogostejša motiva za izobraževanje sta izboljšanje delovnih pogojev ter pridobivanje znanja. Na njihovo motivacijo najbolj negativno vpliva pomanjkanje časa in denarja. Pokazala se je velika povezava med vrednotenjem izobrazbe in motivacijo za izobraževanje. Izkazalo se je, da so tisti, ki so mnenja, da je izobrazba zelo pomembna, hkrati tudi zelo motivirani za izobraževanje.

Izsledki anketne raziskave so pokazali tudi, da imajo anketirani migranti v povprečju višjo stopnjo izobrazbe kakor slovenski državljani.

KLJUČNE BESEDE:

- motivacija
- izobraževanje
- migrant
- integracija

ABSTRACT

The thesis deals with the motivation of foreigners in Slovenia for Education. Through the presentation of the key concepts of theoretical bases of motivation, education and migration as well as our research we try to determine the general attitudes of migrants to education. We tried to find out how they are motivated for education, which motives and which negative factors have influence on their motivation for learning.

Under the concept of a foreigner, we used the definition offered by the Aliens Act (Official Gazette of Republic of Slovenia, No. 003-02-6/2011-5, 23th July 2011) in the first article says that everyone, who is not a citizen of the Republic of Slovenia, is a foreigner.

The survey findings show that respondent migrants are mostly aware of the importance of education in life, and that they are very ambitious. The most common motives for education are improvement of working conditions and the acquisition of knowledge. The most negative impact on their motivation is lack of time and money. We found strong connection between the evaluation of education and motivation for education. It turns out that those who believe that education is very important are very motivated for education.

The results of the questionnaire survey also showed that respondent migrants, generally have higher levels of education than Slovenian citizens.

KEYWORDS:

- motivation
- education
- migrant
- integration

KAZALO

1. UVOD.....	1
1.1. PREDSTAVITEV PROBLEMA	1
1.2. METODE DELA.....	2
2. TEORETIČNE OSNOVE.....	3
2.1. MOTIVACIJA.....	3
2.1.1. POTREBE.....	3
2.1.2. MOTIVI.....	4
2.1.3. MOTIVACIJSKA TEORIJA MASLOWA.....	5
2.1.4. HERZBERGOVA TEORIJA MOTIVACIJE.....	6
2.1.5. VROOMOVA MOTIVACIJSKA TEORIJA.....	7
2.1.6. TEORIJA EKONOMSKE MOTIVACIJE.....	7
2.1.7. FROMMOVA MOTIVACIJSKA TEORIJA.....	7
2.2. IZOBRAŽEVANJE.....	9
2.2.1 VPLIVI MOTIVACIJE NA IZOBRAŽEVALNI PROCES.....	9
2.2.2. DEMOTIVACIJA PRI IZOBRAŽEVANJU.....	11
2.2.3. UČENJE.....	11
2.2.4. IZOBRAŽEVALNI CILJI	13
2.2.5. SPOSOBNOSTI.....	13
3. OBSTOJEČE STANJE.....	15
3.1. MIGRACIJE.....	15
3.1.1. VZROKI, DEJAVNIKI IN MOTIVI ZA MIGRACIJE.....	17
3.1.2. VPLIV MIGRACIJ NA NASTANEK CIVILIZACIJE.....	18
3.1.3. INTEGRACIJA.....	19
3.1.4. ASIMILACIJA.....	21
3.1.5. MULTIKULTURALIZEM.....	21
3.1.6. VPLIVI GLOBALIZACIJE NA MOBILNOST PREBIVALSTVA.....	22
3.1.7. E. G. RAVENSTEINOVA ANALIZA ZAKONITOSTI MIGRACIJ.....	24
3.1.8. HIPOTEZA POTISKA IN POTEGA.....	24
3.1.9. KLASIČNI MIKROEKONOMSKI PRISTOP IN MARKOEKONOMSKI PRISTOP.....	25
3.1.10. GORDONOVA REVIZIJA ASIMILACIJSKEGA MODELA.....	26
3.1.11. TEORIJA RAVNOVESJA.....	27
3.2. MIGRACIJE V SLOVENIJI.....	28
3.2.1. NARODNOSTNA SESTAVA PREBIVALSTVA.....	29
3.2.2. MIGRACIJSKA POLITIKA V SLOVENIJI.....	31
3.2.3. IZOBRAŽEVANJE PRISELJENCEV.....	32
3.2.4. PRIZNAVANJE IN VREDNOTENJE IZOBRAZBE.....	33
3.3. MIGRACIJE V EVROPI.....	35
3.3.1. STARANJE PREBIVALSTVA.....	35
3.3.2. EVROPSKA MIGRACIJSKA POLITIKA.....	36
3.3.3. TRENDI NA PODROČJU MIGRACIJ.....	38
4. O RAZISKAVI.....	39
4.1. NAMEN RAZISKAVE.....	39
4.2. VPRAŠANJA RAZISKAVE.....	40
4.3. OPIS METODE RAZISKAVE.....	41
4.4. REZULTATI RAZISKAVE.....	42
4.4.1. ANKETA.....	42

4.4.2. INTERVJUJI Z MIGRANTI.....	59
4.4.2.1. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI INTERVJUVANIH MIGRANTOV	59
4.4.2.2. DOSEDANJE IZKUŠNJE PRI IZOBRAŽEVANJU	60
4.4.2.3. ODNOS DO IZOBRAŽEVANJA	62
4.4.2.4. CILJI IN MOTIVACIJA ZA NADALNJE IZOBRAŽEVANJE	64
4.4.3. INTERVJUJI Z MENTORJI	66
5. ZAKLJUČKI.....	72
5.1. ODGOVORI NA ZASTAVLJENA VPRAŠANJA	72
5.2. POVZETEK UGOTOVITEV	74
5.3. KRITIČNA ANALIZA.....	75
5.4. PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE.....	76
LITERATURA IN VIRI	77

1. UVOD

1.1. PREDSTAVITEV PROBLEMA

Zaradi procesa globalizacije, hitrega tehnološkega napredka ter razvoja informacijske tehnologije znanje zelo hitro zastareva. Potrebno je neprestano dopolnjevanje in izpopolnjevanje našega znanja, da bi bili v koraku s časom. Vseživljensko izobraževanje je v današnjem času pojem, s katerim se pogosto srečujemo. Da bi izkoristili možnosti, ki jih nudi življenje, se izobražujemo v vseh življenjskih obdobjih.

Da bi bili kos izzivom današnjega tekmovalnega časa, potrebujemo vse več znanja, zato je bistveno, da razvijemo hitre in učinkovite načine spremljanja in ohranjanja informacij.

Pri integriranju v novo okolje se migranti srečujejo z različnimi ovirami in težavami, kar nedvomno vpliva na njihovo motivacijo za izobraževanje in tudi na druga področja njihovega življenja. Namen te naloge je ugotoviti splošna stališča tujcev do izobraževanja.

Zanimala nas je njihova motivacija na področju izobraževanja. Kakšen odnos imajo do izobraževanja? Kakšni so njihovi motivi za izobraževanje? Na kakšne načine si pridobivajo znanje? Kateri so negativni dejavniki, ki vplivajo na njihovo motivacijo za izobraževanje? Kako so zadovoljni z doseženo stopnjo izobrazbe in kakšno izobrazbo bi si želeli doseči? Ali je migracija, in če da, na kakšen način, vplivala na njihovo motivacijo za izobraževanje? Ali obstajajo razlike med Slovenijo in izvirno državo migrantov v vrednotenju izobraževanja?

V Sloveniji in tudi v drugih evropskih državah večinsko prebivalstvo svoje države ne dojema kot imigracijske. Analize pa kažejo, da se število imigrantov vsako leto povečuje.

Nefleksibilnost trga delovne sile in staranje prebivalstva sta razloga selektivnega odpiranja Slovenije za imigracije. Toda podobno kot evropska unija (v nadaljevanju EU) ima tudi Slovenija pomanjkljivo demografsko in migracijsko politiko. Država bi lahko z različnimi ukrepi vplivala na uspešnost integracije tujcev v novo okolje.

1.2. METODE DELA

Za raziskavo smo uporabili študijo literature, anonimno anketo, strukturirane intervjuje ter analizo sekundarnih virov podatkov (Statistični urad Republike Slovenije, v nadaljevanju SURS, in Zavod za zaposlovanje).

Anketo smo izvedli na vzorcu dvainpetdesetih oseb, ki nimajo slovenskega državljanstva in jih zato prištevamo med tujce. Vzorec je bil izbran kot *snowball* oziroma naključni vzorec. Intervjuvance smo poiskali na Javnem zavodu Cene Štupar – center za izobraževanje Ljubljana, v prostorih Slovenske muslimanske skupnosti in med prijatelji. Ker je dostop do evidenc tujcev otežen (to so zaupni oz. tajni podatki), in ker je populacija občutljiva (nekateri so nedokumentirani migranti ipd.) nismo mogli sestaviti reprezentativnega vzorca.

Vprašalnik je bil na voljo v slovenskem, angleškem in arabskem jeziku. Rezultate ankete smo analizirali s pomočjo programa SPSS, grafe pa smo izdelali v programu Excel. Zaradi lažjega reševanja ankete in lažje analize podatkov smo uporabili vprašalnik zaprtega tipa, ki omogoča izbiro med odgovori. Vzorec je bil izbran kot *snowball* oziroma naključni vzorec.

Poleg anketne metode smo uporabili tudi strukturirane intervjuje, ki smo jih opravili s petimi migranti ter tremi osebami, ki so pri svojem delu v kontaktu z migranti.

Vse intervjuje smo posneli s pomočjo programa Audacity, kar je omogočilo lažjo obdelavo podatkov. Vsi intervjuji so bili izpeljani individualno.

2. TEORETIČNE OSNOVE

2.1. MOTIVACIJA

Številna preučevanja na področju motivacije so privedla strokovnjake do zelo pomembnega sklepa: niti ena sama človekova aktivnost ni nikoli spodbujena samo z enim, temveč s številnimi zelo zapletenimi, poznanimi in nepoznanimi dejavniki. Univerzalne resnice o človekovi motivaciji ni, čeprav si včasih mislimo, da smo, včasih pa smo tudi res odkrili večino poglobitnih gibal človekove aktivnosti (Lipičnik, 1998, stran 155).

Motivacija je stopnja prostovoljne pripravljenosti posameznika na napor, za doseg določenega cilja ob hkratni zadovoljitvi individualnih potreb. Dejansko je motivacija psihološka spodbuda (Ferjan, 1999, stran 112).

Delovanje, ki je usmerjeno h kakemu vnaprej zamišljenemu cilju, z uresničitvijo katerega je mogoče zadovoljiti kako potrebo, je motivirano delovanje. Ljudje pridobivajo sredstva za zadovoljitev potreb ne samo z delom temveč tudi drugače, na primer s kramljanjem, pa tudi z napadanjem drugih ljudi. Motivirano delovanje je torej sredstvo za doseg cilja.

Motivi so hotenja, ki se porajajo v človekovi notranjosti na podlagi njegovih potreb, in ki usmerjajo njegovo delovanje. Zbujanje teh hotenj imenjemo motivacija.

Celota vseh ciljev posameznika predstavlja njegove interese. Ti temeljijo na njegovih subjektivnih potrebah, družbenih možnostih za uresničevanje ciljev, njegovega znanja, kot tudi na tem, kolikšen del tega znanja zares uporabi pri vsakokratnem oblikovanju svojega cilja. Zato so cilji in potrebe ljudi zelo različni (Lipovec, 1987, strani 109–110).

2.1.1. POTREBE

Vsaka klasifikacija potreb nam daje vpogled v motivacijsko strukturo z drugega zornega

kota in je uporabna za drugačne analitske namene.

Najbolj izpopolnjena in uporabna je lestvica potreb po Maslowu. Njen sestavni del je teorija o zaporednosti zadovoljevanja potreb.

Po Maslowu se potrebe delijo na:

- biološke potrebe;
- potreba po varnosti;
- potreba po pripadnosti;
- samopotrditve;
- samoaktualizacija (Ferjan, 1999, stran 118).

Najpreprostejša klasifikacija potreb je razdelitev na:

- primarne (temeljne ali fiziološke);
- sekundarne (so močno pod vplivom osebnosti posameznika, družbenega okolja, navad in kulture) (Lipovec, 1987, stran 111).

Primarne potrebe delimo na:

- primarne biološke (potreba po snoveh, potreba po izločanju, potreba po fizični celovitosti, spanje, počitek);
- primarne socialne (potreba po uveljavljanju, potreba po družbi, potreba po spremembah, potreba po socialnem konformizmu ...)(Lipičnik, 1998, strani 157–158).

Po Hairu se delijo potrebe na:

- fizične (podobne so primarnim potrebam);
- družbene (socialne potrebe);
- egoistične (potrebe, ki izvirajo neposredno iz osebnosti vsakega posameznika npr. potreba po dominaciji) (Lipovec, 1987, strani 111–112).

Maier razvršča potrebe na:

- prirojene (to so tiste potrebe, ki niso odvisne od preteklih izkušenj);
- pridobljene (so tiste, ki so odvisne od preteklih izkušenj);
- družbene potrebe (potreba po druženju in pripadnosti, potrebe po ugledu, družbenem položaju, spoštovanju, občudovanju ...);
- motive uspešnega delovanja v tekmovanju (Lipovec, 1987, stran 112).

2.1.2. MOTIVI

Strokovnjaki uporabljajo različne kriterije, s katerimi opredeljujejo in razvrščajo motive. Glede na vlogo, ki jo imajo v človekovemu življenju, jih delimo na:

- primarne (silnice, ki usmerjajo človekovo aktivnost k tistim ciljem, ki mu omogočajo da preživi, v tem primeru govorimo o potrebah, ki so lahko biološke ali socialne);
- sekundarne (silnice, ki človeku zbujejo zadovoljstvo, ne ogrožajo pa njegovega življenja, če niso zadovoljene).

Med sekundarne motive spadajo med drugim tudi interesi, stališča, navade. Sem spada tudi potreba po alkoholu in narkomanija (v tem kontekstu bi lahko dobila dimenzijo potreb).

Glede na nastanek ločimo naslednje motive:

- podedovane (človek jih prinese s seboj na svet);
- pridobljene (človek si jih pridobi v življenju).

Glede na razširjenost med ljudmi delimo motive na:

- univerzalne (srečamo jih pri vseh ljudeh);
- regionalne (srečamo jih samo na določenih območjih);
- individualne (srečamo jih samo pri posameznikih) (Lipičnik, 1998, strani 156–157).

Po Likeru se delijo motivi na:

- ekonomske;

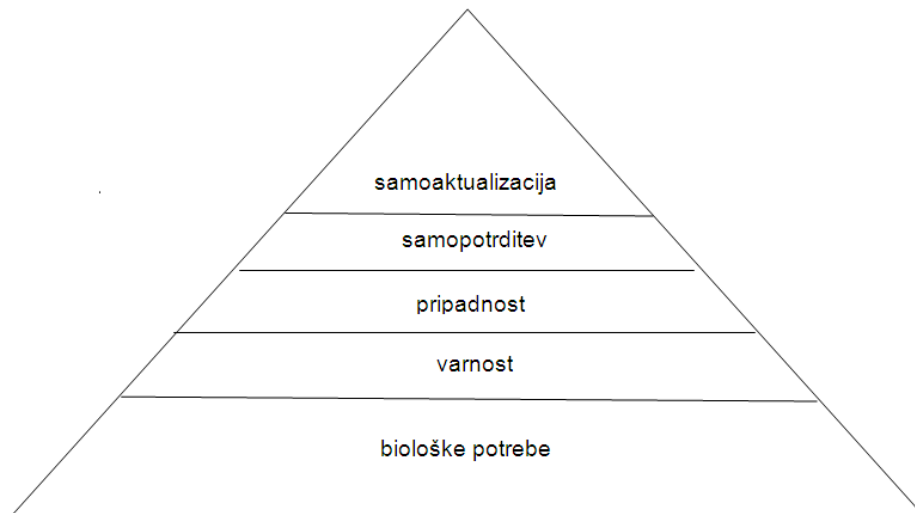
- egoistične (sem uvršča tudi željo po napredovanju, ugledu, dosežkih ...);
- varnostne;
- želja po novih izkušnjah in po ustvarjalnosti (Lipovec, 1987, stran 112).
-

Človek zadovoljuje svoje potrebe, da bi ohranil biološko in socialno ravnovesje. Zadovoljevanje le-teh pa je pogosto povezano z različnimi ovirami, ki nastajajo na poti med potrebo in ciljem. Ovire človek doživlja kot subjektivno stanje psihične napetosti. Kadar gre za ovire zunaj človeka, govorimo o frustraciji, kadar pa za ovire v njem, govorimo o konfliktih. Človek lahko reagira s prilagojeno ali neprilagojeno obliko odzivanja. Ko posameznik zadovoljivo in trajno zmanjša napetost, oziroma reši situacijo, govorimo o prilagojeni obliki odzivanja. Pri neprilagojeni obliki odzivanja pa posameznik oviro samo začasno odstrani, in tako še oteži nadaljnje reševanje konflikta oziroma frustracije (Lipičnik, 1998, strani 159–160).

2.1.3. MOTIVACIJSKA TEORIJA MASLOWA

Po Maslowu je človekova dejavnost zmeraj usmerjena navzgor, k privlačnejšim ciljem. (Lipičnik, 1998, stran 164).

Motivacijska teorija Maslowa temelji na hierarhiji in pomembnosti človeških potreb. Avtor je človeške potrebe razdelil na pet stopenj:

Slika 1: Hierarhija potreb po Maslowu (Ferjan, 1999, stran 118).

Človekove potrebe nastajajo v zaporedju. Biološke potrebe so temeljne človekove potrebe. Dokler te niso zadovoljene, človek drugih potreb praktično nima. Ko so te vsaj primarno zadovoljene, se pojavijo potrebe po varnosti. Ko so te zadovoljene,

jim sledijo potrebe po pripadnosti in tako naprej do pete stopnje. Pomembna je trditev Maslowa, da zadovoljena potreba ne motivira več (Uhan, 1989, stran 192).

Maslow je mnenja, da je človek, ki ne more zadovoljiti svojih potreb, bolan. Bolezenski znaki pa so: pasivnost, sovražnost pa tudi odklanjanje odgovornosti. Ti pojavi naj ne bi bili odvisni od človeške narave (Lipovec, 1987, stran 113).

Obstajajo tudi kritike na teorijo potreb po Maslowu:

- možno je, da se pri človeku pojavijo različne potrebe sočasno;
- ni nujno, da se pri zadovoljitvi potrebe na nižjem nivoju pojavi nova potreba;
- ni nujno, da bo nezadovoljena človekova potreba tudi dejansko povzročila ravnanje;
- drugo (Ferjan, 1999, stran 118).

Človeka, ki je zadovoljil svoje fiziološke potrebe, ne moremo motivirati z večjo količino hrane, lahko pa ga motiviramo z boljšo kakovostjo hrane. Zadovoljitev določene potrebe človeka ima nedvomno širok razpon možnosti, zato je tako grupiranje potreb v pet skupin prehudo poenostavljanje problema. Kljub pomanjkljivostim je imela Maslowova teorija, povsod po svetu, znaten vpliv na preučevanje delovanja motivacijskih dejavnikov. Je koristen pripomoček pri preučevanju motivacijskih dejavnikov (Uhan, 1989, stran 192).

2.1.4. HERZBERGOVA TEORIJA MOTIVACIJE

Herzberg je motivacijske dejavnike razdelil na dve skupini, in sicer na higienike in motivatorje. Njegova teorija se zato imenuje tudi dvofaktorska teorija. Higieniki sami ne spodbujajo ljudi k aktivnosti, temveč odstranjujejo neprijetnosti ali na kakšen drug način ustvarjajo pogoje za motiviranje. Motivatorji pa neposredno spodbujajo ljudi k delu. Praktično povedano obstajajo mehanizmi, s katerimi je mogoče vplivati na zadovoljstvo, in mehanizmi, s katerimi je mogoče vplivati na učinkovitost. Avtor je s preučevanjem ugotovil, da skoraj ni dejavnika, ki bi bil samo motivator ali samo higienik (Lipičnik, 1998, strani 168–169).

Herzberg je menil, da obstajata dve, med seboj neodvisni vrsti potreb, ki vplivata na obnašanje in aktivnosti v povsem različnih smereh. Ena vrsta so potrebe, ki izvirajo neposredno iz dela – motivatorji, druga vrsta so potrebe, ki se nanašajo na delovno okolje – higieniki. Higieniki omogočajo primerno nevtralno podlago za delovanje motivacijskih dejavnikov. Pomembni postanejo takrat, ko niso več zadovoljene potrebe, ki jih pokrivajo (Uhan, 1989, strani 192–193).

Higieniki ali vzdrževalni dejavniki	uspeh pri delu priznanje za rezultate zanimivo delo odgovornost strokovno usposabljanje osebni razvoj
-------------------------------------	--

Motivatorji ali motivacijski dejavniki	organizacija politika kontrola dela delovne razmere medsebojni odnosi zaslužek položaj in varnost
--	---

Tabela 1: Model Herzbergove motivacijske teorije (Uhan, 1989, stran 193).

2.1.5. VROOMOVA MOTIVACIJSKA TEORIJA

Vroom v svoji motivacijski teoriji razlikuje individualne cilje posameznikov in cilje organizacije. Temeljno izhodišče je teza o nasprotujočih si ciljnih organizacije, v kateri se odvija delovni proces, in delavcev, ki v tej organizaciji delajo. Vsak delavec ima svoje lastne cilje (visok zaslužek, napredovanje, ugodne delovne okoliščine ...). Delovna organizacija pa želi doseči čim večjo delovno in dohodkovno učinkovitost. Namen in interes vsakega delavca ni, da bi vedno dosegal svojo najvišjo možno delovno uspešnost.

Z uresničitvijo ciljev organizacije (visoka produktivnost, visoka akumulativnost, nizki stroški poslovanja ...) lahko tudi delavci dosežejo svoje cilje (višji zaslužki, boljše delovne razmere ...)

Vroomov model je uporaben le v primeru dobre organiziranosti delovnega procesa. Delavci se bodo izognili ciljem in interesom organizacije, če bodo lahko dosegali cilje po lažji poti, mimo organizacije. Model je uporaben v podjetjih, kjer imajo delavci visoko stopnjo družbene zavesti (Uhan, 1989, strani 193–194).

2.1.6. TEORIJA EKONOMSKE MOTIVACIJE

Temeljno izhodišče te teorije je trditev, da človek dela zato, da bi zaslužil. Raziskave o delovanju ekonomske motivacije so pokazale, da je posamezna oblika nagrajevanja spodbudna samo toliko časa, dokler je dinamična in uveljavlja razlikovanje pri obračunu zaslužka. Ko postane stalna, jo delavci sprejmejo kot dejstvo in ne motivira več. Delavci, ki s svojimi zaslužki komaj pokrivajo svoje eksistenčne potrebe, so veliko bolj občutljivi na materialno motivacijo kot delavci z višjimi zaslužki (Uhan, 1989, stran 191).

2.1.7. FROMMOVA MOTIVACIJSKA TEORIJA

Erich From je pri preučevanju odkril, da ljudje delajo zato, da bi nekaj imeli, ali da bi nekaj bili. Prvi so usmerjeni v pridobivanje materialnih dobrin, drugi pa bi se radi na nek način v družbi uveljavili. »Biti« ali »imeti« pa se ne izključujeta. Sta dve skrajnosti na isti lestvici. Nekateri ljudje se bolj nagibajo k eni strani, drugi k drugi. Teorija je uporabna predvsem zato, da izberemo ustrežno motivacijsko

orodje za vsakega posebaj. Izbrati je potrebno tudi ustrezno razmerje med moralnimi in materialnimi dejavniki (Lipičnik, 1998, strani 170–171).

2.2. IZOBRAŽEVANJE

2.2.1 VPLIVI MOTIVACIJE NA IZOBRAŽEVALNI PROCES

Posameznik, ki je motiviran, si več zapomni, hitreje bere, hitreje dojema. Motivacija za učenje vpliva tudi na obseg pridobivanja znanja, na hitrost pozabljanja, na stopnjo, do katere bodo pridobljena znanja, spretnosti, navade in stališča, uporabljena v praksi.

Raziskovalci ugotavljajo, da so učenci, kar zadeva uspešnost učenja in izgubljanja znanja, predvsem pod vplivom zunanjih vplivov, medtem ko pri odraslih prevladujejo predvsem notranji. Včasih se ljudje ne zavedajo lastnega motivacijskega primankljaja ali pa ga prikrivajo, ker čutijo, da so za neuspeh pri izobraževanju v družbi bolj sprejemljivi objektivni dejavniki.

Pri človeku motivacija za izobraževanje ni stalen pojav. Pod vplivom različnih dejavnikov se spreminja. S primarno socializacijo v okviru družine in družinske vzgoje ljudje pridobijo prve motivacijske osnove za izobraževanje, iskanje novih spoznanj, razvijanje spretnosti in navad ter pridobivanje novih stališč in vrednot. Oblikujejo se prve šablone, kot so predstave o sebi, samospoštovanje in samozavest, vedoželjnost, težnja po uveljavljanju. Iz tega sledi razvoj posameznih motivov v obliki aspiracij, interesov, želja, prepričanj, racionalnih odločitev, vrednot in stališč do konkretnih pojavov (Kranjc, 1982, stran 178).

Kaj je pomembnejše za učenje: sposobnosti ali motivacija? To je podobno, kot če bi se vprašali: kaj bolj vpliva na nastanek valov: voda ali veter? Voda je samo *možnost* za nastanek valov. Valovi pa nastanejo, ko zapiha veter. Tudi sposobnosti so samo *možnosti* za učenje. Šele motivi to možnost uresničijo. Ni učenja brez motivov, kakor ni valov brez vetra. Močan motiv lahko celo deloma nadomesti pomanjkljive sposobnosti. Mnogim šolskim neuspehom botruje pomanjkanje motivacije in ne sposobnosti (Pečjak, 1977, stran 22).

Motivacija za učenje je lahko:

- neposredna (učenec se zanima za šolsko gradivo);
- posredna (učenec se uči zaradi drugih ciljev, kot so nagrade, dobre ocene, uveljavljanje pred starši, učitelji, sošolci...).

Obe motivaciji delujeta skupaj in vplivata druga na drugo, pa vendar je pomembno, katera prevladuje. Neposredna motivacija je ponavadi bolj trajna in bolj učinkovita. Ko učenca gradivo zanima, si ga lažje zapomni. S številnimi študijami so dokazali, da je poznavanje rezultatov močna spodbuda pri učenju.

Prav tako na učni uspeh vpliva tudi tekmovanje. Razlikujemo tri vrste tekmovanja:

- tekmovanje s samim seboj;
- tekmovanje med posamezniki;
- tekmovanje med skupinami (Pečjak, 1977, strani 24–26).

Avtorji ločijo nekaj splošnih pozitivnih motivov za izobraževanje odraslih:

- želja po družbenoekonomskem in političnem izobraževanju;
- želja po napredovanju na delovnem mestu;
- želja po strokovnem izpopolnjevanju;
- amaterski interesi (vodijo v dokaj enostransko izobraževanje, so eni od najdragocenejših motivov);
- želja po kulturni rasti;
- irelevantni motivi (prvotno niso povezani z izobraževanjem);
- slučaj (izobraževanje povzroči slučajen dogodek);
- prisila, direktiva;
- zgled znancev in prijateljev (Kranjc, 1982, stran 223).

Motivacija je proces zbujanja in usmerjanja posameznikove aktivnosti k ciljem. Poglavitni element motivov so potrebe, bodisi biološke, bodisi socialne (Pečjak, 1977, stran 22).

Motivacija upada in narašča tudi pod vplivom prostega časa, ki ga imajo ljudje za izobraževanje (Kranjc, 1982, stran 234).

Uspeh pri učenju pomembno niha pod vplivom čustvenih stanj. Pri čustveno labilnih ljudeh se motivi hitreje spreminjajo. Spremenljivost je tudi pričakovati, če je motivacija pogojena z zunanjimi motivi. Bolj motivirani ljudje posegajo po različnih metodah učenja, sežejo bolj v širino znanja. Slabše motivirani ljudje težijo bolj k formalim oblikam izobraževanja, omejijo se predvsem na neposreden pouk in učbenike, s tem pa svoje učenje osiromašijo. Poleg motivacije delujejo na potek in uspešnost izobraževalnega procesa še intelektualne zmožnosti, spretnosti za učenje, učne tehnike in navade, splošno psihofizično stanje osebe in drugo. Starost lahko vpliva na upad motivacije odraslih, toda glavna prepreka za izobraževanje ni slabljenje njihovih sposobnosti. Velikokrat se zgodi, da pridejo na izobraževanje premalo pripravljeni, cilj in namen izobraževanja jim je premalo jasn, ne vedo dovolj o tem, kakšni naporji jih čakajo, in zato izobraževanje opustijo.

Houleova tipologija motivov za izobraževanje odraslih razlikuje tri osnovne tipe motivacije:

- Ciljno orientirana motivacija za učenje. Ljudje se izobražujejo, da dosežejo jasno postavljen cilj. Ti ljudje se učijo v epizodah. Intenzivno se učijo, da dosežejo svoj cilj, potem ko je ta dosežen, z učenjem prenehajo;
- Motivacija orientirana na izobraževalno aktivnost. Ljudi do izobraževanja pripravi živa želja po stikih z ljudmi in interes za druge. Izobražujejo se zaradi socialnih stikov in zaradi zadovoljstva, ki jim ga daje samo izobraževanje. Vsebina izobraževalnega programa jih toliko ne zanima. Izobraževanje jim je bolj obred ali socialna manifestacija;
- Motivacija zaradi želje po nadaljnjem učenju, ne da bi se točneje opredelili, kakšno znanje si želijo. Ne zanimajo jih konkretni zunanji cilji, temveč predvsem pridobivanje širokega znanja iz stroke in za delo. Osebna vedoželjnost jim služi kot podlaga za tovrstne motive;
- Motivacija za izobraževanje, ki preplavlja vse druge motive. Ti ljudje se učijo neprestano, njihovo znanje gre znatno v širino. Učijo se različnih področij. Pogosto jim učenje pomeni vse v življenju. Tolikšen interes za

učenje razvijejo ljudje, ki so že prej doživljali uspehe in pohvale in so s časom ugotovili, da pri učenju hitreje napredujejo kot na drugih področjih (Kranjc, 1982, strani 210–211).

2.2.2. DEMOTIVACIJA PRI IZOBRAŽEVANJU

Izobraževalni dejavniki, ki demotivirajo:

- slabe materialne možnosti za izobraževanje;
- hladen odnos učitelja do slušatelja;
- neustrezni programi;
- prevelika zahtevnost;
- prepiri in nesporazumi s kolegi v učni skupini;
- podrejen položaj pri izobraževanju;
- nezaupanje učitelja;
- neustrezen način ocenjevanja in preverjanja znanja (Kranjc, 1982, stran 272).

Subjektivni dejavniki, ki vplivajo na upad motivacije:

- pomanjkanje časa;
- strah pred neuspehom;
- pomanjkljivo predznanje;
- prenizka samozavest;
- starost;
- predolgo obdobje od zadnjega izobraževanja;
- pomanjkljive učne navade in učne tehnike (ker se ne znajo učiti);
- slabi spomini na prejšnje šolanje;
- premajhne sposobnosti;
- bojazen pred ugovori drugih ljudi (Kranjc, 1982, stran 277).

Objektivni dejavniki, ki vplivajo na izobraževanje:

- pretežki pogoji za izobraževanje (druge obveznosti);
- plačevanje šolnine, drag študij;
- oddaljenost od izobraževalnih ustanov;
- podcenjevanje znanja v družbi;
- nasprotovanje v delovni organizaciji;
- nasprotovanje družine;
- delo ne zahteva novega znanja;
- neustrezne šole (Kranjc, 1982, stran 285).

2.2.3. UČENJE

Sposobnost učenja spada med enega izmed temeljnih dejavnikov razvoja osebnosti.

Splošno veljavnega odgovora na to, kaj je učenje, ni, saj znanost še ni uspela v celoti raziskati zakonitosti človeških miselnih in učnih procesov.

Učenje je proces, ki poteka skozi vsa obdobja človekovega življenja. Obsega pridobivanje znanja in pridobivanje izkušenj. Z učenjem človek spreminja samega sebe, pri tem pa nanj med drugim vpliva tudi okolje. Posameznikovo učenje je uspešno takrat, ko njegovo znanje pozitivno vpliva na njegove spretnosti in motivacijo.

V vsakdanjem življenju uporabljamo besedo učenje predvsem za šolsko učenje. Za psihologijo je učenje veliko več. Je na primer porajanje novih čustev pri otroku, izpopolnjevanje zaznav, spreminjanje osebnosti in celo nastajanje raznih duševnih motenj, ki jih povzročajo izkušnje.

Učenje poteka v treh procesih:

- osvajanje nove dejavnosti (učenje v ožjem smislu besede);
- ohranjanje učinkov dejavnosti v organizmu;
- obnavljanje dejavnosti (Pečjak, 1977, stran 11).

Po Ferjanu (1999, stran 15) proces učenja za človeka predstavlja:

- pridobivanje znanj, spretnosti in sposobnosti za obvladovanje načinov za zadovoljevanje potreb (kar predstavlja izobraževalno komponento učenja oziroma – izobraževanje);
- pridobivanje življenskih in delovnih izkušenj, navad, razvijanje kritičnega odnosa do dela, dobrin, vrednot in okolja nasploh (kar predstavlja vzgojno komponento učenja oziroma vzgojo).

V šolah za splošno izobraževanje so najpomembnejše intelektualne sposobnosti. Učenec s slabimi intelektualnimi sposobnostmi ima težave pri učenju. Ni pa nujno, da bo učenec z visokim inteligenčnim kvocientom tudi uspešen pri učenju. Za uspeh so potrebni tudi ustrezna motivacija, predznanje ter mnogi drugi dejavniki. Ni nujno, da je vsak slab učenec nesposoben za učenje.

Nekateri psihologi pravijo, da je inteligentnost sposobnost za učenje, spet drugi jo povezujejo prvenstveno z abstraktnim mišljenjem. Pogosto beremo, da je inteligentnost sposobnost za reševanje problemov, sposobnost za uvidevanje bistva, sposobnost za uspešno obvladovanje novih situacij, sposobnost besednega in številčnega sklepanja (Pečjak, 1977, strani 14–15).

V procesu izobraževalnega procesa ločimo tri elemente prenosa informacij in sicer:

- izvor informacij (učni pripomočki, učna sredstva ...);
- oddajnik informacij (izvajalec izobraževanja);
- sprejemnik informacij (izobraževanci) (Jereb, 1998, strani 10–12).

Na učinkovitost in uspešnost izobraževanja vplivajo v veliki meri trije temeljni dejavniki izobraževalnega procesa:

- izobraževanec;
- učitelj;
- vsebina izobraževanja (Jereb, 1998, stran 33).

Učni uspeh je odvisen od naslednjih dejavnikov:

- fizični (temperatura, vlažnost prostora, vreme, tišina ali ropot ...);
- fiziološki (lakota, bolezen ...);
- socialni (prezaposlenost, slab materialni položaj ...);

- psihološki (sposobnosti, motivacija, navade, osebnostne in čustvene značilnosti človeka).

Učni uspeh je odvisen od vseh štirih dejavnikov, najbolj pomembni pa so psihološki, ker nanje lahko najbolj vplivamo (Pečjak, 1977, stran 12).

Razlikujemo naslednje glavne vrste psiholoških dejavnikov učenja:

- sposobnost ali tisto, kar človek zmore;
- motivacija ali tisto, kar človek hoče;
- navade, spretnosti in znanje ali tisto, kar človek zna. V to skupino spadajo tudi metode ali tehnike učenja;
- osebnostne in čustvene značilnosti človeka (Pečjak, 1977, stran 13).

Dejavniki se med seboj prepletajo in vplivajo drug na drugega. Pomanjkanje enega dejavnika se lahko delno nadomesti z drugim. Z močno motivacijo lahko dosežemo dobre rezultate kljub neugodnim fizičnim ali socialnim razmeram (Pečjak, 1977, stran 13).

2.2.4. IZOBRAŽEVALNI CILJI

Temeljne cilje izobraževalnega sistema lahko po hierarhiji delimo na:

- izobraževalni cilji, ki jih izobraževalnemu sistemu postavlja družba;
- izobraževalni cilji izobraževalnih programov, ki jih navadno opredeljujejo posamezne stroke;
- izobraževalni cilji v učnih načrtih predmetov, ki jih tvorijo posamezni izobraževalni programi, in s pomočjo katerih skušamo uresničiti izobraževalne cilje, postavljene na prejšnjih dveh nivojih.

V globalnem smislu mora izobraževalni sistem zagotavljati pogoje za socializacijo in osebni razvoj posameznikov v skladu z njegovimi razvojnimi možnostmi na eni strani in interesi družbe na drugi strani. Po tej definiciji lahko naštejemo nekaj splošnih podciljev izobraževanja:

- omogočanje splošne izobrazbe in pridobitve poklica;
- spodbujanje vseživljenskega izobraževanja;
- omogočanje razvoja in doseganje čim višje ravni ustvarjalnosti;
- zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo;
- spodbujanje zavesti o integriteti posameznika;
- vzgajanje za medsebojno strpnost, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi (Jereb, 1998, stran 26).

2.2.5. SPOSOBNOSTI

Sposobnost učenja kot bistvene sestavina osebnostnega razvoja je odvisna od skladnega delovanja celotnega organizma (Jereb, 1998, stran 10).

Po Pečjaku (1977, stran 14) sposobnosti delimo na tri skupine:

- čutne ali senzorne (najpomembneši sta vid in sluh);
- gibalne ali motorične (pomembne so ročne spretnosti, sposobnost za hitro reagiranje, različne športne veščine);
- intelektualne.

Ljudje različno gledamo na to, kaj so sposobnosti. Tudi psihologi niso enotnega mnenja. Nekateri menijo, da so sposobnosti kapacitete, ki omogočajo kako dejavnost, drugi, da so kapacitete, ki bi se lahko razvile z ustrezno vajo, za nekatere psihomere pa samo to, kar se izmeri s testi. Poznamo tudi več teorij o številu in vrsti sposobnosti. Toda sposobnosti so take kapacitete, ki »prihajajo na dan« v objektivni dejavnosti, zato jih lahko ugotovimo samo s preučevanjem učinkov dejavnosti (Pečjak, 1977, stran 14).

3. OBSTOJEČE STANJE

3.1. MIGRACIJE

Migracije oziroma selitve so kompleksen globalen pojav, s katerim se srečujejo vse države po svetu. Države so tako lahko izvor migracij, prehodni cilj potovanja ali mesto priselitve.

Migrant se »običajno definira kot oseba, ki se seli oziroma menja politično področje svojega običajnega prebivališča« (Shyrock, 1973, v Mesić 2002, stran 245).

V slovarju slovenskega knjižnega jezika je migrant oseba, ki spreminja stalno ali začasno bivališče, zlasti iz gospodarskih razlogov. Priseljenec je oseba, ki se priseli. Tujec je oseba iz tuje dežele, tuje jezikovne skupnosti.

Najstarejšo znano klasifikacijo (notranjih) migrantov, ki temelji na razdalji prebivanja, je podal E. Ravenstein:

- »lokalni migrant« – menja svoje mesto bivanja znotraj iste skupnosti ali okrožja;
- »kratko-potujoči migrant« – menja svoje mesto bivanja v sosednji skupnosti ali okrožju;
- »dolgo-potujoči migrant« – prehaja meje sosednje skupnosti ali okrožja;
- »postopna migracija« – tip migracij, pri katerih se s časom prehajajo daljše razdalje, toda z več krajšimi »migracijskimi koraki« (Mesić, 2002, stran 252).

Ni enostavno definirati fenomena migracij, še posebno ne njenega posledično vzročnega kompleksa. Glede na to, da so migracije eminentno multidisciplinaren predmet preučevanja, vsaka disciplina poskuša podati definicijo s svojega področja in s svoje perspektive. Nekatere znanosti so bolj zainteresirane za raziskovanje migracij, druge bolj posredno ali delno. Med prvimi so geografija, demografija, antropologija, ekonomija, urbano in ruralno planiranje in sociologija. V drugo skupino spadajo zgodovina, politična in medicinska znanost ter nekatere druge (Mesić, 2002, stran 239).

Vsaka migracija vključuje gibanje, vsako gibanje pa ni migracija. Omenimo eno od splošnih definicij migracij, ki obravnava migracije z vidika gibanja v prostoru. V širšem smislu je migracija definirana kot permanentna ali polpermanentna sprememba prebivališča. Ni nobenih omejitev glede na razdaljo selitve. Tako se selitev iz enega stanovanja v drugega v istem hodniku, kakor tudi selitev iz enega kontinenta na drugega, šteje kot migracija, kljub temu, da so posledice takšnih selitev zelo različne. Prav tako pri tej definiciji ni razlik med notranjimi in zunanji migracijami. Usmerjenost definicij na spremembo prebivališča izključuje ljudi in družine, ki imajo več mest, kjer prebivajo, ali pa tiste, ki nimajo »običajnega mesta prebivanja«, kot so nomadi (Mesić, 2002, strani 241–245).

Po Klinarju (1976, strani 16–17) so migracije fizično gibanje posameznikov ali skupin v geografskem prostoru, ki pripelje do relativno trajne spremembe kraja bivanja.

Migracije lahko delimo na notranje in mednarodne. Med mednarodne migracije štejemo tiste migracije, pri katerih se migranti, za stalno ali za daljši čas, preselijo iz svoje emigrantske družbe v imigrantsko družbo. Gre za prestop državne meje in bivanje za več kot eno leto. Tako jih ločimo od turistov, obiskovalcev, nomadov, sezonskih delavcev ...

trajne migracije	začasne migracije
stalna sprememba prebivališča	začasna sprememba prebivališča z različnim trajanjem
ni namena vrnitve v domovino	vključuje vrnitev v domovino
stalna preselitev	različno trajanje migracij
enkratna preselitev	običajno se dogodki ponavljajo
niso odvisne od sezonskih gibanj	so zelo odvisne od sezonskih gibanj

Tabela 2: Primerjava stalnih migracij z začasnimi migracijami (Bell in Ward, 2000, stran 2).

URL: http://espace.library.uq.edu.au/eserv/UQ:7964/mb_gw_tg.pdf (citirano 23. 1. 2014)

Migracije združujejo pojem emigracij in pojem imigracij. Emigracije predstavljajo gibanje ljudi iz njihove izvirne družbe, izseljevanje v imigrantsko družbo (Klinar, 1976, strani 16–17 v Verbinec F., 1968, Slovar tujk).

Po Klinarju (1976, strani 32–48) poznamo več vrst migracij: prostovoljne in prisilne, politične, ekonomske, trajne in občasne, organizirane in neorganizirane, konzervativne, inovacijske in beg možganov.

Malačič (2003, strani 155–156) opredeljuje selitve kot prostorske premike posameznih prebivalcev iz odselitvenega v priselitveno območje. Ločimo osnovno (to je najnižja raven območja, pri nas je to naselje) in opazovalno (je zmeraj tisto območje, ki opazovalca še posebej zanima) selitveno območje. Najbolj osnovna delitev selitev je razvrstitev po selitvenih ravneh. Delimo jih na notranje in zunanje. Med notranje selitve spadajo selitve med naselji, občinami, zunanje pa med državami. Predvsem sociologi zagovarjajo delitev z vsebinskega vidika, kjer delimo selitve na lokalne selitve in migracije.

Posamezniki so povezani s številnimi vezmi v lokalni skupnosti. Lokalne selitve so tiste, pri katerih posamezniki ne pretrgajo teh vezi, migracije so pa tiste selitve, pri katerih posamezniki običajno pretrgajo vezi z lokalno skupnostjo.

Ločimo trajne in začasne selitve, ki se med seboj razlikujejo po spremembi običajnega prebivališča. Tiste selitve, pri katerih pride do sprememb običajnega prebivališča, so stalne, druge so začasne. Naslednja delitev migracij loči med primarnimi, sekundarnimi in povratnimi migracijami. Prva migracija iz rojstnega kraja je primarna, vse ostale so sekundarne. Ko gledamo z vidika procesa urbanizacije ločimo ruralne in urbane selitve. Gre za migracije med vaškimi in

mestnimi naselji. Nadalje so migracije lahko: posamične ali skupinske, prostovoljne ali prisilne.

3.1.1. VZROKI, DEJAVNIKI IN MOTIVI ZA MIGRACIJE

Na splošno lahko rečemo, da se ljudje izseljujejo predvsem zaradi ekonomske nuje, brezposelnosti, vojne, politične nestabilnosti, preganjanja, naravnih katastrof, višjega življenjskega standarda, možnosti boljših delovnih mest, socialne varnosti, političnega azila, bolj kvalitetnega bivalnega okolja. Ljudi stimulira tudi želja po kulturnem napredku, izobraževanju in intelektualnem razvoju. Na drugi strani pa za delodajalce migranti pomenijo poceni delovno silo na tržišču, saj se je identiteta migranta, na žalost, utrdila bolj ali manj v podobi poceni delavca.

Motivi za migracije so odkrivanje ali osvajanje novih ozemelj, umik pred konflikti ali nuja zaradi preživetja (Verlič Christensen, 2002, stran 78).

Po Klinarju (1976, strani 23–31) splošna izhodišča za raziskovanje vzrokov migracij pogosto izhajajo iz teorije o dejavnikih odbijanja in privlačevanja. Naštujemo lahko nekatere dejavnike:

Dejavniki odbijanja: ekonomska stagnacija, zmanjševanje nacionalnih virov, brezposelnost, padec standarda, nizek dohodek, politična ali katera druga diskriminacija, naravne katastrofe, omejene možnosti za osebni razvoj in promocijo, politično preganjanje, majhne možnosti vpliva ali participacije, alienacija ...

Dejavniki privlačevanja: ekonomska prosperiteta, dvig dohodka, možnosti zaposlovanja, dvig standarda, možnost za poklicno promocijo, možnost za strokovno povezovanje, kulturne, rekreacijske možnosti ...

Na odločitev o migriranju vpliva kombinacija dejavnikov. Vzroki in motivi migracij so zapleten in kompleksen socialni fenomen, ki ga ni mogoče preprosto obrazložiti le z omenjeno teoretično hipotezo. Dober dokaz za to je primer, da je najmanj migracij iz najbolj zapuščenih in nerazvitih območij, kjer prevladujejo izrazito poudarjeni dejavniki odbijanja. Ljudje iz teh območij so spričo tradicije navezani na izvirno okolje. Ne zavedajo se svojih potencialov, zato se ne odločajo za migracije. Migrirajo ponavadi tisti posamezniki, ki se dobro zavedajo svojega nizkega statusa in svojih možnosti v imigrantski družbi.

Na odločitev o migriranju vplivajo tako racionalni kakor tudi emocionalni elementi, zato je treba pri raziskovanju upoštevati tudi socialno-psihološko-osebne karakteristike.

Zaradi različnih političnih in socialnoekonomskih vzrokov so na svetu nastale velike razlike v ekonomskem in socialnem razvoju med državami. V bogatih državah so se skoncentrirali kapital, moderna tehnologija in strokovnjaki. Dinamika razvoja je bila izredno hitra, kar je večalo zahteve po delovni sili. Zaradi potreb razvitih kapitalističnih družb so bila vrata odprta tujim imigrantom. Nastali sta dva tipa družb: bogatejše izvažajo kapital in uvažajo tujo delovno silo, revnejše pa izvažajo delovno silo in uvažajo kapital. Iz povedanega sledi, da so množične migracije povezane s predhodnim pritokom kapitala.

Med motivi pogosto dominira dohodek oziroma zaslužek. Ekonomski motivi so tesno povezani z drugimi spodbudami za emigracije. Z zvišanjem ekonomskega položaja si posamezniki izboljšajo svoj socialni status, omogočijo socialni napredek, izboljšajo socialno varnost, zvišajo si standard, dvignejo se izobrazbene možnosti itd.

Poznamo tudi politične motive, ki povzročajo migracije. Nestabilne politične razmere silijo ljudi k prisilnim migracijam.

Številni osebni in družinski odnosi lahko spodbujajo ali zavirajo motivacijo za migracijo. Nekateri avtorji pripisujejo velik pomen osebnim vzrokom za migracije pri kvalificiranih slojih in strokovnjakih, saj le-ti iščejo socialno stabilnost, mir, harmonijo, prestiž, ustrezno socialno okolje itd.

Z analizo migracij se ukvarjajo, poleg demografije, še druge družbene znanosti. Do sedaj so razvile celo vrsto pristopov, s katerimi želijo pojasniti determinante migracij. To so dejavniki, ki povzročajo migracije. So zelo raznovrstni, kompleksni ter odvisni od vrste migracij in časa, v katerem potekajo. Odvisnost od vrste migracij je relativna. Nekateri dejavniki so prisotni pri vseh vrstah migracij in so bolj pomembni, drugi so pomembni samo pri nekaterih vrstah migracij in so manj pomembni. Za migracije so najpomembnejši ekonomski dejavniki, izjame so le prisilne migracije, ki so posledica vojn, naravnih katastrof in družbenih nemirov večjih razsežnosti. Poleg teh pa na različne načine in na različne primere delujejo še psihološki, geografski, družbeni, kulturni, demografski in drugi dejavniki.

Na splošno lahko rečemo, da migranti težijo k izboljšanju svoje materialne življenske ravni, za blaginjo svoje družine in se zato osredotočajo na regije z boljšimi ekonomskimi možnostmi. Iščejo možnosti in raznovrstnosti zaposlovanja, boljše delovne pogoje, boljše priložnosti za podjetniško in investicijsko dejavnost, višje plače, možnost poklicnega napredovanja in drugo. Migracije so povezane tudi z demografskimi dejavniki migracij, saj se ljudje običajno odseljujejo iz regij z visokim naravnim prirastkom in priseljujejo v regije z nizkim naravnim prirastkom. Družbeni dejavniki migracij se kažejo v privlačnosti mestnega načina življenja, zlasti velikih mest, možnosti izobraževanja otrok itd. Pod vplivom kulturnih dejavnikov se ljudje odločajo za selitve v kulturno sorodnejše sredine. Geografski dejavniki migracij se nanašajo na klimatske, geomorfološke, prometne in druge značilnosti (Malačič, 2003, stran 171).

3.1.2. VPLIV MIGRACIJ NA NASTANEK CIVILIZACIJE

Najstarejše civilizacije kažejo pospešen razvoj v času (i)migracij. Priseljenci niso ravno » uvedli « inovacije, so pa vsekakor pospešili preoblikovanje konzervativnih družbenih struktur in zorenje začetkov civilizacij določenega kraja. Migranti so s svojim prihodom vnesli nove napetosti in dinamiko in s tem spodbujali razvoj. Migranti so prenašali civilizacijske in kulturne dosežke z enih področij na druga. Same migracije niso edini, pa tudi ne najpomembnejši dejavnik civilizacijskega in kulturnega napredka v posameznih delih sveta, vendar so pogosto imele spodbuden oziroma inovacijski učinek v pred(zgodovinski) dinamiki razvoja družbe. O pomenu migracij pričajo številni narodi in kulture skozi legende in zgodovinske pisne vire. Ni naključje, da so narodi z najbolj nizko stopnjo razvoja

na Zemlji, kot so Bušmani v Južni Afriki in Indijanci, ravno tisti, ki so najdlje ostali izolirani pred stiki z drugimi narodi (Mesić, 2002, strani 23–24).

3.1.3. INTEGRACIJA

Koncept integracije je predvsem proces vključevanja imigrantov v družbeno, gospodarsko in politično življenje države, v kateri bivajo. To je celovit proces, ki poteka na vseh življenjskih področjih. Dva najpomembnejša področja integracije sta vzgojno-izobraževalni sistem in trg delovne sile.

Integracija se nanaša na družbene in kulturne procese, ki se dogajajo ob sobivanju kultur; med kulturami države sprejemnice in kulturo novo prispele etnične skupine. Pogoji ob sprejemu v glavnem določajo število interakcij in stopnjo bližine med kulturami (Komac, 2005, stran 680).

Integracija je izraz, ki se najpogosteje uporablja za procese vključevanja imigrantov v novo družbeno okolje. Ločimo osem dimenzij integracije:

- pravna (izenačenje pravnega statusa migrantov s statusom državljanov);
- bivanjska in poselitvena (možnost naselitve na kateremkoli kraju pod enakimi pogoji kot ostali prebivalci);
- socialno-ekonomska (enake možnosti za delo, dostop do socialnih storitev ...);
- integracija na področju izobraževanja (možnost dostopa do izobraževalnih institucij);
- kulturna (spoznavanje in sprejemanje drugih kulturnih vzorcev);
- identifikacijska (občutek pripradnosti družbi, v katero se imigranti priselijo);
- družbena (socialni stiki, ki vključujejo stike z večinskim prebivalstvom);
- politična (vključevanje v procese političnega odločanja).

Vir: Slovenska filantropija, 2008, stran 28.

Po Klinarju (1976, strani 72–74) obstajajo trije modeli integriranja imigrantske manjšine:

- tujci, ki se asimilirajo, spremenijo svoje referenčne skupne in se pričnejo vrednotiti s standardi dominantne večine. Srečujejo se s celo vrsto težav, ker jim imigrantska družba ne odpira dovolj široko vseh možnosti za promocijo, po drugi strani pa se ne morejo vrniti nazaj v svojo skupnost, ki so jo zapustili;
- drugi model je poimenovan kulturni pluralizem. Ta vzpostavlja medsebojno koeksistenco med različnimi etničnimi skupnostmi in hkrati ohranja avtonomni razvoj vsake etnične skupnosti. Tujci ostajajo povezani s svojimi etničnimi skupnostmi in svoje napore usmerjajo v ohranitev lastne kulture;
- tretji model integracije migrantov predstavlja njihovo počasno izgrajevanje dvojne kulture. Gre za proces adaptacije z ohranjanjem nekaterih oblik etične izolacije. Tujci izoblikujejo nekakšno hibridno kulturo: nekaj sprejmejo iz kulture dominantne večine, nekaj ohranijo iz svoje kulture.

Sodobne družbe se soočajo z vprašanjem, kako zagotoviti integracijo priseljencev na miroljuben način, ki ne bo odtujeval posameznih delov prebivalstva, hkrati pa bo zagotavljal razvoj družbe kot celote. V strokovni literaturi se pojem integracije uporablja tako za proces vključevanja priseljencev v novo družbeno okolje kakor tudi kot politiko, ki se nanaša na zavestno urejanje položaja priseljencev. Integracijska politika je lahko zelo restriktivna ali zelo liberalna, v prvi vrsti pa se nanaša na vprašanje pridobivanja državljanstva (Komac, 2007, stran 95).

Obstaja več modelov integracije priseljencev (Bešter, 2003, strani 85–87). Modeli so prilagojeni posamezni družbi, njenim normam, vrednotam in ciljem. Vsak izhaja iz posebnih zgodovinskih okoliščin. S stališča pravne ureditve integracije priseljencev lahko modele razdelimo na tri skupine:

- »model diferenciranega izključevanja«. Ta izraz se najbolj pogosto uporablja, najdemo pa tudi druga poimenovanja. Za ta model je značilno, da so priseljenci vključeni v nekatere sfere družbenega življenja (predvsem na trg dela), nimajo pa dostopa do drugih sfer (državljanstvo, politična participacija, socialni sistem) (Castles, 1995, stran 294 v Bešter, 2003, stran 85). Takšen model prakticirajo predvsem države s tradicionalno kulturo ali etnično definicijo naroda (nacionalnosti), ki niso imele imigracij iz bivših kolonij. V to skupino spadajo Avstrija, Nemčija in Švica. Te države so imigrantom oteževale dostop do naturalizacije, postopoma pa so podeljevale več socialnih in državljskih pravic. Zaradi pričakovanja, da se bodo priseljenci vrnili v svojo izvirno državo, so onemogočale pridobitev državljanstva z rojstvom ali ob polnoletnosti (Bauböck, 1994 v Bešter, 2003, stran 85);
- asimilacijski model ali »model diferenciranega vključevanja« (Medved, 2001, stran 54 v Bešter, 2003, stran 85). Pri tem modelu se pričakuje, da se bodo priseljenci vključevali v družbo tako, da se bodo odpovedali svojim družbenim, kulturnim in jezikovnim značilnostim, da bodo pretrgali vezi s svojo izvirno državo in ostali v novi državi za stalno. Večinsko breme prilagajanja je na priseljencih samih, vloga države je le, da zagotovi ugodne razmere za čim hitrejšo individualno prilagoditev in prevzem večinske kulture in vrednot (Castles, 1995, stran 298 v Bešter, 2003, strani 85–86). Z relativno kratkimi roki zahtevanega prebivanja v državi priseljence spodbujajo, da se odločijo za naturalizacijo. Otroci priseljencev, ki se rodijo v državi imigracije, dobijo državljanstvo te države takoj ali pri polnoletnosti. V Evropi je najbližje temu modelu Francija;
- pluralistični ali multikulturni model zastopa način integracije priseljencev tako, da so le ti vključeni v politično skupnost in lahko hkrati ohranjajo svojo kulturno različnost. Pri tem modelu se pravna integracija meri po državljskih pravicah in ne po formalnem državljskem statusu. Naturalizacija je pomemben, toda ne edini, način pridobivanja pravic. Povečanje pravic stalnih prebivalcev države, ki nimajo državljanstva, povečuje njihovo integracijo. Švedska je v sedemdesetih letih uvedla multikulturni model, ki ni v celoti zaživel, prihajalo je do popravkov (Bauböck, 1994 v Bešter, 2003, stran 87).

Vsebina in normativne predpostavke preučevanja imigracijskih vprašanj so se spreminjale hkrati s spreminjajočim se pristopom, ki so ga posamezne države kazale do upravljanja priseljevanja. V tako imenovanem klasičnem obdobju (do poznih šestdesetih let 20. stoletja) je bila analiza migracij osredotočena predvsem na dejavnike, ki povzročajo odhod ljudi iz neke države ali preseljevanje v neko državo, pri čemer so pričakovali, da se bodo priseljenci asimilirali v novo okolje. Sledi moderno obdobje v začetku sedemdesetih let, ko so se razvile teorije konfliktov in odpor do takšnega načina upravljanja novonastale etnične heterogenosti. V začetku devedesetih let se razvije večkulturnost in etnični pluralizem. To obdobje zaznamuje tudi preučevanje državljanstva ob predpostavki, da bodo priseljenci ostali, in da njihova navzočnost spreminja značaj obstoječih družb (Schmitter, Heisler, 1992 v Komac, 2007, strani 93–94).

3.1.4. ASIMILACIJA

Imigranti in njihove skupnosti v dolgotrajnem procesu prevzamejo način življenja in kulturo imigrantske družbe. Asimilacija povzroča, da imigranti izgubljajo svojo lastno kulturno obeležje in svojo etnično identiteto.

Zgodnjo definicijo asimilacije sta podala R. Park in E. Burgess leta 1921. Njuna opredelitev je bila, da je asimilacija proces zlivanja, v katerem si osebe in skupine pridobijo spomin, čustva in drže drugih oseb ali skupin.

Po sociološki definiciji je asimilacija proces prilagajanja tujcev na novo okolje (Lukšič Hacin, 1999 stran 146).

Poznamo več vrst procesov prilagajanja med priseljenci in nemigrantskim prebivalstvom priselitvenega območja. Kadar se migranti in nemigranti razlikujejo po verski, etnični, rasni ali kakšni drugi pripadnosti, so ti procesi še posebno pomembni. Prilagajanje na novo okolje poteka postopoma in v določenih fazah. Prva faza je začetna prilagoditev ali akomodacija, ko se priseljeneci prilagodijo bolj površinsko. Sledi kulturna prilagoditev, ko priseljenci prevzamejo vse večji del kulturnih značilnosti novega okolja. Zadnja faza je asimilacija, kar predstavlja popolno prilagoditev. Takšno prilagajanje običajno traja več rodov. Pri migracijah med državami na neki vmesni stopnji običajno pride še do naturalizacije ali podelitve tujega državljanstva. Med priseljenci in avtohtonim prebivalstvom se lahko vzpostavi odnos koeksistence, različnih oblik integracije in fuzije (združitve) ali popolne segregacije (Malačič, 2003, strani 156–157).

3.1.5. MULTIKULTURALIZEM

Zaradi migracij je le malo držav na svetu, ki jih ne prežema multikulturna heterogenost. Pojem multikulturaizem je zgolj sporočilo o obstoju etnične heterogenosti in kulturnih razlik. Pojem multikulturalizem se uporablja v različnih kontekstih na primer za konkretno kulturno/družbeno stvarnost, kadar se več etničnih skupnosti nahaja v isti državi. Lahko označuje specifične odnose med različnimi etničnimi skupinami. Pri mednarodnih migracijah multikulturalizem ne označuje samo etnične heterogenosti, temveč je povezan s sodobnostjo, z nacionalno državo, oziroma s politiko, ki se pojavlja v povezavi z odnosi med

dominantno družbo in priseljenjskimi skupnostmi (Lukšič Hacin, 1999, strani 15–141).

Pri pojmu multikulturalizem ne gre zgolj za nacionalnost in nacionalno kulturo. Upoštevati je treba številne dejavnike, preko katerih posameznik lahko izraža svojo identiteto, na primer: raso, etnično pripadnost, jezik, vero, družbeni razred, urbano ali podeželsko okolje, mentalne sposobnosti, izobrazbo, starost, spol, poklic, spolno orientacijo. Sodobna država bi morala pri migrantski politiki upoštevati tudi te dejavnike.

Nacionalne meje se čedalje bolj brišejo, kajti več milijonov ljudi živi v različnih državah in ima več državljanstev. Zaradi mednarodnih človekovih pravic, opredeljenih v Univerzalni deklaraciji človekovih pravic (1948) nacionalne meje postajajo čedalje bolj šibke. Pravice se nanašajo na posamezna človeška bitja, neodvisno od nacionalnosti. Posebno so poudarjene pravice do verskega prepričanja, svobode izražanja, pravica posameznika do nedolžnosti, dokler mu ni dokazana krivda in pravica do zasebnosti.

V sodobnem času se številne kulturne skupine, kljub svojim državljanskim pravicam, počutijo stigmatizirane zaradi svoje družbeno-kulturne identitete. Moderne družbe bi morale poskrbeti za medkulturni dialog, ki bi prispeval h kulturnemu, političnemu, socialnemu in gospodarskemu integriranju migrantov. Zaradi nastajajočih sprememb bi se morali tudi izobraževalni programi spreminjati. Medkulturno izobraževanje bi moralo postati reden del izobraževalnega sistema 21. stoletja v vseh šolah EU.

Imigrantske družbe še niso osvojile načela kulturnega pluralizma in še niso spoznale pozitivnih kulturnih prispevkov, ki jih prinašajo imigranti. Različne kulture lahko živijo v miroljubni koeksistenci (Klinar, 1976, stran 36).

Švedska je edina država v Evropi, ki je uradno uvedla politiko multikulturalizma, čeprav so nekateri njeni elementi prisotni tudi v nekaterih drugih državah (Lukšič Hacin, 1999, stran 155).

Pri vprašanjih integracije imigrantov se pogosto pojavlja strah dominantne etnične skupnosti, da bi ogrozila koherentnost družbe. Nova etnična heterogenost je izziv, ki zahteva od političnih elit nove, inovativne metode pri upravljanju države in družbenih procesov, ki zagotavljajo enakopravnost vseh državljanov in državljanek. Že pri teoretičnem razmišljanju družbe se večkrat pojavijo nerealna pričakovanja glede ravnanja imigrantskih skupnosti pri integraciji. Zmotno bi bilo namreč pričakovati, da se bodo imigranti povsem odrekli svoji identiteti (Komac, 2005, strani 201–203).

3.1.6. VPLIVI GLOBALIZACIJE NA MOBILNOST PREBIVALSTVA

Globalizacija je prinesla, poleg prostega pretoka kapitala, tudi naraščajočo mobilnost prebivalstva preko meja nacionalnih držav. Posledično družba postaja čedalje bolj heterogena. Poleg tega današnji svet zaznamujejo hitre in nenehne

spremembe. Država, ki zgodovinsko opredeljuje pravice in dolžnosti državljanov, je pred novimi izzivi, ki se pojavljajo v današnjem času. Velikokrat jim žal ni kos. Avtorji navajajo različne dejavnike globalizacije, pripisujejo pa jim tudi različne značilnosti. Nekateri so mnenja, da je globalizacija splet različnih dejavnikov, drugi poudarjajo samo posebno delujočo značilnost. Pri večini sodobnejših teorij je možno najti vsaj en skupni imenovalec, to pa je globalno razširjanje kapitalistične ekonomije. Če gledamo s tega vidika, potem so drugi dejavniki na različne načine podvrženi sistemskim učinkom dinamike politične ekonomije kapitalizma.

Globalizacijski procesi po eni strani omogočajo povezovanje, zблиževanje, hkrati pa povzročajo celo serijo izključevanj (Kralj, 2008, strani 7–12).

»Globalna elita potuje, kamorkoli se ji zljubi, samo potovanje pa pomeni posebne vrste zabavo in užitek, še posebno če potuje z vozovnicami prvega razreda ali celo v zasebnih letalih, na koncu poti pa jo vedno čaka prijeten sprejem. Prebivalci drugega in tretjega sveta se na pot pogosto odpravljajo prikrito, ilegalno in so nemalokrat za potovanje v nevzdržnih razmerah preobloženih ladjic ali bencinskih tankov in hladilnih naprav prisiljeni oziroma pripravljeni plačati več, kot stane luksuzno potovanje ali vozovnica prvega razreda na prestižne lokacije. Na koncu poti jih – če nimajo sreče – čaka aretacija, zasliševanja, včasih tudi večletna bivanja v priporu ali zbirnih centrih v čakanju na morebitno odobritev prošnje za azil ali pa takojšnja deportacija v deželo, iz katere so prišli« (Kralj, 2008, strani 56–57).

Nekateri so mnenja, da političnoekonomska globalizacija ne pomeni tudi povečanja demografskih pritiskov, in da lahko pričakujemo celo zmanjšanje globalnih migracijskih tokov (Tapinos, Delaunay, 2000 v Bešter, 2003, stran 49). Drugi so nasprotnega mnenja, in v veliki liberalizaciji gibanja blaga, kapitala in dela ter komunikacijski (predvsem transportni) revoluciji v prihodnosti vidijo temeljni vzvod velikih migracijskih tokov (Meadows, Randers, 1995 v Bešter, 2003, stran 49).

Obstajajo pa tudi zagovorniki vmesne poti, ki so mnenja, da je mednarodna trgovina blaga in storitev, predvsem pa liberalizacija kapitala in mednarodnih financ, dober nadomestek za čedalje manjšo mobilnost delovne sile (Abowd, Freeman, 1991 v Bešter, 2003, stran 49).

Migracijski procesi so nepredvidljiv in negotov proces, zato je težko predvideti prihodnost migracij čeprav imajo vsi trije pristopi določene empirične in teoretske temelje.

Naša hipoteza je, da bodo ekonomski faktorji (razlike v zaposlenosti in dohodkih), politične možnosti (razvojne možnosti potrjevanja lastne identitete), socialne razmere (razlike v socialni varnosti) ter demografska gibanja (struktura prebivalstva) močno vplivali na povečanje migracijskih gibanj (Bešter, 2003, strani 49–50).

3.1.7. E. G. RAVENSTEINOVA ANALIZA ZAKONITOSTI MIGRACIJ

E. G. Ravenstein je v osemdesetih letih 19. stoletja podal prvo resnejšo analizo zakonitosti migracij. Ugotovil je naslednje zakonitosti:

- ekonomski dejavniki so eden najpomembnejših, vednar imajo tudi drugi dejavniki vpliv na migracije;
- vsak migracijski tok ima svoj protitok;
- ženske so bolj nagnjene k migracijam na krajše razdalje;
- vaško prebivalstvo je mobilnejše od mestnega;
- večina migrantov se seli na krajše razdalje;
- tehnološki razvoj pospešuje migracije;
- migracije potekajo v etapah. V posamezna gospodarsko razvita mesta se najprej priseljujejo okoliški prebivalci, kasneje pa vse bolj oddaljeni prebivalci. Na ta način se mesto širi.

Ravensteinove zakonitosti so omejene na različne načine. Odvisne so od gospodarske razvitosti družbe, njenih etičnih, kulturnih in drugih značilnosti. Ničesar ne povedo o vzrokih za migracije (Malačič, 2003, stran 172).

3.1.8. HIPOTEZA POTISKA IN POTEGA

Šele v novejšem času so se raziskovalci začeli ukvarjati z vzroki za migracije. Raziskave vzrokov za migracije so privedle do hipoteze potiska in potega (push and pull) migracij. Ta hipoteza poskuša razložiti migracije z vplivom dejavnikov iz priselitvenega in odselitvenega območja. Na odselitvenem območju delujejo predvsem dejavniki potiska, ki potiskajo posameznika v selitev. V literaturi so najpogostejše omenjeni naslednji dejavniki: naravne in druge nesreče, poroka, izguba zaposlitve, upadanje ali prenehanje določene ekonomske dejavnosti, izčrpanje naravnih bogastev, različne vrste diskriminacije, odtujitev od skupnosti, neperspektivne razmere za osebni razvoj ... Na priselitvenem območju delujejo dejavniki potega, ki privlačijo migrante. Sem sodijo: boljše, redno in dodatno plačilo, napredovanje v službi, možnost zaposlitve, podjetniške in investicijske dejavnosti, boljše klimatske in stanovanjske razmere, cenejše in lažje šolanje otrok, večja izbira kulturnih, intelektualnih, prostočasnih in drugih dejavnosti ... Hipoteza potiska in potega je pripomogla k razumevanju dejavnikov migracij, obstajajo pa tudi kritike nanjo. Očitajo, da ima značaj teorije, nekateri pa celo dvomijo v primernost osnovne zamisli (Malačič, 2003, stran 172).

Človeške migracije nedvomno povzročajo večje ali manjše socialne, ekonomske in kulturne posledice tako v državah izvora migrantov kakor tudi v imigracijskih državah. Mnogi raziskovalci so iskali možne dejavnike, ki vplivajo na migracije ljudi. Različni avtorji, med katerimi je najbolj znan E. Lee, so prišli do teorije potiska in potega.

Izkazalo se je, da odločitev o migraciji ni odvisna toliko od možnih objektivnih razlogov, kot je na primer nizek standard, oziroma socialnoekonomski status. Važna je tudi osebna percepcija potencialnega migranta o svojem statusu, ozimora njegovo (ne)zadovoljstvo, kakor tudi njegove življenske aspiracije.

Lee (1966, strani 47–57, v Mesić 2002, stran 295) in Lewis (1982, stran 99, v Mesić 2002, stran 295) sta dejavnike potiska in potega sistematizirala v štiri osnovne kategorije:

a) dejavniki potiska:

- spremembe v naravnem okolju;
- naravni ekonomski dejavniki;
- politični dejavniki;
- socialni dejavniki, oziroma občutek depriviranosti (prikrajšanosti) migrantov.

b) dejavniki potega

- boljše ekonomske možnosti;
- pridobivanje boljše izobrazbe in boljši pogoji dela (ta dejavnik je ključnega pomena za visokoizobražene migrante);
- boljši življenjski pogoji in bolj čisto okolje;
- odhod z nekom, ki na kakršenkoli način privlači, kar tvori socialne mreže in emigracijske valove (Mesić, 2002, strani 292–295).

3.1.9 KLASIČNI MIKROEKONOMSKI PRISTOP IN MARKOEKONOMSKI PRISTOP

Klasični mikroekonomski pristop predpostavlja gospodarstvo s popolno konkurenco. Vloga trga je najpomembnejša. Ta mora urediti relativne faktorske cene tako, da je na trgu doseženo ravnovesje. Dosežena mora biti polna zaposlenost, in sicer tako, da je splošna raven plač usklajena s povpraševanjem po delu. Presežek dela v enem sektorju vodi v znižanje njegove cene dela v primerjavi s ceno dela v drugih sektorjih. Delavci z migriranjem povzročajo, da se vzpostavi novo ravnovesje in s tem nova cena dela. Klasična mikroekonomska teorija predpostavlja, da so delavci popolnoma obveščeni o vseh postavkah lastnega odločanja (višina plač, zaposlitvene možnosti ipd.), da se okusi med delavci ne razlikujejo, da je delo homogen dejavnik, in da ni nobenih ovir mobilnosti (Malačič, 2003, stran 173).

Makroekonomski pristop poskuša pojasniti povezavo med migracijami in makroekonomskimi kategorijami. Ekonomisti iščejo ter razlagajo povezave med migracijami na eni strani in agregatno zaposlenostjo, nezaposlenostjo, uvozom, izvozom, dohodkom, potrošnjo, investicijami in drugimi agregatnimi kategorijami na drugi strani. Za mnoge druge znanosti, kot so geografija, sociologija, psihologija in druge družbene znanosti, je ekonomska razlaga migracij preozka, zato razvijajo lastne pristope pri raziskovanju migracij. Vsaka izmed njih poudarja svoj specifičen vidik (Malačič, 2003, stran 174).

3.1.10. GORDONOVA REVIZIJA ASIMILACIJSKEGA MODELA

S. Eisenstadt (1954) je bil eden od prvih, ki je predlagal pregled interakcije imigrantov in imigrantskega okolja v okviru kulturnega pluralizma. Ukvarjal se je z imigracijo Judov v Palestino in novonastalim Izraelom. Za razliko od domorodnih Judov in Arabcev, ki so večinoma živeli na tradicionalen način v ruralnih naseljih, so imigranti prihajali iz urbanih okolij, bili pa su tudi visoko izobraženi, oziroma imeli visok profesionalni status v državah izvora. Zaradi vsega tega ni bilo pričakovati, da se bodo hitro asimilirali.

Pomembno mesto pri asimilacijskem modelu zavzema Milton Gordon, ki je opozoril na različne aspekte asimilacijskega procesa: kulturalni, strukturalni in psihološki. Avtor razlikuje sedem stopenj asimilacije (Mesić, 2002, strani 288–289):

pod-procesi ali pogoji	tip ali stopnja asimilacije	posebni nazivi
sprememba kulturnih vzorcev v imigrantski državi	kulturalna ali vedenjska asimilacija	akulturacija
zahajanje v veliki meri v inštitucije in klube v imigracijski državi na ravni primarne skupine	strukturalna asimilacija	ni
visok procent medsebojnih porok	zakonska asimilacija	amalgamacija
razvijanje občutka izključnega pripadanja narodu imigracijske države	identifikacijska asimilacija	ni
odsotnost predsodkov	asimilacija sprejemanja stališč	ni
odsotnost diskriminacije	asimilacija sprejemanja obnašanja	ni
odsotnost sporov glede vrednot in moči	civilna asimilacija	ni

Tabela 3: Gordonove asimilacijske spremenljivke (Mesić, 2002, stran 289).

Avtor poudarja, da naloga sociološke teorije ni le v identifikaciji pogojev temveč tudi v postavljanju hipotez o njihovih medsebojnih odnosih. V tem smislu on trdi:

- kulturna asimilacija ali akulturacija je verjetno prvi tip asimilacije manjšinske skupine;
- kulturna asimilacija manjšinske skupine je možna tudi, če istočasno ali kasneje ne poteka noben drug tip asimilacije. Takšno stanje »samo akulturacije« se lahko vzdržuje stalno. Ko pa je enkrat dosežena strukturalna asimilacija, sočasno ali po akulturaciji, bodo vsi ostali tipi asimilacije naravno sledili. Medtem ko strukturalna asimilacija vedno povzroča akulturacijo, obratno ne velja (Gordon, 1964, strani 75–81 v Mesić, 2002, stran 290).

3.1.11. TEORIJA RAVNOVESJA

Pod vtisom masovnega razseljevanja ljudi v času druge svetovne vojne, pa tudi pozneje, je Harold Saunders leta 1956 opozoril na velik pomen in potrebo po raziskovanju migracij. Njegova izhodiščna točka je bila splošna teorija ravnovesja oziroma njena uporaba v družbenem sistemu. Do neravnovesja prihaja, ko je nivo zahtev prebivalstva neke dežele večji od obstoječega življenskega standarda, kar se izraža s pritiskom prebivalstva, čigar pritisk je neposredno sorazmeren z velikostjo neravnovesja.

Na individualni ravni je vsaka oseba, ki ima diskrepanco (neskladnost) med nivojem svojih zahtev in svojega standarda, potencialni migrant. Ali bo to osebno neravnovesje pripeljalo do migracije, je odvisno od mnogih dejavnikov.

Najvažnejši dejavnik je mobilnost, ki se kaže z različnih vidikov. Lahko se na primer kaže kot odvisnost od razvoja transporta ali kot psihična pripravljenost na razdiranje obstoječih zvez, ki je z ene strani pogojena s pritiski prebivalstva. Čim večji je pritisk prebivalstva, tem večja je pripravljenost na emigracijo. Drugi dejavnik se nanaša na dostop do informacij o potencialnih imigracijskih deželah, še posebno o »realnih dohodkih«, katere sestavljajo »materialni« in »psihični« dohodki.

Po Eisenstadtu (1954) so osnove vseh migracij frustracije in občutek negotovosti. Nezmožnost doseganja določene ravni aspiracij (prizadevanj, teženj, želja) motivira posameznike, da (e)migrirajo (Mesić, 2002, strani 287–288).

3.2. MIGRACIJE V SLOVENIJI

Navedemo lahko vsaj dva razloga za potenciano in selektivno odpiranje Slovenije za imigracije: nefleksibilnost trga delovne sile in staranje prebivalstva ter posledično zmanjševanje aktivnega dela prebivalcev. Po podatkih demografskih statističnih virov v Sloveniji rodnost upada že več desetletij. Posledično je po demografskih kazalcih v Sloveniji zabeležen intenziven prirastek starejših prebivalcev. Pričakujemo lahko zmanjševanje aktivnega dela prebivalstva (Verlič Christensen, 2002, strani 45–46).

Prebivalstvo Slovenije že dolgo spada med stara prebivalstva. Ob nadaljni nizki rodnosti se bo v prihodnjih letih vse bolj približevalo fazi pretiranega staranja (Malačič, 2003, stran 24).

Gibanje naravnega prirasta je dolgoročen proces, uravnavanje migracijskih tokov pa kratkoročen. Glede na to je zelo pomembno, kakšna bo migracijska politika, da bo omogočila normalno demografsko in gospodarsko reprodukcijo države ter gospodarski razvoj (Bešter, 2003, stran 74).

Dejstvo je, da prebivalstvo Slovenije v zadnjih desetletjih ne narašča in se hitro stara. Slovenija je pred pomembnimi izzivi z demografskega, ekonomskega in socialnega vidika, zato so lahko migracije za Slovenijo pomembna razvojna priložnost (Medica, 2010, strani 37–45).

Slovenija preprosto potrebuje migracije, da bi preživela kot ekonomska, politična in socialna entiteta, in to ne glede na integracijske procese in evropski političnoekonomski globalizem (Bešter, 2003, stran 76).

V obdobju 2008–2012 se je v Slovenijo priselilo skoraj 78.000 tujih državljanov, od tega jih je 1. januarja 2013 v Sloveniji še vedno prebivalo 56.000 ali 72 % priseljenih v zadnjih petih letih. Očitno je oziroma bo Slovenija številnim novodobnim tujim državljanom postala ciljna država; o tem nas prepriča tudi podatek, da jih je več kot tisoč v razmeroma kratkem času pridobilo državljanstvo Slovenije. Tuji državljani s svojo starostno sestavo še vedno pomlajujejo slovensko prebivalstvo, saj povprečna starost prebivalcev Slovenije presega 42 let, povprečna starost priseljenih tujih državljanov pa je bila v zadnjih petih letih 33 let in pol.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5947 (citirano 16. 4. 2014)

Zaradi svoje gospodarske lege je Slovenija v devedesetih letih postala prehodno območje za širše mednarodne tokove migracij proti drugim državam EU. Postala je tudi ena od najbolj obleganih območij za nedokumentirane migrantske tokove. Dejanski obseg nedokumentiranih migracij pa ni znan (Verlič-Chistensen, stran 49).

3.2.1. NARODNOSTNA SESTAVA PREBIVALSTVA

leto	Slovenci	drugi
1953	97 %	3 %
1961	96 %	4 %
1971	94 %	6 %
1981	91 %	9 %
1991	88 %	12 %
2002	83 %	17 %

Tabela 4: Prebivalstvo Republike Slovenije po narodnostni pripadnosti (Popis prebivalstva v Komac, 2005).

Iz tabele 4 je razvidno, da je med leti 1953-2002 v Sloveniji naraščalo število neslovenskega prebivalstva.

Države	delovno dovoljenje	brez delovnega dovoljenja	sporazum med RS/BIH o zaposlovanju držav. BIH v RS	skupaj
vsi	26494	21	609	27,124
bivše države iz območja SFRJ	24320	13	609	24,942
BIH	11671	1	607	12,279
SRBIJA	3893	12	1	3,906
HRVAŠKA	3693	-	1	3,694
KOSOVO	3226	-	-	3,226
MAKEDONIJA	1725	-	-	1,725
ČRNA GORA	88	-	-	88
SRBIJA IN ČRNA GORA	24	-	-	24
ostale države	2174	8	-	2,182
RUSKA FEDERACIJA	718	-	-	718
UKRAJINA	506	8	-	514
KITAJSKA	327	-	-	327
TAJSKA	67	-	-	67
TURČIJA	63	-	-	63
INDIJA	62	-	-	62
ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	47	-	-	47
DOMINIKANSKA REPUBLIKA	41	-	-	41

JAPONSKA	41	-	-	41
MOLDAVIJA, REPUBLIKA	38	-	-	38
Ostalo	264	-	-	264

Tabela 5: Veljavna dovoljenja za zaposlitev tujcev po državljanstvu, december 2013

(Zavod za zaposlovanje).

URL: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/zaposlovanje_tujcev (citirano 8. 2. 2014)

Iz tabele 5 je razvidno, da v Slovenijo še vedno prihajajo predvsem tujci iz držav nekdanje Jugoslavije (skoraj 92 %), skoraj polovica (45 %) iz Bosne in Hercegovine (v nadaljevanju BIH).

	1. 7. 2012	1. 10. 2012	1. 1. 2013	1. 4. 2013	1. 7. 2013
prebivalci	2.056.262	2.058.123	2.058.821	2.058.457	2.059.114
moški	1.017.414	1.018.477	1.019.061	1.019.193	1.019.658
ženske	1.038.848	1.039.646	1.039.760	1.039.264	1.039.456
državljanji Republike Slovenije	1.968.283	1.968.312	1.967.436	1.965.898	1.964.964
moški	957.057	957.166	956.940	956.318	955.934
ženske	1.011.226	1.011.146	1.010.496	1.009.580	1.009.030
tuji državljani	87.979	89.811	91.385	92.559	94.150
moški	60.357	61.311	62.121	62.875	63.724
ženske	27.622	28.500	29.264	29.684	30.426

Tabela 6: Struktura prebivalcev v Sloveniji od leta 2012 do leta 2013 (Statistični urad Republike Slovenije). URL: <http://www.stat.si> (citirano 16. 4. 2014)

Iz tabele 6 je razvidno, da se je od leta 2012 do leta 2013 število državljanov Slovenije zmanjšalo, število tujcev pa se je povečalo.

Po popisu prebivalstva iz leta 2002 podatki kažejo nove trende v selitvenih tokovih Slovenije. Temeljne značilnosti so:

- delež priselitev iz držav nekdanje Jugoslavije se zmanjšuje in znaša le še dve tretjini celotnega selitvenega prirasta (v začetku devedesetih let je bil več kot 90 %, nato okrog 80 %);
- viša se priseljevanje tujcev iz EU;
- starostna sestava priseljencev se je spremenila, več je starejših priseljencev, zato lahko sklepamo, da se iz tujine vračajo slovenski zdomci in izseljenci (Komac, 2005, stran 84).

3.2.2. MIGRACIJSKA POLITIKA V SLOVENIJI

Podobno kot EU ima tudi Slovenija pomanjkljivo demografsko in migracijsko politiko. Migracijska zakonodaja je po evropskem vzoru predvsem restriktivna. Vse kar ponuja, sodi v klasični nabor omejevalne in nadzorovalne evropske migracijske politike – deportacije, mejni nadzor, vizumi ... Potrebovala bi nadgradnjo, s katero bi uskladili tri temeljna področja: preseljevanje ljudi, integracijo tujcev v slovensko družbo in azilno pravo (Bešter, 2003, strani 72–73).

Dejstvo je, da si večina držav želi imigracije omejiti izključno na tiste potrebe na trgu delovne sile, ki jih ne more zapolniti z lastnimi kadri. Ker je težko ugotoviti dejanske potrebe po kadrih ima Slovenija izredno restriktivno zakonodajo o tujcih (Verlič Christensen, 2002, stran 46).

V devedesetih letih je slovenska migracijska politika največ pozornosti namenjala politikam urejanja mejne problematike in urejanju začasnega zatočišča za prisilno pregnane, počasi pa je začela nastajati integracijska politika.

Temelji za integracijo priseljencev v Sloveniji so zapisani v Resoluciji o migracijski politiki iz leta 1999. Inegracijsko politiko pa določajo tudi tujska in azilna zakonodaja Republike Slovenije ter mednarodne konvencije, katerih podpisnica je Slovenija.

V mnogih državah je integracija imigrantov urejena z manjšinsko zakonodajo. Slovenska ustava ureja status manjšine za madžarsko in italijansko manjšino, ki pa nista najbolj številčni. Priseljencev iz nekdanje Jugoslavije, ki bivajo v Sloveniji že desetletja, je mnogo več, pa nimajo statusa manjšine in s tem tudi ne predstavnika v parlamentu (Komac, 2005, strani 682–683).

Slovenska integracijska politika je še vedno precej omejena na izvajanje ukrepov za osebe s statusom begunca. Obstaja pluralistični model integracijske politike, ki imigrantom omogoča enokopravno vključitev v slovensko družbo ob hkratnem ohranjanju njihove kulturne identitete (Slovenska filantropija, 2008, stran 29).

Zakon o tujcih opredeljuje pomoč pri integraciji tujcev in sicer:

- organizira tečaje slovenskega jezika;
- organizira tečaj, ki tujce seznaja s slovensko kulturo in ustavno ureditvijo;
- organizira prireditve s slovenskimi državljani za spodbujanje medsebojnega povezovanja in razumevanja;
- organizira različne oblike izpopolnjevanja, nadaljnega izobraževanja in poklicnega usmerjanja;
- nudi informacije, ki jih tujci potrebujejo za uspešno vključevanje v slovensko družbo, predvsem glede njihovih pravic in dolžnosti, možnosti razvoja v družbi in možnosti osebnega razvoja (Slovenska filantropija, 2008, stran 13).

Z osamosvojitvijo je Slovenija aktualizirala dotedaj najbolj zanemarjeni del prebivalstvene politike – migracijsko politiko. Ker je bila del Jugoslavije, ni mogla voditi migracijske politike, ki bi bila prilagojena njenim interesom in potrebam. Z osamosvojitvijo so se razmere spremenile. Slovenija je dobila na voljo vsa

sredstva, ki omogočajo usmerjanje zunanjih migracij. Ob razglasitvi samostojnosti je država zagotovila državljanstva vsem prebivalcem republike, ki so imeli v tem času stalno prebivališče na njemem ozemlju (Malačič, 2003, stran 313).

Ob ustrezni politiki bi lahko Slovenija brez težav na trg dela vključila večino prisilnih migrantov, ki danes prihajajo v Slovenijo. Treba bi bilo spremeniti azilno zakonodajo in omogočiti legalno delo in zaposlovanje prosilcem za mednarodno zaščito takoj po njihovem prihodu v Slovenijo. Socialno in ekonomsko integracijo bi bilo potrebno dodatno spodbujati z različnimi programi, ki bi zajemali učenje slovenskega jezika, izobraževanja za pridobitev poklicnih kvalifikacij, tečaje za izboljšanje zaposlitvenih možnosti, spodbujanje prostovoljnega dela, vključevanje v delovne prakse, spodbujanje samozaposlovanja in inovativnih oblik zaposlovanja ... Tudi delodajalce bi bilo potrebno dodatno spodbujati, da bi migrantom omogočili opravljanje različnih delovnih praks in usposabljanj. Hkrati bi preprečevali delo na črno in izkoriščanje migrantov na trgu dela (Medica, 2010, strani 41–53).

Upravljanje in nadzorovanje migracij je, tako kot v ostalih razvitih državah, tudi v Sloveniji postalo ena od pomembnih političnih prioritet. Razlog za to je pomanjkanje delovne sile, kot posledice staranja aktivnega dela prebivalstva. Zaradi tega dejstva obstaja veliko tveganje za dolgoročno vzdržnost javnih financ in upadanje gospodarske moči. Strategija ekonomskih migracij mora biti usmerjena v koherentno in učinkovito migracijsko politiko, ki se bo lahko uspešno odzivala na migracijska gibanja (Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020, 2010, strani 1–2).

3.2.3. IZOBRAŽEVANJE PRISELJENCEV

Sistem izobraževanja sestavljajo izobraževalne ustanove, namenjene izobraževanju odraslih in mladostnikov, ki se izobražujejo po veljavnih programih. Izobraževalni sistemi se po posameh državah močno razlikujejo glede na:

- postavljene cilje izobraževanja (zlasti po zahtevnostnih stopnjah, obsegu znanj ter strokovnih usmeritvah);
- trajanje izobraževanja;
- starost udeležencev izobraževanja;
- šolski koledar;
- tedenske obremenitve udeležencev in izvajalcev izobraževanja;
- možnost prehodov v različne smeri izobraževanja, možnost nadaljevanja izobraževanja na višji zahtevnostni stopnji;
- drugo (Ferjan, 1999, stran 36).

Stopnje izobrazbe v Sloveniji:

- I. stopnja: usposabljanje po osnovnošolskem izobraževanju;
- II. stopnja: dveletni programi poklicnega izobraževanja;
- III. stopnja: dveletni program poklicnega izobraževanja;
- IV. stopnja: triletni programi poklicnega izobraževanja;
- V. stopnja: štiriletni programi strokovnega izobraževanja;
- VI/1. stopnja: višješolsko izobraževanje;

VII/1. stopnja: visokošolsko izobraževanje;

VII/2. stopnja: magisterij;

VIII. stopnja: doktorat znanosti (Ferjan, 1999, stran 45).

Stopnja izobrazbe	Skupaj
I	8,555 (31,54 %)
II	4,808 (17,72 %)
III	135 (0,5 %)
IV	9,288 (34,24 %)
V	2,863 (10,6 %)
VI	355 (1,3 %)
VII+VIII	1,045 (3,85 %)
B.Š.	75 (0,28 %)
Skupaj	27,124

Tabela 8: Izobrazbena struktura tujcev, 2005–2013 (Zavod za zaposlovanje). URL: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/zaposlovanje_tujcev (citirano 8. 2. 2014)

Iz tabele je razvidno, da ima največ tujcev IV. stopnjo izobrazbe (9288 ali 34 %), nato so tisti s I. stopnjo (8555 ali 32 %), sledijo posamezniki z II. stopnjo (4808 ali 18 %), nato s V. stopnjo (2863 ali 11 %), nato VII. in VIII. stopnjo (1045 ali 4 %), VI. stopnjo ima 355 tujcev (1 %), III. stopnjo ima 135 tujcev (0,5 %) in 75 (0,28 %) jih je brez dokončane formalne izobrazbe.

3.2.4. PRIZNAVANJE IN VREDNOTENJE IZOBRAZBE

Veliko je težav z nostrifikacijo izobrazbe zaradi razlik med nacionalnimi okolji na področju izvedbene zakonodaje skupnih sporazumov evropske unije, saj so izobraževalni sistemi raznoliki. Splošno načelo je, da se seštevajo leta izobrazbe ne glede na raznoliko vsebino programov ali pa se upošteva samo zaključna diploma. V zasebnem sektorju delodajalci v praksi nostrifikacije diplom, če je izobrazba pridobljena znotraj držav članic EU, niti ne zahtevajo (Verlič Christensen, 2002, strani 35–36).

Slovenija močno presega povprečje reguliranih poklicev v EU. To dejstvo je eden od razlogov, ki preprečuje večjo mobilnost in fleksibilnost delovne sile, saj omejuje dostop do poklicev in dejavnosti s formalnim določanjem nazivov poklicne in strokovne izobrazbe.

Za vključitev na trg dela je s stališča tujcev izjemno pomembna možnost pridobivanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij (v nadaljevanju NPK), ki jih ureja Zakon o NPK. To je delovna poklicna ali strokovna usposobljenost, ki je potrebna

za opravljanje poklica ali posameznih sklopov zadolžitev v okviru poklica, na določeni ravni usposobljenosti. Priznanje pridobljenega izobraževanja, znanj in spretnosti je pomembno tako za migrante in delodajalce, kot za celotno družbo. Brez tega migranti pogosto ne morejo izkoristiti svojih potencialov. V okviru programov NPK izvajalci na podlagi kataloga standardov strokovnih znanj in spretnosti izvajajo postopke preverjanja in potrjevanja. V primeru uspešno opravljenega programa kandidat pridobi certifikat o NPK, ki nadomešča spričevalo, pridobljeno v rednem izobraževalnem sistemu. Pogosto se pojavljajo jezikovne ovire in težave s preverjanjem verodostojnosti dokumentov o pridobljenih spretnostih in znanjih (Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020, 2010, strani 29–31).

Leta 2005 se je začel uporabljati Zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanja (Uradni list RS, št. 73/04), ki je nadomestil Zakon o nostrifikaciji v tujini pridobljenih šolskih spričeval (Uradni list RS, št. 42/72). Osnovni namen je bil ustanoviti sodoben sistem priznavanja in vrednotenja listin o izobraževanju. Po svojem osnovnem poslanstvu je to mednarodni dokument, ki je nastal ob upoštevanju novih temeljev mednarodnega akademskega sodelovanja, ki jih zagotavljajo mednarodne konvencije, ki jih je ratificirala Republika Slovenija, zlasti Lizbonska konvencija ter bolonjski proces ustvarjanja enotnega visokošolskega evropskega prostora. Ključne postavke zakona so:

- mednarodna primerljivost;
- interdisciplinarnost;
- zagotavljanje kakovosti v izobraževanju;
- zagotavljanje enakih možnosti;
- mobilnost;
- dostopnost postopka;
- posameznik lahko uveljavlja pravico do nadaljnjega izobraževanja ali priznavanja tuje listine o izobraževanju zaradi zaposlitve (Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, 2005, strani 5–6).

Lizbonska konvencija ali konvencija o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v evropski regiji je za države podpisnice eden od najbolj pomembnih pravnih temeljev, ki določajo bistvena izhodišča pri urejanju sistemov priznavanja izobrazbe. Pogodbenice te konvencije:

- upoštevajo tudi Konvencijo o priznavanju visokošolskega študija, spričeval, diplom in stopenj v arabskih in evropskih mediteranskih državah (1976), sprejeto v Unescu, v kateri je delno urejeno akademsko priznavanje v Evropi;
- upoštevajo, da različnost izobraževalnih sistemov v Evropi kaže na kulturno, družbeno, politično, filozofsko in gospodarsko raznolikost in pomeni izjemno bogastvo, ki ga je treba spoštovati;
- upoštevajo konvencije Sveta Evrope in Unesca o akademskem priznavanju v Evropi;
- se zavedajo, da je pravica do izobraževanja človekova pravica, in da je pravično priznavanje izobrazbe temelj te pravice in odgovornost družbe itd.

(Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, 2005, strani 6–7).

3.3. MIGRACIJE V EVROPI

Za preselitev v razvite države EU so na splošno tri možnosti: zaposlitev ali izobraževanje, združevanje družinskih članov in pridobitev azila za begunce (Verlič Christensen, 2002, stran 112).

Po podatkih Eurostata je bilo v letu 2011 v državah članicah EU 33,3 milijonov tujcev, kar znaša 6,6 % celotne populacije. Večina (20,5 milijonov) je bila državljani neevropskih držav, ostali (12,8 milijona) pa so bili državljani ostalih evropskih držav. Januarja 2011 je živel več kot 75 % tujcev v Angliji, Nemčiji, Španiji, Italiji in Franciji. V Luksemburgu, Cipru, Latviji, Estoniji, Španiji, Avstriji in Belgiji je tujcev več kot 10 %. V večini teh držav tujci večinoma prihajajo iz neevropskih držav. Največ je tujcev, ki prihajajo iz Romunije (več kot 2,3 milijonov), Turčije (več kot 2,3 milijonov), Maroka (približno 1,9 milijonov) in Poljske (1,6 milijonov).

Vir: Eurostat. URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-13-012/EN/KS-QA-13-012-EN.PDF (citirano 6. 2. 2014)

V letu 2011 je največje število priseljencev imela Velika Britanija (566.044), sledijo ji Nemčija (489.422), Španija (457.649) in Italija (385.793). Te štiri države članice skupaj so predstavljale 60,3 % vseh priseljencev v EU-27 držav članic. Španija je zabeležila največje število odseljenih v 2011 (507.742), sledijo ji Velika Britanija (350.703), Nemčija (249.045) in Francija (213.367). Šestnajst držav EU-27 držav članic je poročalo več priseljevanja kot izseljevanja v letu 2011, vendar pa je bilo v Bolgariji, Češki, na Irskem, v Grčiji, Španiji, na Poljskem, v Romuniji in v treh baltskih državah članicah več izseljevanj kot priseljevanj.

Vir: Eurostat. URL:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics#Migration_flows (citirano 6. 2. 2014)

3.3.1. STARANJE PREBIVALSTVA

Staranje prebivalstva je definirano kot povečevanje deleža prebivalstva, starega nad neko starostno mejo (običajno se jemlje 60. ali 65. leto starosti), proti celotnemu prebivalstvu (Malačič, 2003, stran 23).

Kaže, da se države razvitega sveta ne bodo mogle izogniti večjim problemom reprodukcije prebivalstva. Zaradi majhne verjetnosti, da bi se rodnost v prihodnosti v razvitem svetu bistveno povečala in dosegla ali preseгла raven enostavne reprodukcije, lahko pričakujemo pojav depopulacije večjih razsežnosti. V teh razmerah bodo države poskušale rešiti problem tako, da bodo uvedle ukrepe za povečanje rodnosti ali pa bodo odprle meje za priseljence v večjem obsegu (Malačič, 2003, stran 193).

Projekcije razvitega dela sveta predvidevajo, da bo prišlo ob sedanjem nadaljevanju nizke ravni rodnosti in odsotnosti večjih priselitev do pretiranega

staranja prebivalstva. Ta sprememba bi ogrozila celotno družbeno in gospodarsko reprodukcijo. Posledice bi bilo čutiti na ekonomskem, družbenem in kulturnem področju. Z ekonomskega vidika bi to lahko pomenilo povečanje starosti ob upokojitvi, podaljševanje obdobja šolanja, povečana aktivnost žensk ipd. Pomembno bi situacija imela vpliv tudi na obseg in strukturo proizvodnje, potrošnje, varčevanja in investiranja v družbi. Močno bi vplivala na politične razmere in volilne rezultate, saj bi povečevala politični vpliv starejših prebivalcev (Malačič, 2003, strani 23–24).

Čeprav ima večina evropskih držav demografske probleme s starajočim se prebivalstvom in nizko nataliteto, se energično otepajo novih državljanov. Ne želijo priznati dejstva, da so postale imigracijske države (Verlič Christensen, 2002, stran 81).

Glede na trend preteklih let bi bilo preveč optimistično pričakovati povečanje rodnosti domačega prebivalstva. Edina opcija, ki jo lahko pričakujemo, je, da bo prišlo do potreb po imigrantih večjih razsežnosti. Do sedaj so bile imigracije v glavnem vezane za trg dela, politične migracije, ilegalne migracije, nikoli pa še ni prišlo do potreb po imigrantih zaradi prenizke rodnosti. Razvite države so se v preteklosti naučile selekcionirati imigrante po svojih potrebah, tako da bodo svojo imigrantsko politiko znale zlahka prilagoditi tudi potrebam, ki bodo izvirale iz motenj reprodukcijskega procesa. Ker bo potreba po imigraciji večjega obsega, bodo le-te lahko izvirale le iz geografsko in kulturno bolj oddaljenih regij kot dosedaj. To bo vodilo do nastanka multikulture družbe, ki je danes še ne poznamo. Etničnim in rasnim spopadom se bo moč izogniti le s strpnostjo, toleranco in sprejemanjem drugačnosti. Današnje naraščajoče sovraštvo do tujcev v mnogih evropskih državah pa ne daje najboljših osnov za graditev multikulture družbe. Najverjetneje je, da bodo države odpravljale motnje v reprodukciji prebivalstva s kombinacijo zavestnega in izrazitega selekcioniranja imigrantov ter pronatalistične politike (Malačič, 2003, strani 250–252).

3.3.2. EVROPSKA MIGRACIJSKA POLITIKA

Države in institucije so najpomembnejši dejavnik, ki določa imigrantsko politiko. Elementi, ki jih pri tem upoštevajo, so ekonomski, populacijski, politični in socialni. Države pri tem upoštevajo predvsem svoje interese, premalo pa interese imigrantov, zato prihaja do premajhnega medsebojnega sodelovanja. Enostranska orientacija pri imigracijski politiki je med drugim osnovana tudi na pomanjkljivem znanju o socialnih, kulturnih, demografskih in drugih posledicah mednarodnih migracij.

Ker države postavljajo veliko omejitev za legalen vstop v državo, prihaja do nenadzorovanih, spontanih imigracijskih tokov. Države opravljajo selekcije na podlagi kvalifikacijskih in političnih kriterijev. Politično tretirajo različno posamezne narode, rase in etnične skupine. Na različno tretiranje pomembno vplivajo politični odnosi ter stereotipi, predsodki, rasizem, etnocentrizem ... Razlike v selekciji pojasnjujejo s poudarjanjem njihovih različnih kultur in možnosti za prilagoditev in integracijo.

Na integracijo tujcev lahko države vplivajo z različnimi ukrepi. Pozitivni ukrepi, ki jih lahko izvajajo države: organizirajo kvalifikacijske in jezikovne treninge za imigrante, jih informirajo o delovnih in življenjskih razmerah, jim omogočijo adaptacijo v imigrantsko družbo, omogočijo pravice iz socialnega zavarovanja, nudijo možnost ustreznega zaposlovanja, zagotovijo ustrezne stanovanjske razmere, nadzorujejo delovne razmere, podpirajo razvoj njihove kulture, nudijo možnost šolanja, omogočajo adaptacijo in integracijo ...

Med zakonske omejitve, ki jih države sprejemajo, sodi, da v primeru kršitev predpisov tujcem grozi izgon iz države. Velikokrat so zaradi te grožnje tujci prisiljeni v konformnost. Države prepovedujejo tujcem opravljati politične funkcije in ne priznavajo jim političnih pravic. Za pridobivanje lastnine nepremičnin morajo pridobiti dovoljenje. Pri podeljevanju kreditov veljajo za tujce strožji predpisi (Klinar, 1976, strani 85–89).

Države EU se povezujejo ter odpravljajo notranje meje, hkrati pa se omejujejo od drugih, predvsem od migrantov iz azijskih in afriških držav. Že nekaj let si prizadevajo uskladiti in poenotiti migracijske politike držav članic. Skušajo harmonizirati zakonodajo ter standarde za sprejem, namestitve, vodenje azilnih in drugih postopkov na področju migracij ter integracije (delo, zaposlitev, dovoljenje za bivanje ...). Tovrstno sodelovanje držav je najbolj uspešno na področjih, kjer gre za pospešeno nadzorovanje gibanja migrantov in omejevanje njihovih pravic, manj pa na področju ekonomske in socialne integracije.

Migranti so postali sinonim za poceni delovno silo. Njihov slab položaj gre v korist delodajalcem, ki na ta način zadržujejo nizko ceno najslabšim oblikam dela, širše gledano pa je predvsem v korist globalni ekonomiji.

Številne analize kažejo na to, da, medtem ko se ekonomija globalizira, na globalni ravni ni prave politike migracijskih tokov. Evropa, ki sicer velja za vzorni primer mogoče institucionalizacije nove mednarodne ureditve, ne ponuja nobenih pravnih rešitev. Svojo migracijsko politiko predvsem gradi na strategijah omejevanja migracij in restriktivnem nadzoru svojih zunanjih meja. V procesu integracije migrantov bi bilo treba upoštevati ne le ekonomski in socialni aspekt temveč tudi kulturno in religiozno različnost, državljanstvo in politične pravice.

Posamezne države so začele že zelo zgodaj z migracijsko politiko posegati v procese migracij. Kaže se velika razlika med emigracijskimi in imigracijskimi državami. Imigracijske države svoje cilje učinkovito dosegajo predvsem z omejevanjem in selekcijo migracij. V emigracijskih državah pa ni pravih ukrepov, s katerimi bi se uprle negativnim vplivom emigracije (Malačič 2003, stran 179).

Za imigracije se zavzemajo predvsem delodajalci, ki se spopadajo s stroški delovne sile. Vlade so razpete med problemi zaščite lastnih državljanov in potrebami gospodarstva po kadrih. Imigranti so pripravljeni delati za manjše plačilo pod slabšimi delovnimi pogoji, so bolj prilagodljivi, so mobilni in so manj (sindikalno in politično) organizirani. Zaposlovanje izobraženih in izkušenih imigrantov prinaša finančne koristi, kajti državi ni potrebno vlagati v izobraževanje in dodatno usposabljanje. Zelo hitro zapolnijo pomanjkljivo zastopane gospodarske niše v nacionalnem okolju. Država varčuje tudi s tem, da jim tolerira delo na črno, kajti, če jim dovoli bivanje in delo, sprejema tudi

odgovornost za kritje morebitnih socialnih stroškov (Verlič Chitensen, 2002, strani 47–48).

3.3.3. TRENDI NA PODROČJU MIGRACIJ

Različni avtorji izpostavljajo nekatere značilnosti, ki se razlikujejo od značilnosti migracijskih gibanj v preteklih obdobjih. Našteli bomo nekatere:

- eden od pomembnejših trendov v zadnjih letih je povečana koncentracija migrantov v državah razvitega sveta;
- povečuje se število (ne)legalnih migrantov ter prosilcev za azil predvsem v državah EU in Združenih državah Amerike. Ti so postali predmet burnih razprav;
- na javnih političnih agendah nacionalnih držav vprašanja na temo migracij zavzemajo pomembno mesto. V preteklosti so bile migracije obravnavane v kontekstu ekonomskih in demografskih tem;
- v mnogih državah, predvsem pa v Evropi, se povečuje število tistih imigrantov, ki se sklicujejo na pravico do združitve z družino, ter tistih, ki so v migracije prisiljeni zaradi humanitarnih razlogov;
- povečuje se število začasnih imigrantov (sezonski, tedenski ali dnevni), ki v uradnih statistikah niso zajeti, ker ne bivajo v tujini šest mesecev neprekinjeno. Te migracije so večinoma ekonomskega značaja;
- socialne mreže, ki jih ustvarijo migranti, se širijo in tako olajšajo prihod in bivanje imigrantov v državi v katero migrirajo;
- eden od pomembnejših trendov je feminizacija migracij; v mnogih državah delež migrantk predstavlja večino migracijske populacije. Ženske migrirajo samostojno, ne več samo zaradi združitve z družino (Kralj, 2008, strani 144–146).

4. O RAZISKAVI

4.1. NAMEN RAZISKAVE

Z raziskavo smo poskušali ugotoviti motivacijske značilnosti tujcev za izobraževanje tujcev v Sloveniji. Zanimala so nas njihova splošna stališča do izobraževanja, dejavniki, ki na motivacijo za izobraževanje vplivajo negativno, in v kolikšni meri so ti dejavniki prisotni pri njihovi motivaciji za izobraževanje. Cilj je bil tudi pridobiti vpogled v izobrazbeno strukturo tujcev ter primerjava z izobrazbeno strukturo slovenskih državaljanov. Zanimala nas je tudi stopnja motivacije tujcev za nadaljnje izobraževanje ter kakšne so možnosti dostopa do izobraževanja.

4.2. VPRAŠANJA RAZISKAVE

V diplomski nalogi smo poskušali odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Ali so migranti motivirani za izobraževanje?
- Kaj na njihovo motivacijo za izobraževanje vpliva negativno?
- Ali osebno vrednotenje izobrazbe vpliva na motivacijo za izobraževanje?
- Za katere vrste izobraževanj se migranti običajno odločajo?
- Kateri so motivi, ki migrante spodbujajo k izobraževanju?
- Kakšna je razlika v izobrazbeni strukturi anketiranih migrantov in slovenskih državljanov?

4.3. OPIS METODE RAZISKAVE

Anketo smo izvedli na vzorcu dvainpetdesetih oseb, ki nimajo slovenskega državljanstva in jih zato, po definiciji Zakona o tujcih, prištevamo med tujce. Ker je dostop do evidenc tujcev otežen (to so zaupni oz. tajni podatki), in ker je populacija občutljiva (nekateri so nedokumentirani migranti ipd.) nismo mogli sestaviti reprezentativnega vzorca. V anketo smo vključili migrante iz različnih držav, in sicer iz Egipta, Alžirije, Maroka, Palestine, Indonezije, Indije, BIH, Srbije, Hrvaške, Črne Gore, Makedonije, Kosova, Brazilije, Rusije, Čečenije, Turčije, Tunizije, Irana, Kenije in Somalije. Zaradi lažjega reševanja ankete in lažje analize podatkov smo uporabili vprašalnik zaprtega tipa, ki omogoča izbiro med odgovori. Vzorec je bil izbran kot snowball oziroma naključni vzorec. Anketirance smo poiskali na Javnem zavodu Cene Štupar – center za izobraževanje Ljubljana, v prostorih Slovenske muslimanske skupnosti, na Slovenski filantropiji, na tečaju arabščine, med uslužbenci Egipčanske ambasade in med prijatelji.

Anketni vprašalnik je bil na voljo v slovenskem, angleškem in arabskem jeziku. Rezultate ankete smo analizirali s pomočjo programa SPSS, grafe pa smo izdelali v programu Excel. Rezultati si sledijo v takem vrstnem redu, kot so bila zastavljena vprašanja.

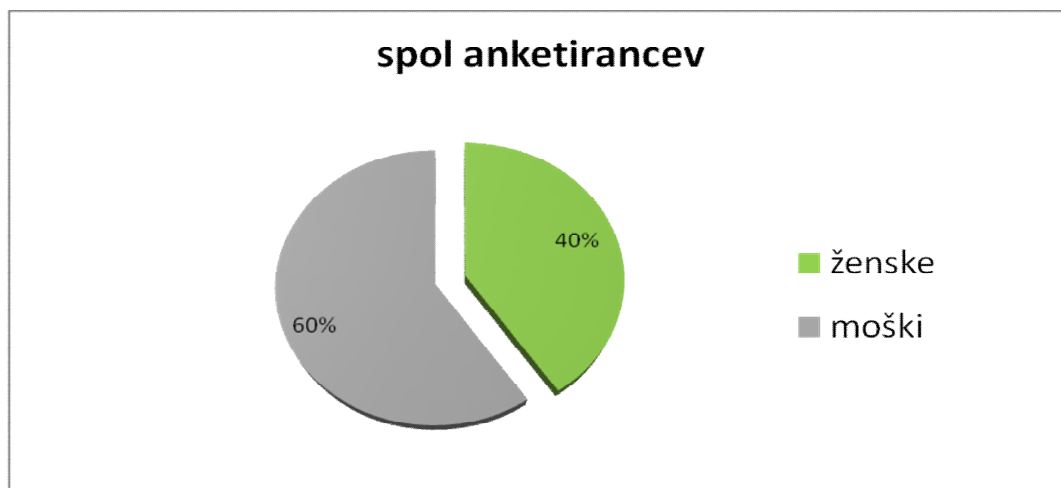
Poleg anketne metode smo uporabili tudi strukturirane intervjuje, ki smo jih opravili s petimi migranti. Vse intervjuje smo posneli s pomočjo programa Audacity, kar je omogočilo lažjo obdelavo podatkov. Zaradi boljšega razumevanja smo, med samim pogovorom, tudi opazovali obnašanje in reakcije intervjuvancev. Vsi intervjuji so bili izpeljani individualno, trajali so približno pol ure.

Opravili smo tudi strukturirane intervjuje s tremi osebami, ki so pri svojem delu v kontaktu z migranti, in sicer s:

- Sonjo Šarac, svetovalko za migrante pri Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije;
- Ano Jakopič, dolgoletno prostovoljko pri Slovenski filantropiji (Združenju za promocijo prostovoljstva);
- Maxom Zimanijem, koordinatorjem socialno podjetniškega projekta, imenovanega Skuhna.

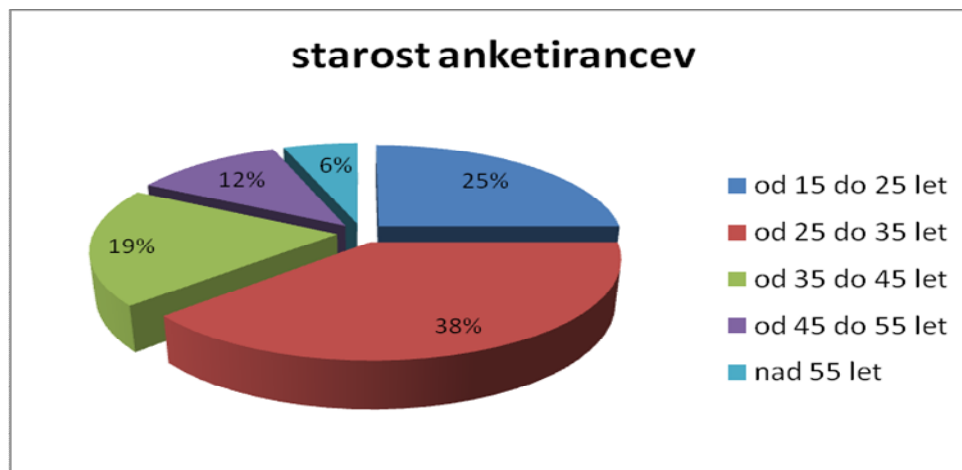
4.4. REZULTATI RAZISKAVE

4.4.1. ANKETA

Graf 1: Spol anketirancev

Prvo anketno vprašanje se je nanašalo na spol anketirancev. Anketiranih je bilo 31 moških (60 %) in 21 žensk (40 %). Intervjuvani pa so bili trije moški ter dve ženski.

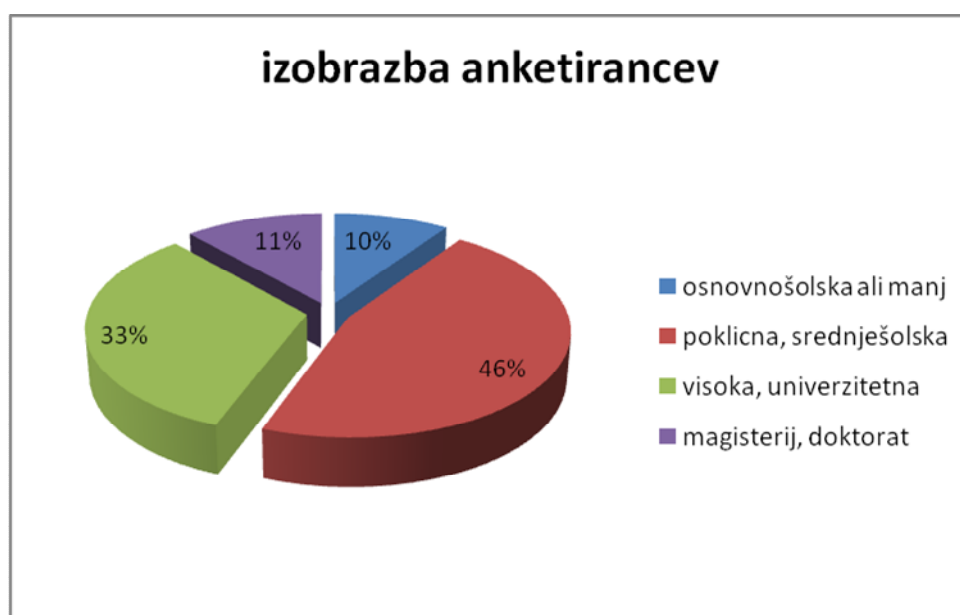
Graf 2: Starost anketirancev

Pri drugem vprašanju smo spraševali po starosti anketirancev. Gre za relativno mlado populacijo, saj jih je kar 63 % starih manj kot 35 let in le 18 % več kot 45 let. Največ (38 %) jih je starih od 25 do 35 let, sledijo stari od 15 do 25 let (25 %), nato stari od 35 do 45 let (19 %), 12 % jih je starih od 45 do 55 let in 6 % starih nad 55 let. Intervjuvani migranti so stari: 21, 22, 27, 49 in 65 let.

Graf 3: Zakonski stan anketirancev

Iz grafa 3 je razvidno, da je večina anketiranih (kar 35 ali 67 %) poročenih, samskih je 17 (33 %).

Graf 4: Izobrazba anketirancev

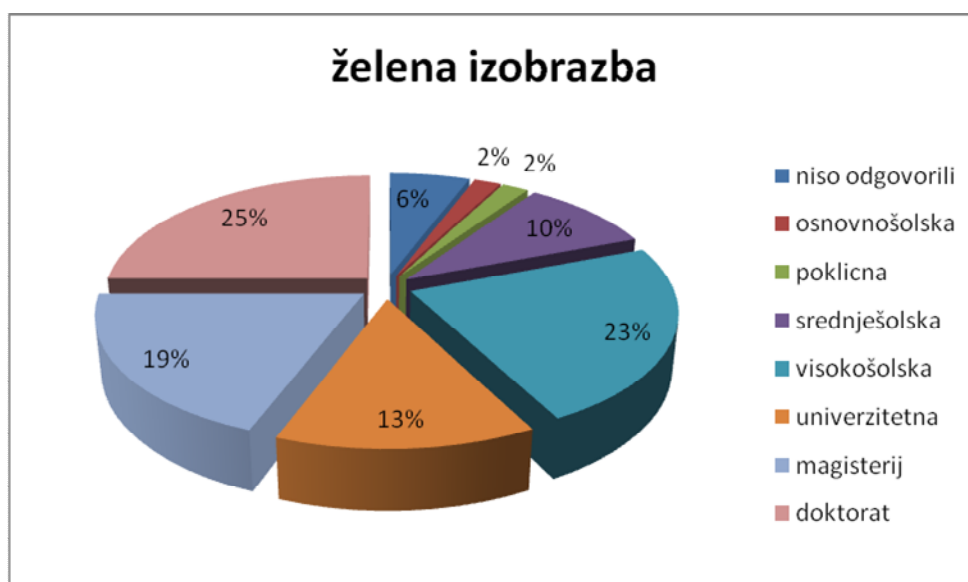
Skoraj polovica anketirancev (24 oseb ali 46 %) ima poklicno ali srednješolsko izobrazbo, 17 (33 %) jih je dokončalo visoko ali univerzitetno izobraževanje, 6 (11 %) jih ima magisterij ali doktorat. Najmanj (5 ali 10 %) anketirancev ima končano osnovno šolo ali manj.

Večina anketiranih migrantov ima torej srednješolsko izobrazbo. Medtem ko imajo med intervjuvanimi migranti trije visoko oz. univerzitetno izobrazbo in dva srednješolsko izobrazbo.

Graf 5 : Zadovoljstvo z doseženo izobrazbo

Naslednje vprašanje se je nanašalo na zadovoljstvo z doseženo izobrazbo. Večina (63 ali 63 %) anketiranih migrantov je zadovoljna in 37 (37 %) nezadovoljnih z doseženo stopnjo izobrazbe. Na motivacijo za izobraževanje lahko vpliva tako zadovoljstvo kot nezadovoljstvo z doseženo izobrazbo. Nezadovoljstvo lahko posameznike žene, da bi dosegli višjo izobrazbo, zadovoljstvo z doseženo izobrazbo pa jih lahko prav tako motivira, da si želijo doseči še višje izobrazbene cilje.

Graf 6: Stopnja izobrazbe, ki si jo anketirani migranti želijo doseči

Največ anketirancev (13), oziroma kar četrtina, si želi doseči doktorat, skoraj četrtina (12 anketirancev ali 23 %) si želi pridobiti visokošolsko izobrazbo. Ta

podatek niti ne preseneča, kajti kar 46 % anketirancev ima končano poklicno ali srednješolsko izobrazbo in je med njimi veliko takih, ki si želijo višjo izobrazbo. 19 % (10 anketiranih oseb) si želi doseči magisterij, 7 anketirancev ali 13 % univerzitetno izobrazbo, 10 % (5 anketiranih oseb) srednješolsko izobrazbo, en anketiranec (2 %) poklicno in en anketiranec (2 %) osnovnošolsko izobrazbo. Trije anketiranci (6 %) na to vprašanje niso odgovorili.

Glede na to, da si več kot polovica (57 %) anketiranih želi doseči doktorat, magisterij ali univerzitetno izobrazbo, lahko sklepamo, da so anketirani migranti zelo ambiciozni. Rezultat pravzaprav niti ne preseneča saj 98 % anketirancev meni, da je izobrazba zelo pomembna ali pomembna v življenju posameznika.

Graf 7: Motivacija anketirancev za izobraževanje

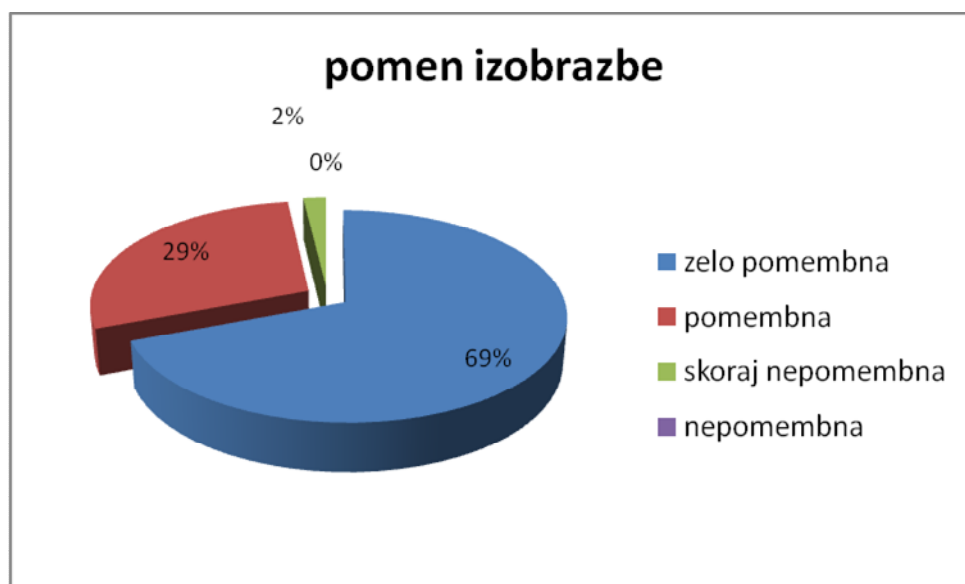
Skoraj polovica anketirancev (25 ali 48 %), je zelo motivirana za izobraževanje, 20 anketirancev (38 %) je včasih motiviranih in le 6 (12 %) ni motiviranih za izobraževanje. En anketiranec (2 %) ni odgovoril na to vprašanje.

Vsi intervjuvani migranti so motivirani za nadalnje izobraževanje. Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, je motiviran za neformalno izobraževanje, predvsem za učeneje jezikov in sledenju novostim na področju računalniških programov, ostali pa se nameravajo tudi formalno izobraževati.

Graf 8: Udeležba anketiranih migrantov na izobraževanjih v zadnjem letu

Večina anketirancev (35 anketiranih ali 67 %) se je izobraževala v zadnjem letu, 14 anketiranih (27 %) se ni izobraževalo, trije (6 %) pa se niso izobraževali, pa bi se želeli.

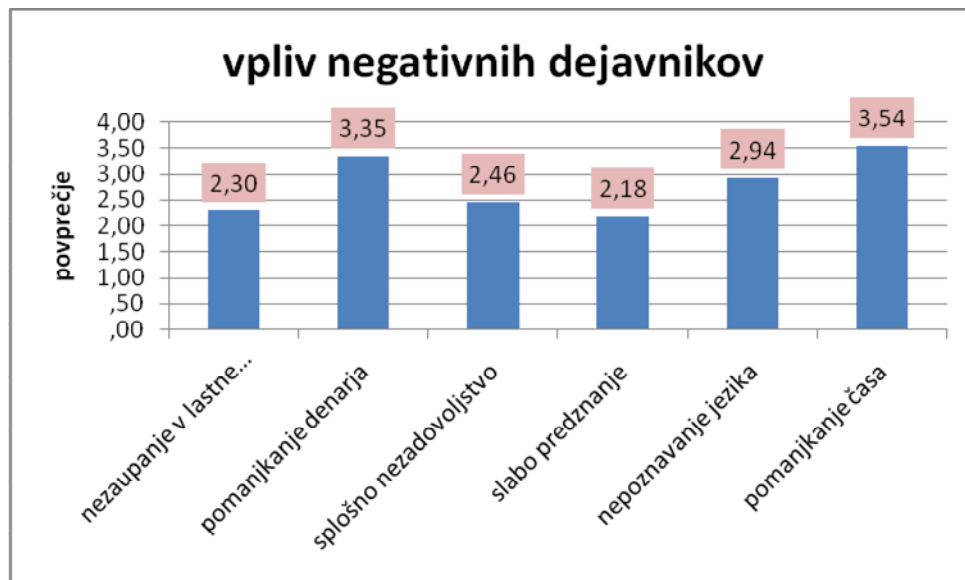

Graf 9: Mnenje anketirancev o pomenu izobrazbe v življenju

Anketiranci so bili skoraj enotni glede pomena izobrazbe. Kar 98 % jih meni, da je izobrazba zelo pomembna ali pomembna v življenju posameznika.

Večini anketirancev (36 ali 69 %) se zdi izobrazba zelo pomembna, petnajstim (29 %) je izobrazba pomembna, en (2 %) pa je mnenja, da je izobrazba skoraj nepomembna. Za nikogar v tej anketi izobrazba ni nepomembna.

Prav tako se vsi intervjuvani migranti zavedajo pomena izobrazbe v življenju posameznika, toda kljub temu so trije od petih intervjuvanih mnenja, da njihova dosežena stopnja izobrazbe nima bistvenega vpliva na kakovost njihovega življenja.

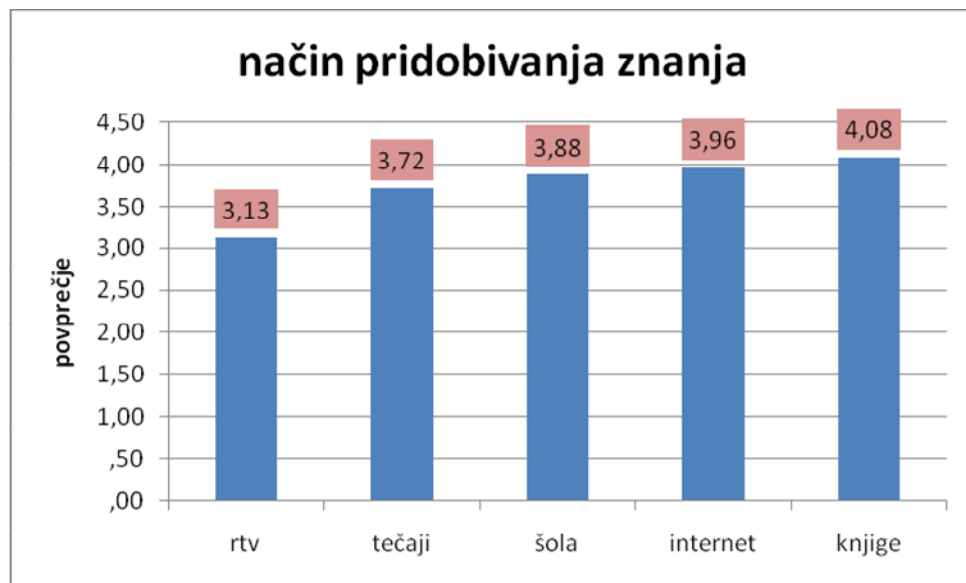

Graf 10: Vpliv negativnih dejavnikov na motivacijo za izobraževanje

Graf 10 prikazuje povprečno ocenjene negativne dejavnike, ki vplivajo na motivacijo za izobraževanje anketiranih oseb. Posamezne dejavnike so ocenjevali s pomočjo petstopenjske lestvice, oziroma s »sploh se ne strinjam«, »ne strinjam se«, »sem nevtralen«, »se strinjam« in »popolnoma se strinjam«.

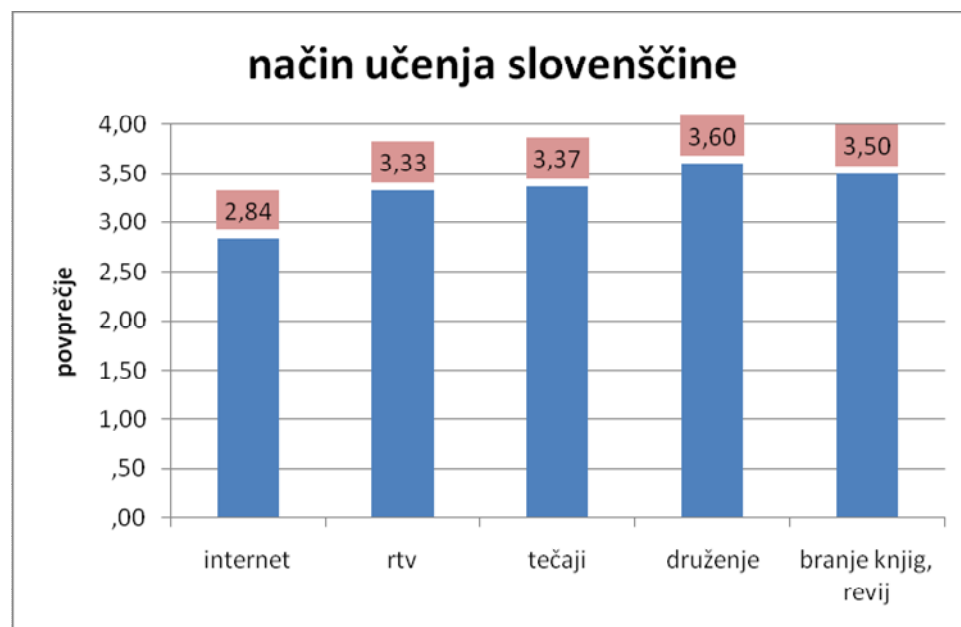
Anketiranci na prvem mestu navajajo pomanjkanje časa kot negativen dejavnik, ki vpliva na njihovo motivacijo za izobraževanje, sledijo pomanjkanje denarja, nepoznavanje jezika, splošno nezadovoljstvo, nezaupanje v lastne sposobnosti ter na zadnjem mestu slabo predznanje.

Tudi intervjuvani migranti so najbolj izpostavili čas in denar kot negativna dejavnika, ki vplivata na njihovo motivacijo za izobraževanje.

Graf 11: Način pridobivanja novih znanj

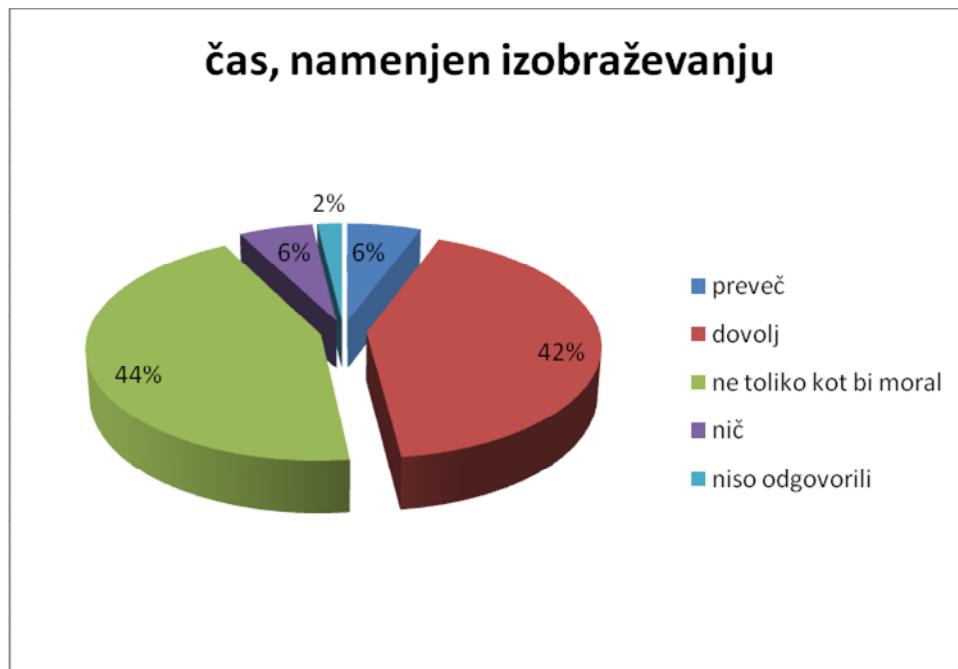
Graf 11 prikazuje povprečno ocenjene načine pridobivanja znanja anketiranih oseb. Posamezne dejavnike so ocenjevali s pomočjo petstopenjske lestvice, oziroma s »sploh se ne strinjam«, »ne strinjam se«, »sem nevtralen«, »se strinjam« in »popolnoma se strinjam«. Največ znanja si anketiranci pridobivajo z branjem knjig, sledi izobraževanje preko interneta, nato preko šolskih programov, naslednji način so različni tečaji, na zadnjem mestu pa preko radia in televizije.

Graf 12: Načini učenja slovenskega jezika anketirancev

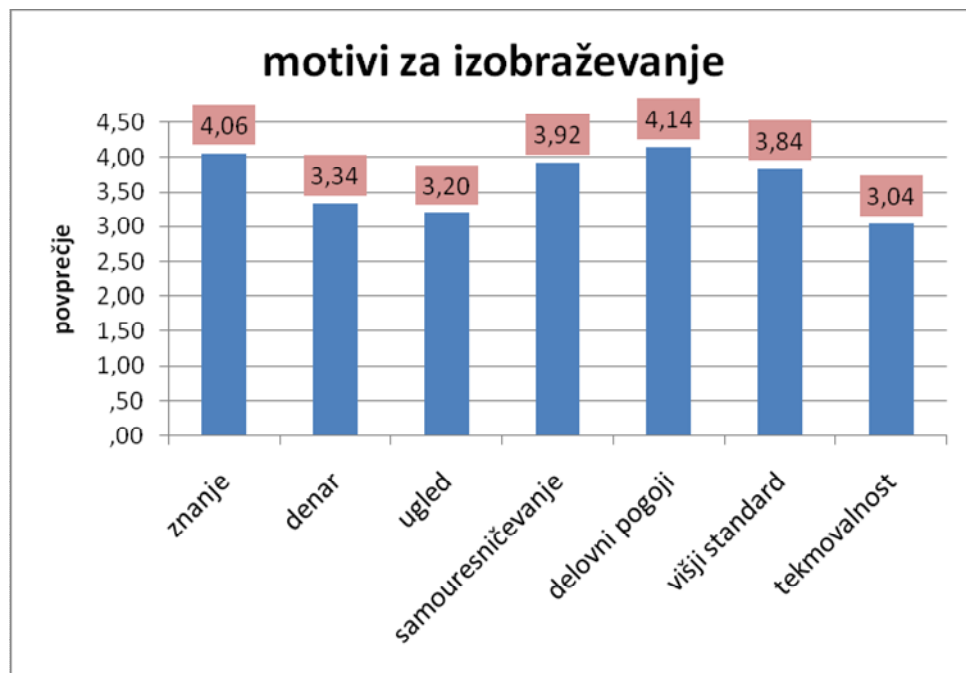
Graf 12 prikazuje povprečno ocenjene načine učenja slovenskega jezika anketiranih oseb.

Posamezne dejavnike so ocenjevali s pomočjo petstopenjske lestvice, oziroma s »sploh se ne strinjam«, »ne strinjam se«, »sem nevtralen«, »se strinjam« in »popolnoma se strinjam«. Anketiranci na različne načine pridobivajo znanje slovenščine, saj so vsi navedeni načini dosegli visoko povprečje. Kot najpogostejši način učenja slovenskega jezika navajajo aktivno vključevanje v slovensko družbo, sledi branje knjig, revij, člankov, nato obiskovanje jezikovnih tečajev, gledanje televizije, poslušanje radia in na zadnjem mestu preko interneta.

Graf 13: Čas, ki ga anketiranci namenijo izobraževanju

Malo manj kot polovica (23 ali 44 %) anketiranih ne nameni izobraževanju toliko svojega časa, kot bi morali. Podatek ne preseneča, saj so pomanjkanje časa navedli kot najbolj pogost dejavnik, ki negativno vpliva na motivacijo za izobraževanje. 22 ali 42 % nameni izobraževanju dovolj časa, trije (6 %) namenijo preveč časa, trije (6 %) izobraževanju ne namenijo svojega časa, en (2 %) na to vprašanje ni odgovoril.

Graf 14: Motivi anketiranih oseb za izobraževanje

Graf 14 prikazuje povprečno ocenjene motive za izobraževanje anketirancev. Posamezne motive so ocenjevali s pomočjo petstopenjske lestvice, oziroma s »sploh se ne strinjam«, »ne strinjam se«, »sem nevtralen«, »se strinjam« in »popolnoma se strinjam«. Vsi navedeni motivi se kot razlog za izobraževanje medseboj prepletajo, saj so vsi dosegli visoko povprečje. Anketiranci so najbolj motivirani za izobraževanje zaradi izboljšanja delovnih pogojev, saj je ta motiv izmed vseh navedenih dosegel najvišjo vrednost. Sledijo znanje, samouresničevanje, doseganje višjega standarda, nato navajajo denar kot motiv, sledi ugled in nazadnje tekmovalnost.

Med intervjuvanimi migranti so trije izpostavili pridobitev poklicne kvalifikacije kot motiv za izobraževanje, dva sta omenila ljubezen do izobraževalnega področja. Ostali omenjeni motivi pa so bili: praktična uporabnost znanja, pridobitev službe, višji standard in ugled. Mlad migrant iz Egipta je poudaril socialni vpliv na njegovo odločitev za izobraževanje, kajti po njegovem mnenju je v Egiptu izobraževanje eden od pomembnih kriterijev pri odločitvah za poroko.

Graf 15: Udeležba anketirancev na tečaju o slovenski zgodovini in kulturi

Kljub temu, da je znanje o zgodovini in kulturi države gostiteljice pomembno za uspešno integracijo migrantov v novo okolje, se večina anketiranih (37 ali 71 %) ni udeležila tega tečaja. Le 15 anketiranih (29 %) je ta tečaj obiskovalo. Predvidevamo lahko, da si tovrstno znanje pridobijo praktično, z aktivnim vključevanjem v slovensko družbo.

88 % tujcev, starih 15 let ali več, ki prebivajo v Sloveniji, prihaja iz držav, nastalih na območju nekdanje Jugoslavije. Ti tujci imajo v povprečju nižjo izobrazbo kot državljani Slovenije. Skoraj polovica (44 %) teh oseb ima največ osnovnošolsko izobrazbo, je pa zanje najznačilnejša srednja poklicna izobrazba (37 %).

Nasprotno pa tujci z državljanstvom drugih držav po izobrazbi presegajo povprečno izobrazbeno raven prebivalstva Slovenije. Toda tudi med temi tujci so izobrazbene razlike. Državljanje Romunije, Ukrajine, Slovaške in Bolgarije imajo podobno izobrazbeno raven kot tujci z območja nekdanje Jugoslavije.

Vir: SURS, Izobrazba, Slovenija, 1. januar 2011 - končni podatki, 29. 12. 2011.

URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4412 (citirano 16. 4. 2014)

	slovenski državljani	slovenski državljani v %	anketirani migranti	anketirani migranti v %
osnovna šola ali manj	513079	29 %	5	10 %
poklicna, srednješolska	938588	54 %	24	46 %
visoka, univerzitetna	285481	16 %	17	33 %
magisterij, doktorat	22188	1 %	6	11 %

Tabela 9: Primerjava stopnje izobrazbe slovenskih državljanov in anketiranih migrantov

Vir: SURS (URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4412 (citirano 16. 4. 2014)) in naša anketa.

Tabela 9 prikazuje primerjavo stopenj izobrazbe slovenskih državljanov in anketiranih migrantov.

Izkazalo se je, da imajo anketirani migranti v povprečju višjo stopnjo izobrazbe kakor slovenski državljani. Rezultat naše ankete se glede izobrazbene ravni ujema s podatki SURS-a saj anketirani migranti večinoma ne prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije ali Romunije, Bolgarije, Ukrajine ali Slovaške, za katere je značilna nižja izobrazbena raven.

Med anketiranci je za 10 % več oseb z magisterijem ali doktoratom kakor med slovenskimi državljani, za 16 % več oseb z visoko ali univerzitetno izobrazbo, 8 % manj jih ima poklicno ali srednješolsko izobrazbo in 19 % manj osnovnošolsko izobrazbo ali manj.

Vir: SURS. URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4412 (citirano 16. 4. 2014)

	slovenski moški (1. 1. 2011)	anketirani moški	slovenske ženske (1. 1. 2011)	anketirane ženske
osnovna šola ali manj	213405 (25 %)	2 (6 %)	299674 (33 %)	3 (14 %)
poklicna ali srednješolska	519361 (60 %)	14 (45 %)	41927 (47 %)	10 (48 %)
visoka ali univerzitetna	119830 (14 %)	12 (39 %)	165651 (19 %)	5 (24 %)
magisterij ali doktorat	12265 (1 %)	3 (10 %)	9923 (1 %)	3 (14 %)

Tabela 10: Primerjava stopnje izobrazbe moških in žensk med slovenskimi državljani in anketiranimi migranti

Vir: SURS (URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4412 (citirano 16. 4. 2014)) in naša anketa.

Tabela 10 prikazuje primerjavo stopnje izobrazbe med anketiranimi migranti in slovenskimi prebivalci, in sicer med moškimi in ženskami. Analiza je pokazala, da so anketirane migrantke bolj izobražene kot slovenske državljanke. 13 % več jih ima magisterij ali doktorat, 5 % več jih ima visoko ali univerzitetno izobrazbo, za 1 % več jih ima poklicno ali srednješolsko izobrazbo, medtem ko ima 19 % več slovenskih državljanek le osnovnošolsko izobrazbo ali manj v primerjavi z anketiranimi migrantkami.

Razlike med moškimi in ženskami v izobrazbeni strukturi so podobne, tako med anketiranimi migranti kakor med slovenskim prebivalstvom. Moški so v obeh primerjalnih populacijah za malenkost bolj izobraženi kakor ženske. V primerjavi z anketiranci ima 4 % več anketirank magisterij ali doktorat, toda 15 % manj jih ima visoko ali univerzitetno izobrazbo. 3 % več jih ima poklicno ali srednješolsko izobrazbo in 8 % več osnovno šolo ali manj.

Slovenskih državljanek, ki imajo končano le osnovno šolo in manj, je za 8 % več kakor slovenskih državljanov, 13 % manj jih ima končano poklicno ali srednješolsko

izobrazbo, toda 5 % več jih ima končano visoko ali srednješolsko izobrazbo. Tako med slovenskimi moškimi kakor med slovenskimi ženskami je 1 % prebivalstva končalo magisterij ali doktorat.

	zelo motiviran	včasih motiviran	nisem motiviran	ni bilo odgovora
osnovna šola ali manj	2 (40 %)	1 (20 %)	1 (20 %)	1 (20 %)
poklicna, srednješolska	12 (50 %)	7 (29 %)	5 (21 %)	
visoka, univerzitetna	9 (53 %)	8 (47 %)		
magisterij, doktorat	2 (33 %)	4 (67 %)		

Tabela 11: Povezava med motiviranostjo anketirancev za izobraževanje in stopnjo že dosežene izobrazbe

Tabela 11 prikazuje povezavo med motiviranostjo anketirancev za izobraževanje in stopnjo dosežene izobrazbe. 40 % anketirancev z osnovnošolsko izobrazbo je zelo motiviranih za izobraževanje, 20 % je včasih motiviranih, 20 % ni motiviranih in 20 % ni želelo odgovoriti na zastavljeno vprašanje. Polovica anketirancev, ki imajo končano poklicno ali srednješolsko izobrazbo je zelo motiviranih za izobraževanje, 29 % jih je včasih motiviranih in 21 % ni motiviranih. V skupini tistih anketirancev, ki imajo končano visoko ali univerzitetno izobrazbo, je 53 % takih, ki so zelo motivirani za izobraževanje, in 47 % takih, ki so včasih motivirani. 67 % anketirancev, ki imajo končan magisterij ali doktorat, je včasih motiviranih in 33 % je zelo motiviranih za izobraževanje.

Nihče izmed anketirancev, ki so dosegli visoko ali univerzitetno stopnjo izobrazbe ter magisterij ali doktorat, ni izbral odgovora nisem motiviran. Opaziti je tudi, da v omenjenih anketiranih skupinah odstotek zelo motiviranih ni tako visok, saj so že dosegli visoko stopnjo izobrazbe in s tem že uresničili svoje ambicije.

	da	ne	ne, želja pa je
ni bilo odgovora		1 (100 %)	
zelo motiviran	20 (80 %)	3 (12 %)	2 (8 %)
včasih motiviran	11 (55 %)	8 (40 %)	1 (5 %)
nisem motiviran	4 (67 %)	2 (33 %)	

Tabela 12: Vpliv motivacije na udeležbo na izobraževanjih v zadnjem letu

Tabela 12 prikazuje vpliv motivacije na to, ali so se anketiranci dejansko udeležili izobraževanj v zadnjem letu. Med tistimi, ki so zelo motivirani, se je kar 80 odstotkov udeležilo izobraževanja. 55 % anketirancev, ki so včasih motivirani za izobraževanje, se je udeležilo izobraževanja. Rezultat je pričakovan, saj pri tej skupini motivacija niha. Zanimivo je, da se je izobraževanja udeležilo kar 67 % takih, ki niso motivirani za izobraževanje. To pripisujemo dejstvu, da je v današnjem času izobraževanje nujno v življenju ljudi, in da se večina ljudi udeležuje vsaj formalnih oblik izobraževanja.

Starost anketirancev	V zadnjem letu so se vključili v kakršnokoli obliko izobraževanja ali usposabljanja
od 15–25 let	9 (69 %)
od 25–35 let	15 (75 %)
od 35–45 let	6 (60 %)
od 45–55 let	4 (68 %)
nad 55 let	1 (33 %)

Tabela 13: Vključevanje v izobraževanje glede na starostno skupino

Tabela 13 prikazuje povezavo med starostjo anketirancev in vključitvijo v kakršnokoli obliko izobraževanja ali usposabljanja v zadnjem letu. Rezultat je pokazal, da se tako mlajši kot starejši anketiranci vključujejo v izobraževanja, saj se je v zadnjem letu 60 % in več anketirancev v vseh starostnih skupinah udeležilo izobraževanj. Izjema so le anketiranci stari nad 55 let, ki jih je v skupini anketirancev 33 %. Starostna skupina 25–35 let je najbolj aktivna v izobraževanju, saj se jih kar 75 % udeležuje izobraževanj.

	preveč	dovolj	ne toliko kot bi moral	nič
ni bilo odgovora	1 (100 %)			
zelo motiviran	1 (4 %)	14 (58 %)	9 (38 %)	
včasih motiviran	1 (5 %)	7 (35 %)	10 (50 %)	2 (10 %)
nisem motiviran		1 (16 %)	4 (68 %)	1 (16 %)

Tabela 14: Čas, namenjen izobraževanju, glede na motivacijo anketirancev

Tabela 14 prikazuje povezavo med oceno lastne motivacije anketirancev in časom, ki ga namenijo izobraževanju. Zanimivo je, da izmed vseh, ki so zelo motivirani za izobraževanje je kar 9 (38 %) takih, ki menijo, da ne namenijo toliko svojega časa izobraževanju kot bi morali. Tistih, ki so včasih motivirani in menijo, da ne namenijo dovolj časa izobraževanju je 10 (50 %). Glede na to, da tej skupini motivacija niha, ta rezultat pravzaprav ne preseneča. Tisti, ki niso motivirani za izobraževanje (4 ali 68 %) po njihovem mnenju tudi ne posvetijo dovolj svojega časa izobraževanju.

	sploh se ne strinjam	ne strinjam se	sem nevtralen	se strinjam
osnovnošolska ali manj	1 (20 %)	1 (20 %)	2 (40 %)	1 (20 %)
poklicna, srednješolska	9 (37 %)	5 (21 %)	4 (17 %)	6 (25 %)

visoka, univerzitetna	7 (47 %)	5 (33 %)		3 (20 %)
magisterij, doktorat	3 (60 %)		1 (20 %)	1 (20 %)

Tabela 15: Vpliv slabega predznanja na motivacijo za izobraževanje anketirancev po posameznih izobraževalnih skupinah

Tabela 15 predstavlja slabo predznanje kot negativen dejavnik, ki vpliva na motivacijo za izobraževanje po posameznih izobraževalnih skupinah. Izkazalo se je, da se z rastjo izobrazbe vpliv omenjenega dejavnika zmanjšuje, kar seveda ne preseneča, saj se z izobraževanjem povečuje tudi znanje. 40 % anketirancev z osnovnošolsko izobrazbo ali manj je trdilo, da slabo predznanje nima vpiva na njihovo motivacijo za izobraževanje (vsota odgovorov »sploh se ne strinjam« in »ne strinjam se«). 58 % tistih s poklicno ali srednješolsko izobrazbo je slabo predznanje zanikalo, prav tako 80 % anketirancev z visoko ali univerzitetno izobrazbo in 60 % tistih z magisterijem ali doktoratom.

	sploh se ne strinjam	ne strinjam se	sem nevtralen	strinjam se	popolnoma se strinjam
od 15 do 25 let	5 (38,5 %)	2 (15,4 %)	2 (15,4 %)	2 (15,4 %)	2 (15,4 %)
od 25 do 35 let	3 (15 %)	3 (15 %)		7 (35 %)	7 (35 %)
od 35 do 45 let	2 (20 %)	4 (40 %)	1 (10 %)	2 (20 %)	1 (10 %)
od 45 do 55 let	1 (16,7 %)	1 (16,7 %)	1 (16,7 %)	3 (50 %)	
nad 55 let		1 (50 %)		1 (50 %)	

Tabela 16: Tekmovalnost kot motiv za izobraževanje glede na starostno skupino

Tabela 16 prikazuje tekmovalnost kot motiv za izobraževanje glede na starostno skupino. Zanimalo nas je, ali so bolj tekmovalni mlajši ali starejši anketiranci. Izkazalo se je, da so najbolj tekmovalni anketiranci, stari od 25 do 35 let, saj se jih kar 7 (35 %) popolnoma strinja, da je tekmovalnost tista, ki jih motivira za izobraževanje. Ker se 38,5 % skupine najmlajših anketirancev sploh ne strinja, da jih tekmovalnost motivira za izobraževanje, lahko zaključimo, da so anketiranci v tej skupini najmanj tekmovalni.

	sploh se ne strinjam	ne strinjam se	sem nevtralen	strinjam se	popolnoma se strinjam
od 15 do 25 let	2 (15 %)		6 (46 %)	4 (31 %)	1 (8 %)

od 25 do 35 let	1 (5 %)	3 (15 %)	1 (5 %)	8 (40 %)	7 (35 %)
od 35 do 45 let				3 (30 %)	7 (70 %)
od 45 do 55 let		1 (17 %)		4 (66 %)	1 (17 %)
nad 55 let				2 (100 %)	

Tabela 17: Doseganje višjega standarda kot motivacijski faktor za izobraževanje

Združili smo odgovore »poponoma se strinjam« in »strinjam se« ter jih obravnavali kot pritrdilne odgovore. Starostni skupini med 35 in 45 let in tisti nad 55 let so s stotimi odstotki potrdili, da ima doseganje višjega standarda pomemben vpliv na njihovo motivacijo za izobraževanje. Sledijo jim stari med 45 in 55 let, ki se v 83 % strinjajo o vplivu omenjenega dejavnika, nato stari med 25 in 35 let s 75 % in nazadnje najmlajša skupina anketirancev, starih med 15 in 25 let z 39 %.

Ugotovili smo, da je mlajšim anketirancem doseganje višjega standarda kot motiv za izobraževanje manjšega pomena kakor starejšim generacijam.

	sploh se ne strinjam	ne strinjam se	sem nevtralen	strinjam se	popolnoma se strinjam
od 15 do 25 let	1 (8 %)		4 (31 %)	5 (38 %)	3 (23 %)
od 25 do 35 let			2 (10 %)	9 (45 %)	9 (45 %)
od 35 do 45 let		1 (10 %)	1 (10 %)	3 (30 %)	5 (50 %)
od 45 do 55 let			1 (17 %)	2 (33 %)	3 (50 %)
nad 55 let				2 (100 %)	

Tabela 18: Delovni pogoji kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine

Tabela 18 prikazuje delovne pogoje kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine. 61 % skupine najmlajših anketirancev se strinja ali popolnoma strinja, da jih izboljševanje delovnih pogojev motivira za izobraževanje. Odstotek se bistveno zviša pri naslednji starostni skupini (od 25 do 35 let) saj znaša kar 90 %. Nato rahlo upade pri naslednji starostni skupini in znaša 80 %. 83% skupina od 45 do 55 let se strinja ali popolnoma strinja, da ima izboljševanje delovnih pogojev vpliv na njihovo motivacijo za izobraževanje in stari nad 55 let s 100 % potrjuje pomen omenjenega faktorja.

Torej, najmanj pomena izboljševanju delovnih pogojev kot motivu za izobraževanje pripisujejo mlajši anketiranci, kar ne preseneča, saj mnogi med njimi ne delajo, nimajo dovolj izkušenj na delovnih mestih in niso seznanjeni z delovnimi pogoji.

	sploh se ne strinjam	ne strinjam se	sem nevtralen	strinjam se	popolnoma se strinjam
od 15 do 25 let	2 (15 %)	2 (15 %)	7 (54 %)	1 (8 %)	1 (8 %)
od 25 do 35 let	3 (16 %)	4 (21 %)		8 (42 %)	4 (21 %)
od 35 do 45 let	2 (20 %)		2 (20 %)	4 (40 %)	2 (20 %)
od 45 do 55 let	1 (16.7 %)	1 (16.7 %)	1 (16.7 %)	2 (33.3 %)	1 (16.7 %)
nad 55 let				2 (100 %)	

Tabela 19: Ugled kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine

Tabela 19 prikazuje ugled kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine. Če združimo odgovora »strinjam se« in »popolnoma se strinjam« ter jih upoštevamo kot pritrdilne odgovore, ugotovimo, da je izmed vseh starostnih skupin najstarejši starostni skupini (starim nad 55 let) ugled najbolj pomemben, saj s stotimi odstotki potrjujejo pomen omenjenega faktorja. Najmanjši pomen ugledu kot motivacijskem faktorju pa daje skupina najmlajših, saj jih je le 16 odstotkov odgovorilo pritrdilno.

	sploh se ne strinjam	ne strinjam se	sem nevtralen	strinjam se	popolnoma se strinjam
od 15 do 25 let	1 (8 %)	1 (8 %)	1 (8 %)	6 (46 %)	4 (30 %)
od 25 do 35 let		1 (5 %)	2 (11 %)	7 (37 %)	9 (47 %)
od 35 do 45 let	1 (10 %)	1 (10 %)	1 (10 %)	6 (60 %)	1 (10 %)
od 45 do 55 let		1 (16.7 %)	1 (16.7 %)	3 (50 %)	1 (16.7 %)
nad 55 let				2 (100 %)	

Tabela 20: Samouresničevanje kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine

Tabela 20 prikazuje samouresničevanje kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine. Rezultat pokaže, da je ta motivacijski faktor zelo pomemben za vse skupine anketirancev, saj je bilo pritrdilnih odgovorov (seštevek odgovorov »strinjam se« in »popolnoma se strinjam«) v vseh starostnih skupinah nad 66 %. Starostna skupina nad 55 let nima nobenega negativnega odgovora in je zato skupina, ki izmed vseh starostnih skupin daje največji pomen omenjenemu dejavniku. Sledijo ji stari od 25 do 35 let, med katerimi se jih 84 % strinja, da je samouresničevanje pomemben motivacijskegi dejavnik za izobraževanje. Sledi skupina najmlajših anketirancev s 76 %, nato skupina od 35 do 45 let s 70 % in nazadnje s 66,7 % skupina anketirancev starih od 45–55 let.

	sploh se ne strinjam	sem nevtralen	strinjam se	popolnoma se strinjam
od 15 do 25 let	2 (15 %)	1 (8 %)	4 (31 %)	6 (46 %)
od 25 do 35 let	2 (10 %)	2 (10 %)	5 (25 %)	11 (55 %)
od 35 do 45 let	1 (10 %)		4 (40 %)	5 (50 %)

od 45 do 55 let	1 (17 %)		4 (66 %)	1 (17%)
nad 55 let			1 (50 %)	1 (50 %)

Tabela 21: Znanje kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine

Tabela 21 prikazuje znanje kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine. Nekaj več pomena znanju, kot motivacijskemu faktorju za izobraževanje, dajejo skupine starejših anketirancev. Na splošno pa dajejo vse starostne skupine velik pomen omenjenemu faktorju, saj se delež pozitivnih odgovorov (če seštejemo odgovore »popolnoma se strinjam« in »strinjam se«) pri vseh giblje med 77 in 100 odstotki.

	izobrazba je zelo pomembna	izobrazba je pomembna
zelo motiviran	22 (88 %)	3 (12 %)
včasih motiviran	11 (55 %)	9 (45 %)
nisem motiviran	3 (50 %)	3 (50 %)

Tabela 22: Prikazuje povezanost med stopnjo motivacije anketiranih oseb in vrednotenjem izobrazbe

Tabela 22 prikazuje povezanost med stopnjo motivacije anketiranih oseb in vrednotenjem izobrazbe. Rezultat je pokazal veliko povezavo med oceno motivacije in vrednotenjem izobrazbe. 88 % anketirancev, ki so zelo motivirani za izobraževanje, je mnenja, da je izobrazba zelo pomembna v življenju in 12 %, da je pomembna. 55 % anketirancev, ki so včasih motivirani za izobraževanje, se zdi izobrazba zelo pomembna v življenju in 45 % je izobrazba pomembna. Polovica tistih, ki svojo motivacijo za izobraževanje ocenjujejo kot »nisem motiviran« je mnenja, da je izobrazba zelo pomembna v življenju, in polovica, da je pomembna.

4.4.2. INTERVJUJI Z MIGRANTI

4.4.2.1. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI INTERVJUVANIH MIGRANTOV

Opravili smo intervjuje s petimi migranti. Trije so moškega in dve ženskega spola. Ženski prihajata iz BiH, moški pa so iz Gvineje Conakry, Egipta in Palestine. En intervjuvanec je v Sloveniji več kot 40 let, ena intervjuvanka 12 let, ostali pa v Sloveniji prebivajo 3,5 leta in manj.

Intervjuvanec iz Gvineje Conakry sicer po definiciji Zakona o tujcih ne spada med migrante. V raziskavo smo ga vključili zaradi dolgoletnih izkušenj življenja izven domovine ter študija v Sloveniji. Gre za primer popolne integracije tujca v slovensko okolje. Intervjuvanec je upokojenec, v Sloveniji živi že več kot 40 let in ima slovensko državljanstvo.

Intervjuvali smo migrantko iz BIH, ki v Sloveniji živi 12 let. Stara je 49 let, končala je srednjo poklicno šolo, dela kot negovalka v domu za ostarele in se izobražuje za poklic socialni oskrbovalec.

V raziskavo smo vključili študentko farmacije iz BIH, staro 21 let. V Sloveniji prebiva dve leti in pol, končala je srednjo zdravstveno šolo, trenutno pa ni zaposlena.

Intervjuvanec iz Palestine je star 27 let, živi v Sloveniji tri leta in pol, dela kot učitelj arabskega jezika, po izobrazbi je inženir telekomunikacij, trenutno se formalno ne izobražuje.

Intervjuvani migrant iz Egipta je star 22 let, v Sloveniji živi eno leto in dva meseca, dela v restavraciji, končal je dveletni študij računalništva, trenutno se formalno ne izobražuje.

4.4.2.2. DOSEDANJE IZKUŠNJE PRI IZOBRAŽEVANJU

Intervjuvani migranti v glavnem pozitivno opisujejo izobraževanje v svojih domovinah. Navajam primer migranta iz Palestine, 27 let, ki pravi: *»Študiral sem na mednarodni fakulteti v Palestini, v Gazi. Večina izobraževalnega programa je bila v angleščini. Naučili smo se veliko praktičnih stvari, ni bila samo teorija in to mi je bilo zelo všeč. V osnovni in srednji šoli sem bil zadovoljen. Učitelji so bili na splošno zelo dobri. Ljudje v Gazi se na splošno veliko osredotočajo na izobraževanje, je na vrhu prioritete lestvice. V preteklosti so ljudje imeli zemljo kot vrednoto, kasneje jo je izobrazba nadomestila. Začeli so prodajati zemljo, da bi se lahko izobraževali.«* Slednje priča o pomembnosti izobrazbe kot preživetvene strategije – v razmerah, kakršne vladajo v Gazi, ko je preživetje negotovo in premoženje oz. fizične stvari izgubljajo pravo vrednost, je izobrazba nekaj, kar lahko ljudje odnesejo s seboj. Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, pravi: *»V svoji domovini sem hodil na osnovno in srednjo šolo. To je trajalo 12 let. S tem sem si pridobil izhodišče za nadaljnje izobraževanje. Misim, da glede na to, da s študijem nisem imel težav, je bilo izobraževanje v moji domovini kakovostno.«* Tudi migrantka iz BIH, 21 let, je podobnega mnenja: *»Izobraževala sem se v Bosni. Po mojem mnenju je podobno kot tukaj, ni razlike v kakovosti. Šibkejši smo mogoče le glede jezikov, glede ostalih stvari lahko rečem, da je enako.«* Tudi migrantka iz BiH, 49 let, ima z izobraževanjem v svoji domovini pozitivne izkušnje. Migrant iz Egipta, 22 let, pa pravi: *»Na splošno ni bilo tako slabo. V srednji šoli mi je bilo zelo všeč, za študij pa sem moral plačevati, zato sem moral ob študiju še delati in ni mi bilo lahko. Delo mi je vzelo veliko časa, tako da sem se moral na hitro učiti za izpit. Bilo je zelo stresno. Moral sem skrbeti za družino, delati in študirati. Imel sem preveč pritiskov v življenju in to je negativno*

vplivalo na mojo motivacijo za izobraževanje. Negativno je vplivalo tudi to, da profesorji niso posredovali dovolj znanja. Po predavanju smo morali iti do njih in plačati dodatne učne ure. To je v Egiptu običajna praksa.«

Vsi intervjuvanci opisujejo izobraževanje v Sloveniji kot pozitivno izkušnjo. Navajam primer migranta iz Gvineje Conakry, 65 let, ki pove: »Lepo smo sodelovali s študenti. Spoprijateljil sem se z enim kolegom in sva se skupaj učila za izpite. S predavanji sem bil zadovoljen saj ni bilo preveč predmetov in snovi, dalo se je lepo študirati.« Migrantka, 21 let, iz BIH pove: »Profesorji so večinoma dobri. So dostopni študentom, še posebno nam tujcem. Če redno hodiš na predavanja nimaš težav, tudi gradivo je dostopno.« Migrant iz Egipta, 22 let, pravi: »Hodim na tečaj slovenščine in sem zelo zadovoljen.« Migrant iz Palestine, 27 let, nam pojasni: »V Sloveniji sem pridobil veliko neformalnega znanja. Nisem se formalno izobraževal, hodil sem le na tečaje (tečaj slovenskega jezika, tečaj slovenske zgodovine in kulture in tečaj preko Zavoda za zaposlovanje). Jaz mislim, da je pri meni problem denar. Če bi imel denar bi nadaljeval študij. Tukaj je življenje zelo drago in to vpliva na moje izobraževanje v Sloveniji.« Migrantka, 49 let, iz BIH pove: »Zadovoljna sem. V Sloveniji sem hodila na računalniški tečaj za programiranje, sedaj se izobražujem za bolničarko, hodila sem na tečaj slovenskega jezika.«

Intervjuvance smo povprašali, ali in kako je migracija vplivala na njihovo izobraževanje. Navajam primer migranta in Gvineje Conakry, 65 let, ki je v Slovenijo prišel na univerzitetni študij in pravi: »Jaz mislim, da ni kaj bistveno. V tistem času je veliko ljudi iz Gvineje Conakry hodilo študirati v tujino. To je bilo normalno. Tudi če bi ostal v Gvineji bi študiral, za tujino sem se odločil predvsem, ker sem dobil štipendijo. Odobrila mi jo je gvinejska vlada.« Migrantka iz BIH, 21 let, je imela z urejanjem svojega statusa študenta kar nekaj težav. Zaupala nam je svojo izkušnjo: »Izgubila sem skoraj dve leti študija, ker so me v prvem letniku izpisali iz fakultete. Rekli so, da moram plačati šolnino, o čemer prej nisem bila obveščena. Bosna takrat ni imela podpisanega sporazuma s Slovenijo. Po vpisu na fakulteto sem dobila račun za 5000 evrov. Nato sem eno leto in pol zbirala denar za šolnino. Na začetku je bilo zelo težko, ker sem polovico svojega časa študirala, polovico pa delala. Sedaj imam štipendijo in redno študiram, zato imam trenutno boljše možnosti za študij tukaj v Sloveniji.« Migracija je lahko odlična priložnost za odpiranje novih obzorij, ki ustvarjajo nove izzive in priložnosti. To potrjuje migrant iz Palestine, 27 let, ki pravi: »Migracija je zame odprla nova obzorja. Ko sem prišel v Slovenijo, sem se moral naučiti novega jezika, spoznaval sem novo kulturo in moral sem se naučiti, kako komunicirati z ljudmi. Po mojem mnenju je vse to izobraževanje. To je bila zelo dobra priložnost zame, da se kaj novega naučim pa tudi, da jaz naučim druge kaj novega.«

Zanimalo nas je ali intervjuvani migranti pri svojem delu uporabljajo znanje, ki so si ga pridobili v preteklosti. Vsi svoje znanje uporabljajo, le študentka farmacije ga še ne uporablja, saj trenutno še ni zaposlena. Migrant iz Palestine, 27 let, nam je povedal: »*Da, uporabljam računalniško znanje, uporabljam neformalno izobrazbo, ki sem si jo pridobil tukaj in v Palestini.*« Migrant iz Egipta, 22 let, pravi: »*Da. Veliko stvari, ki sem se jih naučil v Egiptu, tudi tukaj uporabljam. V Egiptu sem delal v restavraciji, v hotelu, kot zidar in kot električar. Delati sem začel, ko sem bil star 12 let. Moj oče je umrl in jaz sem začel delati. Nameravam se še izobraževati, pa tudi če bom takrat star 40 let.*« Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, nam je povedal: »*Mislim, da je to, kar uporabljam sedaj, v življenju v glavnem pridobljeno iz izkušenj. S formalnim izobraževanjem sem si pridobil teoretično osnovo za vse ostalo znanje, ki sem si ga pridobil.*«

4.4.2.3. ODNOS DO IZOBRAŽEVANJA

Vsi intervjuvani migranti imajo pozitiven odnos do izobraževanja. Migrantka iz BIH, 49 let, pravi: »*Sem vedno za to, da se izobražujemo, da vedno kaj beremo.*« Študentka iz BIH, 21 let, pravi: »*Mislim, da je to ena stvar, ki je zelo pomembna za življenje. Če si izobražen, je lažje preživeti v svetu, tudi v krizi.*« Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, pravi: »*Jaz mislim, da bi v vsaki državi morali podpirati izobraževanje. To je glavno orodje v življenju. Človek se mora izobraževati, da sploh kaj razume, da se sporazumeva z ljudmi. Izobraževanje je zelo koristno. Z osnovnošolsko izobrazbo si je potrebno pridobiti dobre temelje, kajti potem se vse nadgrajuje. Države v razvoju na žalost zanemarjajo izobraževanje ljudi. Pa tudi povsod drugod takrat, ko je kriza. Ta takoj vpliva negativno na izobraževanje in znanost.*« Migrant iz Palestine, 27 let, je povedal: »*Včasih se mi zdi, da je v današnjem šolskem sistemu preveč rutine, kar ni ravno produktivno. Na splošno imam rad izobraževanje. Upam, da bodo nekega dne ljudje v zgodnjih letih odkrili svoje sposobnosti, se izobraževali na tem področju, bili specialisti in ne zapravljali mnogih let za učenje teorij. V Evropi poučujejo eno teorijo, da je človek nastal iz opice. Vsak človek razume, da je ta teorija neumna. Mnogi zdravniki so se učili to teorijo.*«

Pri vprašanju, v kolikšni meri mislite, da izobrazba vpliva na to, koliko vas ljudje cenijo, so bila mnenja anketirancev različna. Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, pravi: »*Mislim, da je to kar pomembno, kljub temu pa formalna izobrazba ne bi smela biti edini kriterij, po katerem bi sodili ljudi. So tudi dobri ljudje, ki nimajo formalne izobrazbe, so spoštljivi do drugih in se vzorno obnašajo.*« Migrant iz Egipta, 22 let, pravi: »*Mislim, da ne zaradi izobrazbe, temveč zaradi osebnosti.*« Migrant iz Palestine, 27 let, je pojasnil: »*Da, v Palestini bolj kot si izobražen, boljši status imaš v družbi. Na prvem mestu glede statusa je izobrazba, sledi število otrok, nato velikost premoženja. Oseba z nižjo stopnjo izobrazbe daje v*

družbi prednost osebi z višjo izobrazbo.« Migrantka iz BIH, 21 let, pove: »Z ene strani da, po drugi strani pa poznam ljudi, ki so izobraženi, in zato, ker niso dobri ljudje, jih nihče ne ceni. Treba je uskladiti moralne zakone in znanstvene dosežke.« Migrantka iz BIH, 49 let, pa pravi: »Niti ne, mogoče imamo včasih samo tak občutek. So ljudje, ki so izobraženi, pa niso uspešni v življenju.«

Na vprašanje, v kolikšni meri vaša dosežena stopnja izobrazbe vpliva na kvaliteto vašega življenja, so se intervjuvanci zopet opredelili zelo različno. Migrant iz Egipta, 22 let, je kratko povedal, da nima vpliva. Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, je povedal: »Na moje življenje imajo druge stvari večji vpliv. Mislim, da bolj vpliva to, da sem se preselil sem v Slovenijo in se poročil s Slovenko. Na določen način mogoče tudi izobrazba vpliva, tode ne bistveno.« Migrant iz Palestine, 27 let, pove: »Ko sem prišel v Slovenijo, sem ugotovil, da je tukaj veliko mladih izobraženih ljudi nezaposlenih. Jaz tukaj v Sloveniji uporabljam tako formalno kot neformalno izobrazbo. Brez izobrazbe ne bi uspel preživljati svoje družine. Sedaj imam ženo in hčerko, in če bi bil neizobražen, bi bili verjetno lačni.« Migrantka iz BIH, 21 let, je povedala: »Sigurno lahko rečem, da veliko. Da se nisem učila in vedela, kaj si želim doseči, bi imelo moje življenje čisto drugo smer.« Migrantka iz BIH, 49 let, pove: »Malo že, ne preveč.«

Prav tako so intervjuvani migranti različno opisovali odnos družbe do izobraževanja v svojih domovinah. Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, je povedal: »Nič ne skrbijo za izobraževanje, predvsem za znanost. Vse je zelo prepuščeno samo sebi. Šole so sicer bolj ali manj javne, obstajajo tudi privatne, ampak ni dobro organizirano.« Migrantka iz BIH, 21 let, pove: »Jaz mislim, da skoraj enako kot tukaj v Sloveniji. Če živiš v večjem mestu, potrebuješ izobrazbo. Edini način, da nekaj ustvariš v življenju, je, da si izobražen. BIH je tako kot Slovenija bivša članica nekdanje Jugoslavije in zato mislim, da je odnos do izobraževanja podoben. Tudi v Sloveniji, če vprašate nekega starejšega človeka, ki živi na vasi, vam bo o izobrazbi dal svoje mnenje, ki se razlikuje od mnenja ljudi v mestih, tako kot v Bosni.« Mnenje migrantke iz BIH, 49 let, je, da je odnos do izobraževanja zelo slab, in da je veliko izobraženih ljudi brezposlenih. Migrant iz Palestine, 27 let, pravi: »Od začetka izraelsko – palestinskega spora izobraževanje zaseda pomembno mesto v naši tradiciji, naši zgodovini, naših pesmih. Vse več ljudi se je začelo izobraževati. Palestina je ena izmed arabskih držav, ki ima najvišji odstotek izobraženih ljudi. V preteklosti so Palestinci hodili delati v druge arabske države, ker so imeli visoko izobrazbo in so jih potrebovali. Mi zelo spoštujemo izobrazbo.« Migrant iz Egipta, 22 let, je povedal, da je izobrazba v Egiptu cenjena kot vrednota.

Zanimalo nas je, kaj intervjuvanci menijo o odnosu družbe do izobraževanja kot vrednote v Sloveniji. Dva sta mnenja, da se je odnos slovenske družbe do izobraževanja spremenil, da je bilo včasih bolj cenjeno kot zdaj. Dva sta omenila, da občutita ksenofobijo, kar ima posledično tudi negativen vpliv na njuno

motivacijo za nadalnje izobraževanje. Migrantka iz BIH, 21 let, pove: »Tukaj srečujem veliko študentov in opažam, da država veliko vlaga v njih. Imajo bone za prehrano, popuste, štipendije. Študentje iz ekonomsko šibkejših družin imajo pri šolanju podporo države.« Svoje mnenje je migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, izrazil takole: »Se mi zdi, da je bilo včasih bolj cenjeno kot zdaj, in mislim, da je to predvsem zaradi krize v svetu. Drugače se mi zdi, da je relativno dobro. Financiranje je sicer omejeno, toda znanstvene ustanove izvajajo določene programe in to je zelo dobro.« Migrantka iz BIH, 49 let, je povedala, da je odnos tako slab kot v Bosni. Mlajši migrant iz Egipta, 22 let, je opazil diskriminacijo pri obravnavanju izobrazbe migrantov in povedal: »Mislim, da tukaj izobrazbe ne spoštujejo. Če si tujec, je vseeno, ali si izobražen ali ne, si pač tujec. Sovražijo tujce.« Migrant iz Palestine, 27 let, pove: »V primerjavi z ostalimi balkanskimi državami je v Sloveniji izobraževanje bolj cenjeno. Če pa primerjam sedanje stanje in preteklost, je imelo prej večjo vrednost. Mlade generacije izgubljajo upanje, ker so izobraženi in ne dobijo služb. Službe dobijo tisti, ki imajo poznanstva. Službe so tudi rezervirane za Slovence, saj ti lažje dobijo službe. So slovenski državljani, ki so tukaj rojeni, tretirani pa so kot imigranti. Ljudi, ki imajo mehki č v priimku, ni težko prepoznati. Slišal sem veliko ljudi, ki se na to pritožujejo. Mnogi Neslovenci imajo delo, toda nekatera področja so za tujce manj dostopna, še posebno na bolj občutljivih področjih, kot je televizija, policija in ministrstva. Tam ne dela veliko tujcev. Ko se pogovarjam s Slovenci, velikokrat opazim, da izgubljajo upanje v boljšo prihodnost. Povedo, da bi lahko z diplomami, ki jih imajo, najverjetneje našli boljše priložnosti v tujini. Če so brez služb, bi bilo bolje, da se niso izobraževali, kajti vlagali so svoj čas in denar.«

4.4.2.4. CILJI IN MOTIVACIJA ZA NADALNJE IZOBRAŽEVANJE

Intervjuvance smo spraševali, kaj je bil cilj (ali vodilni motiv) njihovega zadnjega izobraževanja. Trem je bil cilj pridobitev poklicne kvalifikacije. Navajam primer migranta iz Palestine, 27 let, ki je povedal: »Cilj je bil, da si pridobim tehnični poklic. Imel sem izkušnje na področju računalništva, nato sem šel študirati telekomunikacije. Po mojem mnenju se to področje vsakodnevno razvija in ima prihodnost. Na začetku je bil telegraf, nato telefonske linije in sedaj internet, voip, mobilni telefoni in vsak dan je kaj novega. Rad priključujem omrežja, postavljam kable, sestavljam stvari. To je moj hobi. Ker imam to delo rad, si želim, da bi kdaj dobil službo na tem področju. Motivi so, da si pridobim službo, boljši standard ter spoštovanje v družbi. V Palestini je vsak pod pritiskom družbe. Ljudje te grdo gledajo, če si neizobražen. Tudi rojen sem v družini, ki je izobražena, in bil bi kot črna ovca, če se ne bi izobraževal. Ne bi si pridobil spoštovanja v družini.« Migrantka iz BIH, 21 let, pravi: »Jaz sem dokončala srednjo zdravstveno šolo, ker sem si želela imeti poklic. Če ne bi imela možnosti

za študij, bi bila medicinska sestra. V življenju nikoli ne veš, kaj se bo zgodilo. Pa tudi vedno sem hotela pomagati ljudem, to je bil tudi eden od razlogov, zakaj sem se odločila za to smer. Tudi na počitnicah sem prostovoljno delala kot medicinska sestra.« Tudi migrantka iz BIH, 49 let, je povedala, da je bil njen cilj pridobitev poklicne kvalifikacije. Migrant iz Egipta, 22 let, nam je zaupal svojo izkušnjo: »Ko se želiš v Egiptu poročiti, je prva stvar, ki te jo vprašajo, kaj si študiral. Če imaš enako stopnjo izobrazbe kot dekle, s katero se želiš poročiti, ti bodo dovolili, da se z njo poročiš. Za mene to ni najpomembnejše, na splošno pa veljajo taka prepričanja v družbi. Kljub temu, da je smer mojega izobraževanja izbral moj oče, mi je všeč, da sem si pridobil znanje o religiji. V osnovni in srednji šoli sem se v glavnem učil o religiji, nato sem dokončal dve leti študija računalništva. Moj oče je bil učitelj na šoli, v katero sem jaz hodil.« Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, je povedal: »Nazadnje sem se učil en programski jezik za programiranje mobilnih naprav. To me zanima, ker je v uporabi vse več teh naprav. Motiv je tudi ljubezen do programiranja.«

Na vprašanje, ali ste motivirani in kaj vas motivira oziroma kaj bi vas motiviralo za nadaljnje izobraževanje, so vsi intervjuvanci odgovorili pritrdilno, le njihovi motivi so se razlikovali. Migrant iz Egipta, 22 let, ima željo študirati atomsko fiziko, ker ga to področje veseli. Migrantka iz BIH, 21 let, je povedala: »Seveda. Jaz mislim, da če imaš priložnost, da napreduješ, zakaj ne bi. Motivira me to, da napredujem, da lažje dobim službo, da si na nek način olajšam življenje. Tudi to, da pomagam ljudem, da moje znanje koristi drugim.« Migrant iz Palestine, 27 let, pa pravi: »Da, potrebujem pa denar za to. Rad bi nekaj dosegel v Sloveniji oziroma na splošno v Evropi. Če hočem zastopati svojo domovino, je boljši način, če imam višjo izobrazbo. Rad bi imel višji standard in zaslužil več denarja. Tudi znanje bi si rad pridobil. Pravzaprav je to najpomembnejše. Če bi nadaljeval študij, bi se naučil novih stvari in moj pogled na svet bi se spremenil. Povzpел bi se tudi višje v družbi.« Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, je povedal: »Vsескоzi se kaj dogaja, ampak zaradi let iz leta v leto manj. Zdaj sem bolj motiviran za potovanja in za učenje jezikov. Čas si zapolnim z različnimi stvarmi. Motivira me koristna radovednost in to, da si širim obzorja.«

Naslednje vprašanje je bilo, kakšni bi morali biti pogoji, da bi se odločili za nadaljnje izobraževanje. Intervjuvanci so izpostavljali denar, čas, psihično stabilnost, boljše poznavanje slovenskega jezika. Migrant iz Palestine, 27 let, pove: »Potreboval bi denar, nekoga, ki bi pazil na mojo hčer in boljše poznavanje slovenskega jezika. Če bi bila predavanja v angleščini, ne bi bilo problemov.« Migrant iz Egipta, 22 let, pravi: »Če bi imel denar in čas, pa tudi preveč žalostnih stvari se je zgodilo v mojem življenju, da se trenutno psihično ne počutim dovolj stabilno.« Migrantka iz BIH, 49 let, pove: »Če bi imela malo več časa in denarja, ker je vse treba plačevati.« Migrantka iz BIH, 22 let, je povedala: »To pa ne vem. Bomo videli, kako se bodo stvari odvijale. Ko končam fakulteto, bom že magistra, tako da ne vem, ali bo še potrebno nadaljevati študij. Takrat bom razmišljala, kako naprej.« Migrant iz Gvineje Conakry, 65 let, pravi: »To je bolj za mlade. Razen jezikov ne vidim, da bi se še kaj izobraževal.«

Nazadnje smo intervjuvance še vprašali, kaj na njihovo motivacijo za izobraževanje vpliva negativno in ali so imeli kakšno konkretno negativno izkušnjo, ki je vplivala na njihovo motivacijo za izobraževanje. Med negativne dejavnike so navajali razizem, pomanjkanje časa in denarja, psihično nestabilnost ter negativen odnos okolice. Vsi intervjuvanci, razen migranta iz Gvineje Conakry, 65 let, so imeli kakšno negativno izkušnjo v zvezi s svojim izobraževanjem. Migrant iz Palestine, 27 let, pravi: *»Obseden sem z računalnikom in internetom, preveč sem raztresen pri razmišljanju, delo mi vzame preveč časa. Primanjkovanje služb in razizem do tujcev vpliva na nas tujce, da se počutimo nestabilno. Vsak čas lahko pričakuješ, da te bo kdo fizično napadel. Negativno izkušnjo sem imel v družini. Ko sem potreboval denar za študij, ga oče v tem času ni imel. Želel sem študirati v Nemčiji in nisem uspel.«* Študentka iz BIH, 21 let, je povedala: *»Na fakulteti sem pri nekaterih profesorjih čutila, da me gledajo kot manjvredno, glede na to, da prihajam iz Bosne. Imela sem tudi težave z enim profesorjem. Težko si predstavljam, da v eni evropski državi nekateri tako delajo. Pri njem sem trikrat delala en izpit, ves čas sem imela enako znanje in me ni spustil naprej. Na koncu mi je dal 9, ampak mi to nič ne pomeni, ker ponavljam zaradi tega letnik. To je naredil namenoma in zelo prikrito, ne morem nobenemu dokazati. On je prodekan na fakulteti. Še en letnik mi predava, tako da se ga moram dobro paziti.«* Migrant iz Egipta, 22 let, je povedal: *»Na mojo motivacijo za izobraževanje negativno vpliva psihična nestabilnost zaradi preveč pritiskov v življenju, pa tudi to, da profesorji v Egiptu ne posredujejo dovolj znanja. Po predavanju moraš iti do njih in plačati dodatne učne ure. To je v Egiptu običajna praksa.«* Migrantka iz BIH, 49 let, pove: *»Primanjkuje mi časa, pa tudi okolje včasih vpliva negativno. Ljudje me sprašujejo, kako to, da sem se odločila za izobraževanje v teh letih in ali si dovolj zapomnim. V Bosni sem imela negativno izkušnjo. Niso me sprejeli na višjo pedagoško šolo. Prednost so imeli Srbi. Škoda, toda vse je za nekaj dobro. Nisem se več vpisala drugam.«*

4.4.3. INTERVJUJI Z MENTORJI

Intervjuvali smo tudi tri osebe, ki na različnih področjih delajo z migranti in jih bomo za potrebe te diplomske naloge imenovali mentorji, in sicer:

- Sonjo Šarac, svetovalko za migrante pri Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije;
- Ano Jakopič, dolgoletno prostovoljko pri Slovenski filantropiji (Združenju za promocijo prostovoljstva);
- Maxom Zimanijem, koordinatorjem socialno podjetniškega projekta, imenovanega Skuhna, kjer migranti vodijo kulinarične medkulturne

delavnice, kulinarčne medkulturne tabore in cateringe s kulturnim programom.

Najprej smo jih vprašali, kako so prišli na idejo, da bi delali z migranti. Max Zimani je povedal: »Ker sem tudi jaz migrant, me seveda vedno zanima to področje. Vedno sem sodeloval z organizacijami, ki delajo z migranti.« Sonja Šarac ima dolgoletne izkušnje pri delu z migranti in pravi: »Jaz delam z migranti odkar sem prišla v Slovenijo, od leta 1992. Ko sem prišla sem, sem bila štiri leta prostovoljka v Društvu za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela. Takrat sem bila še študentka. Zadnja tri leta delam na projektu, ki ga izvaja Zveza svobodnih sindikatov. Projekt je vezan na brezposelne delavce migrante, prosilce za azil in begunce.« Ana Jakopič nam je svojo zgodbo opisala takole: »Jaz sem pravzaprav celo svoje življenje delala kot prostovoljka, bolj organizirano v srednji šoli. Že v osnovni šoli sem prostovoljno pomagala sošolcem, ki so imeli težave pri pouku. Prihajam iz manjšega kraja, kjer je čisto običajno, da drug drugemu pomagamo. V srednji šoli smo imeli socialno delavko, ki nas je vključevala v ustrezne oblike prostovoljnega dela. Imeli smo tudi izobraževanja, da smo se naučili, kako delati z ljudmi. Ker sem študirala pravo, smo se izobraževali na področju begunskega prava. Prakso sem opravljala v pravno informacijskem centru, ki pravno brezplačno zastopa begunce. Pred desetimi leti sem pri Slovenski filantropiji začela delati z migranti, begunci. Učila sem jih slovenščino, nemščino in angleščino, odvisno kaj je uporabnik potreboval. Name je zelo vplivalo to, da sem že v otroštvu, oziroma v osnovni šoli imela sošolce, ki so prihajali iz migrantskih družin, nekaj pa tudi iz romskih, ki so jim učitelji preprečevali napredovanje in so se tudi intenzivno trudili, da so določeni učenci zaostali v šoli, da so se jih po petnajstem letu znebili. Ti otroci, ki so imeli že tako težje pogoje za izobraževanje, so bili onemogočani za šolanje s strani ljudi, ki bi jih morali motivirati in se aktivno ukvarjati z njimi, da jim pomagajo. V tistem času je bila taka politika v naši šoli v Črnučah. Te krivice, ki so se tem otrokom dogajale, so me zelo zaznamovale.«

Zanimalo nas je, na kakšen način motivirajo migrante za izobraževanje. Max Zimani nam je povedal: »Pravzaprav delamo na več projektih. Eden izmed njih je Skuhna. Imamo time, pri katerih sodelujejo večinoma migranti. Motivacija prihaja v glavnem iz celotnega tima.« Sonja Šarac pove: »Pri tem projektu, ki ga sedaj izvajamo, ni fokus na samem izobraževanju, temveč brezposelni migranti, migranti, ki zgubijo delo iz nekega razloga, so bili prevarani pri delu ali pa iščejo delo. Ker pa je pogosto delo povezano z izobrazbo, tukaj potem pride na vrsto pogovor o izobraževanju. Nekatere izmed njih, če vidimo, da imajo potencial, ali pa, da bi bili lažje zaposljivi, če bi imeli kakšno drugo poklicno kvalifikacijo, spodbujamo k spremembi kvalifikacije in poskrbimo, da dobijo ustrezne informacije glede postopkov za pridobitev NPK. Mi se zavedamo, da je šola pot do lažjega, bolj kvalitetnega življenja, boljše službe in manj priložnosti za manipulacijo osebe. Dokler je nekdo neveden, je z njim lažje manipulirati, zato

spodbujamo vse, v katerih vidimo potencial, da se vpisujejo v šolo. Vsi se seveda ne odzivajo, nekateri so tukaj izključno z namenom, da delajo in služijo denar. Procentualno ne morem nič reči, ker seveda ne poznam vseh migrantov, veliko pa jih poznam, ki hodijo v šolo, se trudijo in so razumeli, zakaj je to potrebno.« Ana Jakopič pove: »Svoje stališče do izobraževanja s pogovori poskušam prenesti na migrante. Meni se na splošno zdi izobraževanje izredno pomembno, človeka bogati tudi, če ne gre za konkretno formalno priznano izobraževanje. Človek je bolj samostojen, občutek da zmore nekaj več. Z migranti se vedno pogovarjamo glede njihove izobrazbe. Seveda je odvisno, za katerega migranta gre. Če je nekdo gradbeni delavec in je tik pred upokojitvijo, mu ne vsiljujem jezikovnih in računalniških tečajev. Smo pa imeli primere mlajših gradbenih delavcev, ki zaradi zdravstvenih težav ne morejo več opravljati fizičnega dela, in jim svetujemo, da se prekvalificirajo. Tukaj pa je zelo velik problem plačevanja. Če nekdo nima denarja, si tega ne more privoščiti. Kar se tiče beguncev, sploh kadar gre za mladoletne in nimajo šole, so predvsem pomembni ponavljajoči se pogovori. Veliko njih prihaja iz držav ali sredin, kjer izobraževanje absolutno ni nekaj samo po sebi umevnega, nekaterim se to zdi celo bizarno. Toda sedaj imamo tudi študente, ki so tukaj začeli z osnovno šolo. Potem pa začnejo tudi med seboj tekmovati. Ko nekomu uspe doseči zastavljen cilj, si drugi lažje predstavljajo, da lahko uspe tudi njim.«

Mentorje smo spraševali, kako bi na splošno opisali rezultate svojega dela z migranti pri motiviranju za izobraževanje. Zanimalo nas je, ali so jih uspeli motivirati za izobraževanje?

Max Zimani je povedal: »Skupaj sestavljamo delovne načrte. Uspehi pri delu nas vse motivirajo za nadaljnje izpopolnjevanje. Mnogi migranti kažejo veliko motivacijo za nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje, toda ne morem reči, da je to rezultat mojega dela, temveč dela celotne ekipe.« Sonja Šarac je povedala: »Mi migrantom nudimo ustrezne informacije v zvezi z izobraževanjem v Sloveniji. Tisti, ki se odločijo, da bodo hodili v šolo, in so o tem prepričani, jo tudi uspešno zaključijo. Tisti malo starejši se učijo le slovenskega jezika, ker se verjetno težko sprijaznijo s tem, da bi bilo treba v šolo, mladi pa hodijo v šolo. Odvisno je tudi, iz katere kulture prihajajo migranti. Če migranti prinesejo s seboj potrdilo o končani izobrazbi, lahko začnejo postopek nostrifikacije. Dostikrat postopek ni tako hiter, izjema je srednja šola. Za priznavanje fakultetne izobrazbe je lahko postopek zelo dolg in v tem času lahko migranti tukaj končajo fakulteto. Tako jim tudi svetujem. V treh letih si lahko pridobijo slovensko diplomu, se naučijo terminologije, jezika, spoznajo ljudi, okolje in si pridobijo mrežo ljudi.«

Ana Jakopič je povedala: »Pri nekaterih je sicer potrebno vložiti malo več truda, toda da se jih motivirati. Uspeh je odvisen od posameznikov in od argumentacije, ki jo uporabiš. Migranti so velikokrat bolj motivirani, da si pridobijo status bivanja v Sloveniji, kakor za samo izobraževanje. To potem uporabim, da jih motiviram za izobraževanje. Na začetku si težko predstavljajo, da bi bili, na primer, diplomirani inženirji strojništva, si pa znajo predstavljati, da potrebujejo

papir, da ostanejo tukaj. Ko pa začnejo hoditi v šolo, se vse bolj vidijo v tem in jih začne zanimati. Spoznajo tudi migrante, ki so že uspešno končali šolanje, in tekmovalnost jih še dodatno motivira. Med migranti šolanje postaja vedno bolj normalno. V tej skupini mladoletnih fantov, ki jo imamo sedaj, se vsi šolajo. Tisti, ki tukaj ostanejo, delajo preko študentske napotnice in imajo status vezan na šolanje. Želijo si finančne samostojnosti, pomagajo pa tudi družinskim članom. Velikokrat jim možnost, da lahko delajo, pomeni več kakor pridobitev priznane izobrazbe, kajti dobiti zaposlitev je za migrante dejansko problem, tudi ko dobijo delovno dovoljenje, saj po Zakonu o tujcih lahko dobijo samo tista delovna mesta, ki jih ne zasedajo državljani Slovenije.«

Mentorje smo spraševali, za katere vrste izobraževanj se običajno odločajo migranti.

Max Zimani pravi: »Na splošno se migranti učijo slovenskega jezika, kajti vsakdo se ga mora naučiti, da lahko tukaj živi. Migranti v Skuhni pridobivajo znanja in veščine, potrebne za kuhanje.« Sonja Šarac pravi: »Tistim ekonomskim migrantom, ki se odločijo za izobraževanje in NPK, svetujemo izobraževanje za tiste poklice, za katere presodimo, da bi lahko hitreje prišli do službe. Takšni poklici so: NPK za voznika, NPK za viličarja, NPK za gozdarja sekača, NPK za varilca ali neke sorodne poklice. Tisti prosilci za azil, ki začnejo z osnovno šolo, o poklicu niti ne razmišljajo, čeprav si večina želi biti kuhar, ker se pri tem delu počutijo suvereno. Kar nekaj jih poznam, ki so začeli hoditi v kuharske šole. Redki izmed njih si predstavljajo, da bi bili visoko izobraženi, ker se jim to verjetno zdi nedosegljivo. Moje mnenje je, da ni nedosegljivo, uspeh lahko dosežejo postopoma. Med begunci bi rekla, da tisti, ki so manj izobraženi, si želijo biti kuharji, višje izobraženi pa se vpisujejo na različne fakultete. Veliko migrantov, tudi če nimajo visoke izobrazbe ali ustrezne izobrazbe za opravljanje poklica, ima veliko veščin za opravljanje dela. Znajo voziti avtomobile, tkati preproge, kuhati ... Če imajo možnosti, si za te poklice pridobijo ustrezno izobrazbo, toda mislim, da za to ni dovolj možnosti, razen za poklic kuhar. Mnogi se pomena izobrazbe zavedo šele, ko pridejo v zahodni svet.« Ana Jakopič pove: »V glavnem se odločajo za formalna izobraževanja. V preteklosti so hodili tudi na računalniške tečaje, sedaj pa se ponavadi računalniških veščin učijo sami med seboj. Raje se odločajo za poklice, ki so tehnične narave, ali izobraževanje v smeri naravoslovja, ker je potem lažje najti službo. Iz tega razloga jih tudi malo usmerjam v te smeri, saj jim študentsko delo ne zagotavlja varnosti. Prizadevati si morajo, da bodo nekoč našli redno zaposlitev.«

Spraševali smo tudi, kakšna se jim zdi motivacija migrantov za izobraževanje na splošno?

Max Zimani je povedal: »Na splošno ne vem, toda migranti, s katerimi jaz delam, so vsekakor zelo motivirani. Razvijajo dodatne veščine, ki so potrebne pri njihovem delu.«

Sonja Šarac je povedala: »Teško je posploševati, posamezniki so različno motivirani. Delavci migranti v glavnem nimajo veliko motivacije za izobraževanje. To skupino je težko motivirati za izobraževanje, kajti borijo se za svoje preživetje in pošiljajo denar svojim družinam. Prosilci za azil, če začutijo možnost, da tukaj ostanejo, gredo v osnovno šolo in se učijo jezika. Kasneje večinoma začnejo hoditi tudi v srednjo šolo. Da bi ostali tukaj pa nimajo veliko možnosti, saj izmed približno 250–300 prosilcev za azil na leto status odobrijo maksimalno tridesetim.« Ana Jakopič je povedala: »Tisti migranti, ki pridejo že visoko izobraženi, imajo običajno še večjo motivacijo za nadaljevanje izobraževanja, kakor povprečna populacija, kajti zavedajo se, da moraš kot migrant ponuditi delodajalcu več kakor državljani. Za nadaljevanje šolanja v Sloveniji se odločajo tudi zaradi težav pri priznavanju diplom iz tujine, in zato ker so mnenja, da je za delodajalce izobrazba, končana v Sloveniji, boljše vrednotena kakor iz tujine. Ko gre pa za migrante, ki so prišli iz varnostnih razlogov ali socialnih razlogov, je pa problem motivacije na splošno. Že vključevanje v družbo je naporno, tako da težko najdejo še dodatno motivacijo in energijo za izobraževanje. Če jih okolje ne spodbuja in včasih kar pritiska, je zelo težko.«

Zanimalo nas je, kateri dejavniki migrante motivirajo in kateri demotivirajo pri odločitvi za izobraževanje.

Max Zimani je naštel nekaj demotivacijskih faktorjev: »Mislim, da mnogi izmed njih ne vedo točno, kaj bi radi dosegli. Če prideš v Slovenijo, da relativno hitro zaslužiš nekaj denarja, se ti lahko zdi, da za izobraževanje potrebuješ preveč časa. Nekateri ugotovijo, da lahko tudi brez izobrazbe dosežejo svoje cilje. Nekateri lahko čutijo, da ne glede na to, ali so izobraženi ali ne, njihove situacije kot migranta ne bo spremenilo. Ni nobene garancije, če imaš izobrazbo, da boš obravnavan drugače.« Sonja Šarac je povedala: »Delavce vedno motivira, da bi več zaslužili, in da delo ne bi bilo tako fizično naporno. Prosilce za azil motivira to, da se nasploh lažje znajdejo v novem okolju. Njihova prva ovira je nepoznavanje jezika. Veliko se moramo pogovarjati, da jih prepričamo, da so sposobni za učenje. Verjamejo, da bodo s trdim delom zaslužili denar. Šele ko ugotovijo, da lahko več denarja zaslužijo z višjo izobrazbo, jih potem to spodbuja za izobraževanje. Demotivira jih grobost in neprijaznost nekaterih uradnikov. Ker nimajo občutka, da to delajo zase, hitro obupajo, ne zavedajo se do popolnosti, da morajo vztrajati pri cilju. Mogoče je razlog, da doma niso imeli možnosti za odločanje.« Ana Jakopič pove: »Demotivirajoče je to, da, ko si migranti urejajo status bivanja, se obdobje šolanja šteje kot polovičen status. To je evropska direktiva. Okolje lahko spodbuja ali demotivira. Od migrantov se, bolj kakor od domačinov, nekako pričakuje, da bodo samoiniciativni. Objektivno in subjektivno je to težko. Brez prave podpore jim je zelo težko in mislim, da na tem področju ni dovolj narejeno. Tudi na splošno je ljudem izobraževanje premalo približano.«

Zanimalo nas je, kako mislijo, da družba/okolje vpliva na motivacijo za izobraževanje tujcev.

Max Zimani je mnenja, da družba na motivacijo migrantov za izobraževanje vpliva negativno: *»Če opazujete današnjo družbo je opaziti korupcijo, migranti to opazijo in čutijo. Izobrazba v Sloveniji ni več ključ do uspeha, temveč koga poznaš, koliko časa ga poznaš, kako povezan si z nekom. Druga stvar, ki jo je opaziti, je tudi ksenofobija. Res ne morem reči, da družba pozitivno vpliva na motivacijo tujcev za izobraževanje.«*

Sonja Šarac je nasprotnega mnenja in meni, da je okolje dovolj pozitivno: *»Ker je tukaj veliko ljudi, ki si želi izobraževanja, izpopolnjevanja, seminarjev, sem mnenja, da okolje v Sloveniji dovolj pozitivno vpliva na motivacijo migrantov za izobraževanje.«* Ana Jakopič poudari predsodke in diskriminacijo: *»Jaz mislim, da ima družba močan vpliv. Obstaja kar nekaj predsodkov. Imeli smo en primer na Vegovi šoli, ko so bili do migrantov diskriminatorni. Na vse možne načine so poskušali migrantom onemogočiti šolanje na njihovi šoli. To je v bistvu kršitev Ustave, ker ima vsakdo pravico do izobraževanja.«*

Mentorje smo spraševali, ali se jim zdi, da slovenska država spodbuja migrante k izobraževanju.

Max Zimani pove: *»Mislim, da ja. Kolikor vem, nekateri migranti dobijo dostop do izobraževanja. Država podpira tudi nekatere projekte, ki omogočajo zaposlovanje migrantov.«* Sonja Šarac pravi: *»Jaz bi rekla, da je veliko možnosti, toda migranti dostikrat niso z njimi dovolj seznanjeni. Največ je odvisno od vsakega posameznika.«*

Ana Jakopič pravi: *»Z možnostjo dela preko študentskega servisa država indirektno spodbuja k izobraževanju. Vsaka država se zaveže, da bo pomagala pri izobraževanju za določeno področje. Slovenija se je zavezala za področje Balkana. Zaradi tega je ponudila bilateralne pogodbe vsem državam iz bivše Jugoslavije, da imajo otroci, ki prihajajo iz teh držav, brezplačno visokošolsko izobraževanje. Slovenija na splošno ne motivira migrante k izobraževanju. Sistem ni toliko odklonilen do migrantov, kot je družba sama.«*

Zanimalo nas je, ali slovenski izobraževalni sistem po njihovem mnenju podpira izobraževanje tujcev?

Max Zimani pravi: *»Kar se tiče formalnega izobraževanja, res ne vem. Vem pa, da je bila podpora izobraževanju tujcev pred osamosvojitvijo Slovenije višja.«* Sonja Šarac je povedala: *»Odvisno je od posameznikov. Ovire obstajajo in tisti, ki so vztrajni, ne odnehajo. Poznamo primer, ko je fakulteta trmasto vztrajala, da mora migrantka plačati šolnino, čeprav so se zavedali, da oseba ne bo mogla plačati tako visokega zneska. Ona se je vpisala, ni hotela odnehati in je zbirala denar, kako bo to plačala.«* Ana Jakopič pove: *»Pozitivno je to, da je osnovno šolstvo brezplačno, ki ni omejeno z leti. Starejši lahko hodijo v osnovno šolo na večerne šole, ki so tudi brezplačne. Za migrante je pri izobraževanju velika ovira slovenski jezik.«*

5. ZAKLJUČKI

5.1. ODGOVORI NA ZASTAVLJENA VPRAŠANJA

Migrante motivirajo različne stvari, saj je motivacija fluidna stvar, ki se spreminja glede na življenske ter družbene okoliščine, zato je pri motiviranju migrantov zelo pomemben individualen pristop. Lipičnik poudarja, da niti ena sama človekova aktivnost ni nikoli spodbujena samo z enim, temveč s številnimi zelo zapletenimi, poznanimi in nepoznanimi dejavniki (Lipičnik, 1998, stran 155).

Skozi analizo ankete smo ugotovili, da je skoraj polovica anketirancev zelo motiviranih za izobraževanje, in da jih kar 98 % meni, da je izobrazba zelo pomembna ali pomembna v življenju posameznika. Torej lahko sklepamo, da se migranti zavedajo pomena izobrazbe v življenju. To se je izkazalo tudi pri odgovorih o željeni izobrazbi anketirancev, saj jih več kot polovica (57 %) želi doseči doktorat, magisterij ali univerzitetno izobrazbo, kar kaže na zelo visoke ambicije. Ker pa je v življenju najprej potrebno zadovoljiti primarne potrebe, šele nato sekundarne, mnogi ljudje, ki imajo željo po izobraževanju, zaradi različnih okoliščin ne uresničijo svojih ambicij in potencialov. Navedeno je skladno z Maslowovo trditvijo, saj je človekova dejavnost vedno usmerjena navzgor, k bolj privlačnim ciljem, vendar šele, ko so zadovoljene primarne potrebe.

Izsledki ankete so pokazali, da sta pomanjkanje časa in denarja najbolj pogosta negativna dejavnika, ki vplivata na motivacijo za izobraževanje anketirancev. Glede na to ni presenetljivo, da malo manj kot polovica (44 %) anketirancev izobraževanju ne nameni toliko svojega časa, kot bi po lastni subjektivni oceni morali. Intervjuvanci so med negativne dejavnike, ki vplivajo na njihovo izobraževanje navajali pomanjkanje časa in denarja, razizem, psihično nestabilnost ter negativen odnos okolice.

Izobrazba je eden od najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na uspešno integracijo migrantov v novo okolje. Imigracijske države se zavedajo pomena migracij za ohranitev gospodarske rasti in demografskega ravnovesja, zato razvijajo politiko razvoja človeških virov, ki vključuje praktično usposabljanje, izobraževanje odraslih in usposabljanje zaposlenih v okviru aktivne politike zaposlovanja (Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020, 2010, stran 29).

Osebnostno vrednotenje izobrazbe močno vpliva na motivacijo za izobraževanje, saj je anketa pokazala, da so tisti, ki so mnenja, da je izobrazba zelo pomembna, hkrati tudi zelo motivirani za izobraževanje (88 %). Odstotek se bistveno zniža pri anketirancih, ki so včasih motivirani za izobraževanje in znaša 55 %. Le 5 % manj je tistih, ki niso motivirani.

Iz rezultata ankete lahko sklepamo, da na anketirance vplivata tako posredna kot neposredna motivacija, saj so vsi navedeni motivi za izobraževanje dosegli visoko

povprečje. To je v skladu s teorijo, ki pravi, da obe motivaciji delujeta skupaj in vplivata druga na drugo (Kranjc, 1982, stran 223).

Tujci se praviloma lahko zaposlijo ali delajo v Republiki Sloveniji le pod pogojem, da imajo delovno dovoljenje. Nekatere kategorije tujcev pa imajo prost dostop na slovenski trg dela.

Vir: Državni portal Republike Slovenije. URL:

<http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=499&sid=595>

(citirano 5. 6. 2014)

Dovoljenje za zaposlitev se lahko izda pod pogojem, da v evidenci Zavoda za zaposlovanje ni ustreznih domačih brezposelnih oseb oziroma oseb, ki so glede pravic do zaposlitve izenačene z državljani Republike Slovenije.

Vir: Zakon o zaposlovanju in delu tujcev. URL: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20074036> (citirano 5. 6. 2014)

Verlič Christensen poudarja dejstvo, da si večina držav želi imigracije omejiti izključno na tiste potrebe na trgu delovne sile, ki jih ne more zapolniti z lastnimi kadri (Verlič Christensen, 2002, stran 46).

Omenjena dejstva in omejitve pri možnostih zaposlovanja imajo velik vpliv tudi na motivacijo migrantov za izobraževanje ter na izbiro vrste izobraževanja. Migranti se odločajo za poklice, ki jim omogočajo boljše možnosti za zaposlitev.

To v praksi potrjujeta tudi Sonja Šarac in Ana Jakopič, saj migrantom, ki imajo interes za izobraževanje, priporočata poklice, ki jim bodo omogočili boljšo konkurenčnost na trgu dela. Z njimi se veliko pogovarjata, jim posredujeta ustrezne informacije in na ta način skušata vplivati na njihovo motivacijo za izobraževanje. Tako migranti velikokrat izberejo izobraževanje v tehnični ali naravoslovni smeri. Veliko migrantov se tudi zaradi možnosti dela preko študentskega servisa ob vpisu na izobraževalni program odloči za izobraževanje.

Tudi rezultat ankete je pokazal veliko povezavo med izobraževanjem in zaposlovanjem, saj so anketiranci najbolj motivirani za izobraževanje zaradi izboljšanja delovnih pogojev. Ta motiv je izmed vseh navedenih, dosegel najvišje povprečje. Takoj zatem sta znanje in doseganje višjega standarda.

Raziskava je pokazala, da imajo anketirani migranti v povprečju višjo stopnjo izobrazbe kakor slovenski državljani. Med anketiranci je za 10 % več oseb z magisterijem ali doktoratom kakor med slovenskimi državljani, za 16 % več oseb z visoko ali univerzitetno izobrazbo, 8 % manj jih ima poklicno ali srednješolsko izobrazbo in 19 % manj osnovnošolsko izobrazbo ali manj.

5.2. POVZETEK UGOTOVITEV

Zaradi krize in povečanja nezaposlenosti smo pričakovali, da je obstoj migrantov v Sloveniji ogrožen, toda skozi študijo literature smo ugotovili, da se v prihodnosti pričakuje celo povečana potreba po migrantih. Vzrok za to je staranje slovenskega prebivalstva in nizka rodnost.

Ugotovili smo, da je skoraj polovica anketirancev zelo motivirana za izobraževanje in 38 % jih je včasih motiviranih, da imajo visoke ambicije, saj si jih več kot polovica želi doseči univerzitetno izobrazbo ali eno izmed še višjih stopenj izobrazbe. V povprečju imajo višjo stopnjo izobrazbe kakor slovenski državljani. Glede na to menimo, da so migranti dober potencial, ki bi ga bilo potrebno izkoristiti za napredek in razvoj Slovenije. Za uspešno integracijo v slovenski prostor pa bi potrebovali pomoč države, da bi lahko razvijati svoje potenciale. Pomoč migrantom glede motivacije za izobraževanje v glavnem temelji na prostovoljskem delu, ki je vsekakor neprecenljivo za migrante, saj je to na tem področju edina pomoč, ki jo lahko dobijo. Zelo dobrodošlo bi bilo, če bi imeli profesionalno vodenje v procesu integracije, ki bi jim omogočila dostop do potrebnih informacij. Soočajo se s problemi v zvezi z nostrifikacijo izobrazbe, ovirami in omejitvami glede zaposlovanja, administrativnimi ovirami itd. Migranti so in glede na prognozo tudi bodo del slovenske populacije, zato bi bilo s strani države smotno, da bi namenili več pozornosti integracijski politiki, ki bi migrantom omogočila lažje in hitrejše vključevanje v novo okolje. Potrebno bi bilo medkulturno izobraževanje tako za migrante kakor za slovenske državljane, da bi se, kljub kulturnim in drugim razlikam naučili živeti v sožitju. Migranti ne ostanejo večno migranti. Kljub drugačni kulturi s časom postanejo del večinske skupnosti, zato bi bilo potrebno vložiti več truda v razbijanje stereotipov, spoštovanje različnosti, medkulturno vzgojo ... Uspešna integracija je mogoča samo ob spodbudi države gostiteljice. Teoretične smernice v tej smeri sicer obstajajo, se pa v praksi žal ne izvajajo. V raziskavi smo ugotovili prisotnost rasizma in ksenofobije, saj so jih intervjuvanci uvrstili med negative dejavnike, ki vplivajo na njihov motivacijo za izobraževanje.

Ugotovili smo, da majhen odstotek (12 %) anketiranih migrantov ni motiviranih za izobraževanje. Mnogi izmed njih nimajo veliko možnosti za izobraževanje, saj se borijo za golo preživetje, poleg tega pa še pošiljajo denar družinam v svoje domovine.

5.3. KRITIČNA ANALIZA

V Sloveniji so za ravnovesje na trgu delovne sile potrebne migracije. Da bi zagotovili uspešno integracijo migrantov v slovensko okolje, je potrebna učinkovita migracijska politika. Ker so migranti ranljiva skupina, bi s strani države pri integraciji potrebovali več pomoči in podpore, saj je za njih vključevanje v družbo naporno. Še posebej težko jim je takoj ob vstopu in prva leta bivanja. Uspešna integracija mora biti v interesu obeh, migrantov in države.

Ker prihajajo iz različnih okolij, se mnogi šele po prihodu v novo okolje začnejo zavedati pomena izobrazbe. Intervjuvani migranti iz naše raziskave so sicer zadovoljni z izobraževanjem v svojih domovinah, toda ni pri vseh tako. Pri intervjujih z mentorji smo izvedeli, da nekateri migranti smatrajo izobraževanje celo kot nekaj povsem bizarnega. Še posebno ti migranti bi za motivacijo potrebovali strokovno vodenje, svetovanje in usmerjanje v izobraževanje. Brez ustrezne izobrazbe se ne morejo uspešno integrirati in lahko dolgoročno postanejo breme državi. Tiste, ki najbolj potrebujejo spodbudo pri motivaciji za izobraževanje, je treba poiskati, saj si sami niso sposobni pomagati.

Pozitivno je to, da imajo migranti na voljo brezplačen tečaj slovenskega jezika, kar jim olajša in omogoči hitrejšo vključitev v slovensko okolje. Večina migrantov se teh tečajev tudi udeležuje.

5.4. PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE

Slovenija ima restriktivno migracijsko politiko, ki je osredotočena predvsem v nadzorovanje meja, izdajo vizumov, deportacije ... Država bi morala več pozornosti nameniti integracijski politiki, ki bi migrantom omogočila ustrezno pomoč pri prilagajanju v novo okolje. Organizirati bi morali različne uporabne izobraževalne tečaje ter poskrbeti za možnost uporabe pridobljenega znanja v praksi. Posameznikom bi morali omogočiti individualno svetovanje v prvih letih bivanja, saj je v tem času migrantom podpora najbolj potrebna. V stiku z migranti bi se uslužbenci morali z migranti sporazumevati v angleškem ali katerem drugem tujem jeziku, katerega migranti večinoma razumejo, kajti absurdno je pričakovati, da razumejo slovenski jezik. Javnim uslužbencem bi morali omogočiti ustrezno usposabljanje za delo s tujci (dodatnima izobraževanja in usposabljanja), ker so oni tisti, ki so dnevno v stiku s tujci. Zagotoviti bi morali učinkovitejše in hitrejša postopke priznavanja izobrazbe. Spremeniti bi morali negativno javno mnenje o migracijah, saj so migracije pozitivne in potrebne, da bi zadostili potrebam po delovni sili.

LITERATURA IN VIRI

KNJIGE:

- Bešter, R., Drolc, A., Kovač, B., Mežnarič, S., Zavratnik-Zimic, S. (2003). Migracije- globalizacija-evropska unija, Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije, Ljubljana
- Ferjan, M. (1999). Organizacija izobraževanja, Kavc d. o. o., Kranj
- Jereb, J. (1998). Teoretične osnove izobraževanja, Kavc d. o. o., Kranj
- Klinar, P. (1976). Mednarodne migracije, Tiskarna ljudske pravice, Ljubljana
- Komac, M., Medvešek, M. (2005). Percepcije slovenske integracijske politike, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana
- Komac M., Medvešek M., Roter P. (2007). Pa mi vi povejte kdo sem!!!? Študija o etnični raznolikosti v Mestni občini Ljubljana, Bio tisk, Ljubljana
- Kralj, A. (2008). Nepovabljeni; globalizacija, nacionalizem in migracije, Založba Annales, Koper
- Kranjc, A. (1982). Motivacija za izobraževanje, Tiskarna ČGP Delo, Ljubljana, strani 210–214
- Lipičnik, B. (1998). Poglavlje o temi Motiviranje ljudi pri delu, Ravnanje ljudi pri delu (Petrovčič J.), Gospodarski vestnik založniška skupina d. d., strani 153–187
- Lipovec, F. (1987). Poglavlja o temi motivacijska struktura. Razvita teorija organizacije (urednik Lipovec F.), Založba Obzorja Maribor, strani 109–117
- Lukšič Hacin, M. (1999). Multikulturalizem in migracije, Littera picta, d. o. o., Ljubljana
- Malačič, J. (2003). Demografija teorija, analiza, metode in modeli, Pajac d. o. o., Ljubljana
- Medica, K., Lukič, G., Bufon, M. (2010). Migranti v Sloveniji, Univerzitetna založba Annales, Koper, strani 41–53
- Mesić, M. (2002). Mednarodne migracije, tokovi i teorije, ITG – digitalni tisak d. o. o., Zagreb
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (2005). Priznavanje in vrednotenje izobraževanja v Republiki Sloveniji, JB Graph, Ljubljana
- Pečjak, V. (1977). Poti do znanja; metode uspešnega učenja, Tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana
- Slovar slovenskega knjižnega jezika SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša in avtorji, Založnik DZS d. d., Založništvo literature, računalniška priprava: Amebis d. o. o.
- Uhan, S. (1989). Poglavlje o pomenu motivacije za delovno uspešnost, Vrednotenje dela, Založba Moderna organizacija v okviru VŠOD Kranj, strani 190–194
- Verlič- Christensen, B. (2002). Evropa v precepu med svobodo in omejitvami migracij, Littera picta d. o. o., Ljubljana

SPLETNI VIRI:

- Bell M., Ward G. (2000). Comparing temporary mobility with permanent migration. URL: http://espace.library.uq.edu.au/eserv/UQ:7964/mb_gw_tg.pdf (citirano 21. 1. 2014)
- Državni portal Republike Slovenije.

URL: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=499&sid=595>, (citirano 5. 6. 2014)
Eurostat. URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-13-012/EN/KS-QA-13-012-EN.PDF (citirano 6. 2. 2014)
Slovenska filantropija (2008). Priročnik o področju azila in migracij.
Statistični urad Republike Slovenije. URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5635 (citirano 16. 4. 2014)
Strategija ekonomskih migracij za obdobje od 2010 do 2020. URL: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf (citirano 8. 6. 2014)
Zakon o tujcih. URL: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=104275> (citirano 3. 12. 2013)
Zakon o zaposlovanju in delu tujcev. URL: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20074036> (citirano 5. 6. 2014)
Zavod za zaposlovanje. URL: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/zaposlovanje_tujcev (citirano 8. 2. 2014)

KAZALO SLIK IN GRAFOV

Slika 1: Hierarhija potreb po Maslowu
Graf 1: Spol anketirancev
Graf 2: Starost anketirancev
Graf 3: Zakonski stan anketirancev
Graf 4: Izobrazba anketirancev
Graf 5: Zadovoljstvo z doseženo izobrazbo
Graf 6: Stopnja izobrazbe, ki si jo anketirani migranti želijo doseči
Graf 7: Motivacija anketirancev za izobraževanje
Graf 8: Udeležba anketiranih migrantov na izobraževanjih v zadnjem letu
Graf 9: Mnenje anketirancev o pomenu izobrazbe v življenju
Graf 10: Vpliv negativnih dejavnikov na motivacijo za izobraževanje
Graf 11: Način pridobivanja novih znanj
Graf 12: Načini učenja slovenskega jezika anketirancev
Graf 13: Čas, ki ga anketiranci namenijo izobraževanju
Graf 14: Motivi anketiranih oseb za izobraževanje
Graf 15: Udeležba anketirancev na tečaju o slovenski zgodovini in kulturi

KAZALO TABEL

Tabela 1: Model Herzbergove motivacijske teorije (Vir: Uhan, 1989, stran 193.);
Tabela 2: Primerjava stalnih migracij z začasnimi migracijami (Vir: Bell in Ward, 2000, stran 2.);
Tabela 3: Gordonove asimilacijske spremenljivke (Vir: Mesić, 2002, stran 289);

Tabela 4: Prebivalstvo Republike Slovenije po narodnostni pripadnosti (Vir: Popis prebivalstva v Komac, 2005);

Tabela 5: Veljavna dovoljenja za zaposlitev tujcev po državljanstvu, december 2013 (Vir: Zavod za zaposlovanje.);

Tabela 6: Struktura prebivalcev v Sloveniji od leta 2012 do leta 2013 (Vir: Statistični urad Republike Slovenije.);

Tabela 7: Povprečne letne migracije v Sloveniji, obdobje 1955–1999 (Vir: Malačič, 2003.);

Tabela 8: Izobrazbena struktura tujcev, 2005–2013 (Vir: Zavod za zaposlovanje.);

Tabela 9: Primerjava stopnje izobrazbe slovenskih državljanov in anketiranih migrantov (Vir: SURS in naša anketa.);

Tabela 10: Primerjava stopnje izobrazbe moških in žensk med slovenskimi državljani in anketiranimi migranti (Vir: SURS in naša anketa.);

Tabela 11: Povezava med motiviranostjo anketirancev za izobraževanje in stopnjo že dosežene izobrazbe;

Tabela 12: Vpliv motivacije na udeležbo na izobraževanjih v zadnjem letu;

Tabela 13: Vključevanje v izobraževanje glede na starostno skupino;

Tabela 14: Čas, namenjen izobraževanju glede na motivacijo anketirancev;

Tabela 15: Vpliv slabega predznanja na motivacijo za izobraževanje anketirancev;

Tabela 16: Tekmovalnost kot motiv za izobraževanje;

Tabela 17: Doseganje višjega standarda kot motivacijski faktor za izobraževanje;

Tabela 18: Delovni pogoji kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine;

Tabela 19: Ugled kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine;

Tabela 20: Samouresničevanje kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine;

Tabela 21: Znanje kot motivacijski faktor za izobraževanje za različne starostne skupine;

Tabela 22: Povezanost med stopnjo motivacije anketiranih oseb in vrednotenjem izobrazbe.

POJMOVNIK

migrant — kdor spreminja stalno ali začasno bivališče, zlasti iz gospodarskih vzrokov

emigrant — kdor se izseli v tujino

imigrant — priseljenec

integracija — povezovanje posameznih enot, delov v večjo celoto, združevanje

asimilacija — vključevanje v določeno okolje s prevzemanjem njegovih značilnosti,

lastnosti

azil – zaščita, ki jo država zagotovi posamezniku na svojem ozemlju pred izvajanjem pristojnosti njegove izvirne države in, ki temelji na načelu nevračanja, s čimer se uresničujejo določene mednarodno priznane pravice

kseonofobija – sovraštvo, odpor do tujcev in tujega

nataliteta – razmerje med živorojenimi in celotnim prebivalstvom (Malačič 2003 stran 84).

enostavna reprodukcija – stopnja rodnosti, ki zagotavlja enostavno obnavljanje prebivalstva

depopulacija – upad števila prebivalstva

koherenten – medsebojno povezan, odvisen

kseonofobija – sovraštvo do tujcev

KRATICE IN AKRONIMI

EU: Evropska unija

BIH: Bosna in Hercegovina

SURS: Statistični urad Republike Slovenije

NPK: Nacionalna poklicna kvalifikacija